

Een abdisse van Thorn

Albertine Steenhoff-Smulders

bron

Albertine Steenhoff-Smulders, *Een abdisse van Thorn*. J.W. van Leeuwen, Leiden 1911

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/stee024abdi01_01/colofon.php

© 2016 dbnl

I.

De Prins-Bisschop van Luik zat alleen in zijn boekvertrek, en de avond begon te vallen.

Hij had dien morgen zijn paleis verlaten en zich naar zijn slot aan de oevers der Maas, begeven. Het was vroeglente en hij had gedacht voor een enkelen schoonen dag aan de staatszorgen te ontsnappen en in zijn grooten, wèlommuurden tuin de vogels weer opnieuw te hooren zingen na den langen, valen winter. Zijn paarden en honden hadden dáár, op het slot, hunne stallen, en de morgennevel hing nog in de smalle straten toen de prins, onkenbaar in zijn slechten, korten mantel met den jonker van Perwez naar den Maasoever liep, blij als een knaap, die een ganschen dag van zon en vrijheid tegemoet gaat.

Maar op het paleis waren boden gekomen, die van geen wachten weten wilden en zijn geheimschrijver had ze tot hem gevoerd; sombere gedachten van zorg en wrevel hadden zijn luchtige blijheid troebel gemaakt, en de dag van rust was tot een dag van drukke woorden en zwaar gepeins geworden.

Vóór het torenvenster van zijn boekvertrek zat hij neer en hij had het wijd opengestooten, al was de avondwind nog huiverig kil.

De schemering viel over de stad.

De puntige gevels, die naar het Westen zagen, waren nog wel rood gekleurd; hier en daar glinsterde een venster, of er daarbinnen een vuurgloed laaide, en de golven van de Maas fonkelden als de juweelen aan den bisschoppelijken ring; maar de torens van de kerken en kapellen stonden reeds wazig in de ijle lucht.

Bisschop Jan zag naar het gewoel in de stad. Hij kon flauw de groepen der gildebroeders, de wapensmeden, de ijzersmelters en de gasten uit de kolenmijnen zien, die zich naar huis begaven en op de open pleinen nog samenschoolden, alvorens het avondmaal op te zoeken. Hij zag nog hoe de menigte ter zijde week, zeker als een deftig poorter met tragen stap door hun midden voortging.

Het rosse licht doofde. Grijs lag de stad in stilte van schaduw, maar niet lang. De maan, die als een roode lamp achter de boomen van het woud had gehangen, rees hooger en haar doffe schijn werd helder en alles overstralend. De schaduw vluchtte in de vensters en onder de vooruitstekende luifels, ze teekende grillige figuren op de muren der nauwe straten.

Waar de luiken nog niet gesloten waren, pinkelde hier en daar een lichtje. Ook dwaalden er fakkels over de bruggen en op de pleinen, geleide van een groot heer, wien het maanlicht niet genoeg was. Voor den eenzamen man aan het venster werd de stilte hoorbaar: de boomen op den slotheuvel ritselden, het water van de Maas plaste even zacht en gestadig over de steenen oevers, als de fontein op het binnenplein. De stad was wel ingeslapen...

De vorst schrok op, toen een stem heel dichtbij begon te spreken.

‘Wil Monseigneur hier nog langer blijven? Zal ik licht laten brengen? Of voor geleide zorgen naar de stad? Het is reeds lang tijd voor het avondmaal en in het paleis zal men zich bezorgd maken.’

Toen Jan van Heinsberghe zich omwendde, kon hij in de duistere kamer zelfs de gestalte des sprekers niet meer onderscheiden, maar hij kende de stem. Het was zijn geheimschrijver Theodoric de Bergen.

‘Waar is de Jonker van Perwez?’

‘Vergeet Uwe Hoogheid, dat zij hem uitzond om den bode van Thorn een geschikte verblijfplaats te bezorgen?’

‘Och, het is waar! Mijne zuster zendt zóó hooggeplaatste boodschappers, dat ik mijn eigen geleide af moet staan!’

‘Zal ik voor ander zorgen, Monseigneur?’

‘Neen, blijf een oogenblik hier zitten. Zie eens, hoe Luik in het maanlicht een betooverde stad lijkt uit de Oostersche verhalen. Zoo rustig, zoo vol glanzenden vrede. De stad slaapt daar als een vrouw, wier dagwerk is volbracht en die insluimerde met saamgevouwen handen. Het maanlicht glinstert op haar hoofdband en op de sieraden aan haar gordel. Eene kloeke vrouw, arbeidzaam, maar van edel bloed. Zou men het kunnen gelooven, dat deze slaapster een furie kan zijn, wanneer zij ontwaakt? Een achterdochtige, een trouweloze, een die voor geen meened terugschrikt en voor geen sluipmoord?’

‘Dat is Luik voor Uwe Hoogheid toch nooit geweest,’

zeide de Bergen bitter, want hij was Luikenaar door geboorte.

‘Neen, maar zij kan het morgen worden,’ zeide de Bisschop op de stille stad starende. Dan wendde hij zich met snelle beweging naar zijn geheimschrijver. ‘Heb ik u beleedigd, Theodoric? Kunt gij geen boos woord hooren over uwe bonze stad? Gij kunt toch niet loochenen, dat geen volk in Europa zoo ontembaar is als de Luikenaars. Altijd in opstand, altijd angstig uitziende, of men niet met één vinger raakt aan hunne privilegiën. Telkens gestraft, telkens begenadigd en toch altijd weer opnieuw morrende en onhandelbaar.’

‘Verschooning,’ bad de geheimschrijver, ‘ja, ik weet het, de Luikenaars zijn een ontembaar volk, maar ze zijn fier en dapper. Luik moest een vrije stad zijn gebleven. Zij kan zich niet krommen onder een juk.’

‘Juist dáárom heb ik aan den wensch des Hertogen van Bourgondië toegegeven, dat Luik eindelijk zou weten, hoe goed het is onder de krootse¹⁾. Ik wil zijn zucht tot vrijheid niet met ijzeren geweld onderdrukken, zooals Thibald von Bar deed; ik ben geen krijger en staatsman zooals Jan van Beyeren; ik wilde waarlijk een bisschop, een herder, een vader voor mijn volk zijn.... Maar deze Luikenaars! Zij kunnen niet leven zonder strijd, zonder kuiperijen en woelingen. Voortdurend getwist tusschen den adel en de poorters, tusschen de poorters en de gilden. En ieder brengt zijn zaak voor den bisschop, gereed om allen

1) Kromstaf.

tezamen tegen hem op te staan, wanneer maar een enkel woord hun vrijheidsliefde krenken mocht. Maar ik zal toch ook recht voeren in mijn eigen gebied! Ik zal toch een man zijn en geen stroopop! Ik zou willen regeeren als de oude bisschoppen, alleen met vermaningen en vaderlijke woorden; doch wanneer zij mij tarten, bij Sint Lambertus, dan zal ik hun toonen, dat ik behalve zachtmoedig kerkvorst ook nog hertog van Bouillon, grave van Loon kan zijn!

De geheimschrijver had met zijn dolk gespeeld en deze viel nu kletterend op de vensterbank.

De Bisschop lachte zacht.

‘Een boosteeken! Wapengekletter na zoohevige woorden! En 't is hier zoo duister, dat ik uw gezicht niet onderscheiden kan, Theodoric, anders zou ik er een spotlach op zien. Ik weet 't zeker.’

‘Monseigneur! Mijn goede meester...’

‘Ge behoeft u niet te verontschuldigen, Luikenaar! Ge weet wel, dat uw jonge meester geen man van het zwaard is en uw stad in vrede slapen kan. Maat al deze staatszorgen maken mij bedroefd en bitter, en dan komt mijn zuster mij nog in haar geschil met die van *Over de Heide* betrekken. En daarin moet ik mij toch wel mengen. Ik kan toch niet toelaten, dat mijn eigene zuster door een hoop plundersaars gebrandschat wordt?’

‘Maar deze zorgen deelt Uwe Hoogheid toch met iederen vorst, neen, met iederen heer, die zijn slot en zijn gezin te verdedigen heeft? Nooit was Luik zoo rustig, als nu onder uw beheer. Zie, daareven toen ik tot u kwam, waart

gij verslonden in bewondering voor de maanlichte stad. En zoudt gij dan niet trotsch zijn op zoo een gebied! Trotsch ook een volk te bevelen, dat zich nimmer gebogen heeft en u in liefde dienen wil?’

‘Stil, stil, man met grijze haren; dat morgen de stad u niet tot leugenaar make! - Maar mijn vriend, ik zeide het u immers zoo dikwijls, dat het zwaard niet past in mijn handen en ook de bisschopsmijter mij àl te zwaar drukt. Ik had monnik moeten worden in een dier Duitsche kloosters, die verscholen zijn in het woud. Of mijn zuster moest mij een kanoniksdij schenken in Thorn. Wat zou het daar vredig leven zijn! Prediken in de stiftskerk, een klein huisje voor mij en mijne manuscripten, een stal voor mijn paard en hond....’

‘En gij zoudt denken, doorluchtig Heer, dat de abdij van Thorn rustiger zou zijn, dan uw Bisdome Luik? En wat, als de edelvrouwen met hare twisten tot u kwamen?’

De Bisschop lachte.

‘Ja, misschien zou mijn kruis dan nog zwaarder worden.’

‘En het krijgsumoer zoudt gij dan ook hooren,’ ging de geheimschrijver voort. ‘Waart ge kanunnik te Thorn, Monseigneur, dan hield men u thans wellicht als gijzelaar, terwijl ge nu recht moet spreken over die oproerlingen van *Over de Heide* en de plunderaars straffen kunt.’

‘Gij herinnert mij, dat ik den afgezant uit Thorn op het avondmaal heb genoodigd. Wij moeten gaan. Geef mij mijn mantel, de Bergen. Fakkels zijn overbodig, geleide evenzoo. Niemand herkent den bisschop in dit gewaad.’

De geheimschrijver riep de wachten, opdat zij hun

meester ten minste tot de ophaalbrug uitgeleide zouden doen, en door hunne fakkels voorgelicht, ging de bisschop snel de steenen trappen af, liep de groote zaal door, waar in een vensternis nog de tafel met schenkkkan en roomers stond, om de vreemde gasten te onthalen. Op de binnenplaats kwamen de honden hem tegemoet springen, zijn gelief koosde makkers, met wie hij zich een lustigen tocht in de bosschen achter het slot had beloofd; hij streelde ze en sprak tot de fraaie dieren, die hun fijnen snuit in zijn handen legden, en riep dan den valkenier, die hen verzorgde. De poortwachter had de deuren reeds opengeworpen; de fakkeldragers sprongen op de brug, die met veel geraas van ijzeren kettingen daalde, en wipten mee toen zij weer omhoog schokte. Zóó stonden ze reeds ter zijde geschaard, diep buigend, toen de Prinsbisschop snel voorbij stapte. Hij groette zijn dienaars even door een beweging van de hand en toen, met een huivering zich in den korten mantel wikkellend, ging hij langs den Maasoever naar de stad, terwijl zijn geheimschrijver een paar pas achterbleef.

Nog was de stadspoort niet gesloten; onbemerkt gingen zij binnen.

Niets roerde er meer in de stad; door reten van vensterluiken viel soms een lichtstraal; een gemompel van stemmen, gedruisch van gezang klonk wel achter de gesloten deuren; een enkele gast, die de koude voorjaarslucht verkoos boven de warmte daarbinnen, stond in de schaduw van den luifel tegen den deurpost geleund en zag een oogenblik op bij de voetstappen der twee voorbijgangers.

De nachtwacht begon zijn ronde te doen, soldaten van den Bisschop trokken naar hun post op de wallen, of zochten een taveerne op. Maar de stad was in ruste; het geluid dier enkelen deed de stilte nog grooter zijn. Het maanlicht lag als een zilvernevel over de stad, die sliep. Roerloos was het water in de stille grachten, waar de schepen lagen, die uit de Maas kwamen gevaren met allerlei kostelijke dingen.

Zwijgend stapte Jan van Heynsberghe voort en de schrijver zweeg met den meester.

Een oogenblik nog stond de Bisschop stil in de schaduw van zijn paleis, dat met hoog gekanteelde muren en torens, met getraliede vensters en gebeeldhouwde gaanderijen dreigend uitstak boven de rijke poortershuizen. Een oogenblik zag hij over het plein en omhoog naar den Lambertustoren, die te glinsteren stond tegen den nachthemel. Een oogenblik, dan begon de beyaard te klingelen; als groote glasparels, die uit den toren vielen en tegen elkander rinkelden in de lucht, klonken de tonen; sneller, sneller, of zij haastig de donkerte daarbinnen wilden verlaten en klinken in het maanlicht. Toen kwam weer de stilte, en het scheen of heel de stad luisterde. Langzaam sloeg de klok het uur en de acht slagen dreunden met zwaren galm.

De Bisschop was roerloos blijven staan. Had hij daar boven niet gezegd, dat de mijter hem drukte? Was zij voor hem, die geen eerzucht kende, ook niet een doornenkroon, hem telkens pijnlijk herinnerend aan de plichten van den Vorst? Maar schrikte hij voor die plichten en lasten niet terug uit halfheid, uit gemakzucht? Hij wàs

geen monnik, geen kloosterheer, maar deze gansche stad en het omliggende land waren hem toevertrouwd; hij moest waken voor hun welzijn, en God zou hem rekenschap vragen over de zielen. Dit arme, onwetende, rusteloze volk! Riep het hem niet, dat hij het leiden zou, troosten, beschermen? Hij voelde zich dicht bij God. Hij had de armen willen uitstrekken en de stad zegenen met plechtig gebaar, zooals hij het deed in den ommegang in zijn gulden plechtgewaden, maar hij schaamde zich voor Theodoric. Hij keek naar zijn geheimschrijver en zag den ouden man met omhoog geheven gelaat wègstaren in de verte; zijn lippen prevelden een Waalsch gezang.

‘Kom,’ zei de meester met een zucht, ‘de dag is voorbij,’ en hij deed den klopper bonzen op de poort De Bergen volgde met gebogen hoofd en dacht niet aan den korten lentedag; *zijn* dag spoedde ten einde en de nacht begon te vallen. En alleen zijn jeugd benijdde hij den Vorst. Maar Jan van Heynsberghe, toen de dienaars toeschoten en de grendels wegschoven, wendde zich nog even op den drempel en bad zacht voor zichzelf een zegen over de stad, dat de booze woorden zouden vergeten zijn, welke hij dien avond had gesproken.

Toen de Bisschop maar een weinig later de eetzaal binnentrad, vond hij zijne gasten daar reeds bijeen. Gherardt Haeck, de meier van Thorn, sprak met den ridder De la Marck over het gevaar, dat abdij en land bedreigde, en met groote gebaren beschreef de forsche man de gewelddadigheden, die er waren gepleegd Ook de andere leden van des Bisschops hofhouding spraken met drukke woor-

den over de gebeurtenis, want niet alleen was het vorstendom Thorn aangevallen, maar ook dorpen, die aan de Luiksche domkerk behoorden, waren verwoest en geplunderd. En onder de plundersaars waren ook die van het graafschap Loon, de eigen onderdanen van den Bisschop. Als de Luikenaars partij kozen - en voor zooveel minder hadden zij de wapens gegrepen - dan was het morgen weer burgeroorlog met al zijn nasleep van gruwelen. Tot nu toe had de vorst zijn volk in rust gehouden, maar zoo groote beroeringen waren er ook nog niet geweest.

Terwijl allen vol vrees en zorg leken, waren er ook wel onder de jongeren, daar ze nog niets te verliezen hadden, enkelen, die heimelijk hoopten, dat het tot daden komen mocht, al ware het dan alleen om de kracht van hun zwaard te beproeven, of persoonlijke veete uit te vechten

Was het zoo in de bisschopswoning, hoe zou het daar buiten zijn?

Toen de meester binnentrad, verstomde het rumoer in de zaal en de verhitte gezichten wendden zich naar het opgeheven gordijn; de oogen keken met gespannen aandacht. Hij, slank in zijn purper gewaad met helgelen zoom, ging met jonge waardigheid tot zijn zetel en noodigde met een enkel vriendelijk handgebaar zijn gasten tot aanzitten. De tafel werd binnengedragen, en terwijl de knechten rondgingen, zat de Bisschop hoog op zijn stoel, bleek en zwijgend, niet als een, die twijfelend vreest, maar als hoorde en zag hij andere dingen. Toch kon de minste schildknaap wel gissen, dat de vorst niet droomde van strijd.

De meier van Thorn zat met gefronst voorhoofd, en zijn hand rukte aan de stoelleuning om zijn ergernis te bedwingen; maar ook de schepenen, die met hem waren medegekomen en aan het lage eind der tafel zaten: Wjlllem Messel, Jan van der Mijdden en de anderen, schuifelden van ongeduldige boosheid op hun banken; want het leek wel, of na den toornigen uitval van dezen morgen, de Bisschop er niet meer aan dacht den oproerlingen zijn wrekenen arm te doen gevoelen.

‘Wat zal Luik met dien droomenden monnik doen?’ mompelde een der schepenen tot zijn buurman. ‘Bij St. Michael, mijn patroon, we hebben genoeg van kerkheeren, die het bloed van hun volk vergoten als water, en goeden sier maakten als de stad hongerde, maar we kunnen toch in onze woelige dagen ook geen zwakkeling gebruiken.’

’t Was zoo stil in de feestzaal, dat die woorden ook gehoord werden door ooren, voor wie ze niet waren bestemd. De jonker van Perwez boog over de tafel om den spreker in ’t gezicht te zien.

‘Wees niet bezorgd, heer schepen,’ zeide hij, ‘onze vorst kan even wel straffen als zegenen en mag de bisschop van Luik het kruis liever voeren dan het zwaard, de graaf van Heinsberghe en Loon zal geen onrecht ongestraft laten.’

De schepen wist niet wat te antwoorden; het zwijgen van den gastheer drukte alle aanwezigen en men hoorde in de zaal slechts het gedruisch van het vaatwerk en zacht gefluister.

In die stilte drong van buiten rumoer van stemmen door; als een siddering ging er door de zaal bij dit ongewone gerucht. Luik sliep niet, het waakte vóór de poorten! En opeens waren zij daarbinnen ook opgeschrikt. Men sprak luid dooreen en riep elkander toe, zonder zich te bekommeren om de tegenwoordigheid van den Bisschop.

Jonkers waren opgesprongen, bekers werden omgestooten, de dienende knapen stonden met open mond en lieten den wijn wegdruijen over het kostelijk tapijt.

Boven alles hoorde men luid geschreeuw en getrappel van haastige voeten in de gangen; met geweld vloog de deur open en werd het voorhangsel weggerukt. De huismeester stond bleek en verschrikt in, de zaal en achter hem verdrongen, zich de knechten.

De Bisschop was op zijn zetel gebleven, ook toen zijne gasten onrustig werden. Nu stond hij recht en beval met een enkel gebaar stilte, want de stem van den huismeester ging verloren in het rumoer.

‘Stilte!’ riep de meier van Thorn, met zware stem het geweld overschreeuwend. ‘Stilte! onze Heer wil spreken!’

Maar toen het stil werd, kon de huismeester nog geen woord uitbrengen; de schrik had hem overmeesterd; hij wees alleen maar achter zich, alsof daar het gevaar dreigde, dat hem zóo zeer ontstelde.

‘Spreek, Ewout,’ zeide de Bisschop eindelijk; ‘gedraag u niet als een knaap; er zijn hier genoeg weerbare mannen, die u zullen verdedigen wanneer er gevaar dreigt.’ De kalme, spottende toon en het gelach, dat er

op volgde, deed den man opeens tot zich zelf komen.

‘Bij mijne heiligen, Monseigneur, er is hier al zeer weinig reden tot lachen, wat uwe gasten spoedig genoeg zullen ondervinden. Gansch Luik is in opstand! Het volk staat voor de poorten van 't paleis en eischt toegang onder de vreeselijkste bedreigingen. Wat zal er van ons worden, wanneer die woeste bende hier binnenrukt? De weinige wapenknechten achter de muren kunnen ons niet beschermen en de pronkdegens van die jonge spotters wel het allerminst.’ En de oude man, die aan de gruwelijke dingen dacht, waarvan hij in zijn jeugd getuige was geweest in deze zelfde stad, vergat alle onderdanigheid en zag bij zijn driftige woorden de jongere edelen recht in het gezicht.

‘Zacht wat, Ewout,’ zeide de Bisschop bedarend, maar meteen bekeek hij met een fijn lachje de snoevende jonkers en wees op het dunne staal, dat zij met pralende woorden deden rinkelen. ‘Hierin heeft mijn trouwe manne gelijk, daarmede zult gij weinig uitrichten!’ De knapen zagen voor zich neer en weken terug achter de anderen; maar door de zale ging als een zucht van verademing, want niemand twijfelde meer, of de Bisschop wist in zijn kalme zekerheid, wat hem te doen stond.

‘Ridder De la Marck,’ zeide Bisschop Jan met klare stem en hij verhief zich weder van zijn zetel, ‘onze wellieve en getrouwe, wilt gij onze bode zijn tot het volk?’ En terwijl zijn vriend in toestemming boog, wendde de prelaat zich weer tot den huismeester: ‘Opent de kruisramen van het terras en zend er al de wachten heen, die hier

binnen zijn, met tootsen, en laat twee knapen den horen blazen om de komst aan te kondigen van onzen boodschapper.' De huismeester week achter den voorhang terug en het volksgedruisch werd doffer, nu de deuren gesloten waren.

'Heer De la Marck,' zeide Bisschop Jan, 'zeg den schepenen en het volk en al wie zich daar voor de poorten mogen bevinden, dat zij vergaderen in onze kathedraal. Binnen weinige oogenblikken zal ik daar zijn en tot hen spreken. Gij wilt mij wel daarheen volgen, mijne vrienden,' ging hij voort zich tot alle gasten wendende. 'Poost hier nog een oogenblik, terwijl ik en mijn geestelijken ons met het kerkelijk gewaad gaan kleeden. Mijn knape zal u waarschuwen.' En aan het hoofd zijner geestelijkheid verliet hij de zaal, om langs den ondergrondschen gang, die van het bisschoppelijk paleis naar de Lambertuskerk leidde, de gerwekamer te bereiken, waar in de hooge kasten de kostbare plechtgewaden werden bewaard.

Ridder De la Marck intusschen ging uit de feestzaal de gangen door tot aan het boogvenster, dat naar het terras leidde. Hij vond aan dat venster reeds de schildknapen met horens en al de gewapenden van het kasteel, die brandende tootsen droegen. 'Opent het venster en steekt den horen,' zeide hij, 'houdt uwe tootsen hoog en blijft achter mij terwijl ik spreek.' Toen, zonder eenige aarzeling trad hij naar buiten, waar het doffe gejoel tot een schel gehuil werd op het zien der strijdknechten. De horens schalden, maar het gehuil hield aan, werd heviger, en De la Marck zag met over elkaar geslagen armen neer op dien woesten

menschenhoop, waaruit allerlei bedreigingen hem tegengierden. Wel was het terras verscheiden meters hoog, maar een afgeschoten kogel, een geslingerd wapentuig kon hem zeer licht bereiken. Toch gaf hij zich niet de minste moeite voor zijn veiligheid. Even goed als hij bij het toortslicht, dat daar beneden gedragen werd, de woeste grijnzende gezichten kon onderscheiden en bemerkte hoe hoge poorters en zelfs schepenen, die hij aan hun gewaad herkende, zich onder het volk hadden gemengd, evengoed zagen die daar van beneden zijn rustige houding en kalme onbewogen trekken bij het felle schijnsel der lichten, die de krijgslieden omhoog hielden. En het volk bedaarde, toen die gedaante daarboven stil en onbeweeglijk bleef, stil ook zijn omgeving, nu de horens zwegen.

‘Zwijgt daar!’ werd er geroepen, als het gegil en gehuil weer tusschen een bende opgeschoten knapen losbrak, en eindelijk werd het rustig op het plein.

Nog altijd stond De la Marck roerloos.

‘Spreek!... Wat hebt gij ons te zeggen!’ riepen de stemmen. Toen schalden weer de horens en als de nagalm had uitgeklonken was het heel stil; de stem van den ridder klonk over de volksmenigte. Hij zeide hun, allen naar de kathedraal te gaan, waar de Bisschop tot hen spreken zou. Terwijl de saamgehoopte mensenmassa zich nog verbaasde over deze ongewone uitnoodiging, waren de toortsen reeds gebluscht en was het terras verlaten. Er dacht niemand aan verzet. Langzaam stroomde het volk naar de kathedraal, waarvan de groote deuren reeds ontsloten

waren, en toen van den toren wederom het uur sloeg, lag de stad in het maanlicht als sliep ze weer, roerloos, droomloos. Maar uit de bonte vensters der Lambertuskerk straalde helder licht; het hart der stad waakte!

De Bisschop stond daarbinnen voor zijn volk. In zijn gouden plechtgewaad, omringd door zijn hofstoet van geestelijken en ridders was hij gekomen; nu stond hij op de cathedra en sprak. En al de gedachten van dien avond, al de heilige verlangens van zijn hart waren in zijn woorden, toen hij hen, over wier lichamen en zielen hij moest waken, wees op hun plicht, op den gruwel van onderlingen krijg, die hun welvaart vernielen, hun stad verdelgen zou. En toen hij hun ten laatste een snel en goed recht beloofde en allen, die zijn trouwe kinderen wilden zijn, verzocht te knielen, opdat hij hen zou zegenen, bogen allen de knie: ook de woelzieke schepenen en trotsche poorters en het ruige volk. De woorden van den zegen werden door snikken overstemd. En als de Bisschop de kathedraal verliet, was de muitzieke menigte een juichende eerewacht, die hem uitleidde tot aan de poorten van zijn paleis.

Toen de bisschoppelijke gasten en het gevolg wed[er] i[n] de groote zaal tezamen waren, hoorde men nog in de gelijk een wegtrekkend onweer, het gejubel van het huiswaartskeerende volk. Ondanks het late uur brachten de dienstknapen schenkkannen en bekers aan, want de gebeurtenissen van dien avond hadden het gezelschap te zeer bewogen, dan dat men nu reeds zonder meer uiteen zou gaan. De groote meier van Thorn dronk met rumoerige uitgelatenheid het heil van bisschop Jan; hij was meer

dan verheugd met de vorstelijk belofte, dat reeds den anderen dag met hèm een gezantschap vertrekken zou, om het geschil met die van *Over de Heide* te beslechten. De jonkers snoefden onderling, welke wapenfeiten zij zouden hebben bedreven, wanneer het paleis door het gepeupel was overweldigd; maar de geestelijkheid en de ernstige mannen spraken met glinsterende oogen over de houding van hun Bisschop, die de stad gered had van den gruwelijken burgerkrijg en het aanzien van het Hof had doen stijgen. En toen de Bisschop binnentrad, gaf niemand er het teeken toe, maar in een algemeene geestdrift stonden zij recht, de prelaten en ridders, de jonkers en dienstmannen en zij juichten hun Heer toe, een echo van het wegstervend gejubel buiten de muren. Jan van Heynsberghe zag nog even strak en ingetogen als bij het avondmaal; het leek alsof het gebeurde hem maar lichtelijk beroerde. Alleen toen hij voorbij Theodoric de Bergen ging en deze plotseling de knie boog en de hand van den Bisschop kuste, bleef hij een oogenblik staan, en de geheimschrijver zag hoe even zijn lippen beefden. ‘Uw stad heeft haar plicht gedaan, Luikenaar!’ zeide hij daarop met een glimlach. [H]ij ging naar zijn zetel aan het einde van de zaal en toen hij daar stond, op de kleine verhevenheid, in zijn kerkelijk gewaad, dat hij, behalve den zwaren goudlaken mantel, niet had afgelegd, riep hij bij de verzamelden weer het oogenblik voor oogen, toen hij boven het volk stond in de wijde kathedraal, in zijn ernstige jeugd toch zoo geheel een priester Gods en een prins der Kerk.

De grijze Van Hoorne, Heer van Perwez, gaf het sein

tot een herhaald algemeen gejubel, toen hij zijn beker hief en den Vorst toedronk, en de jonker van Perwez, de vriend van den Bisschop, nam van diens lijfknaap de schenkkkan over, om zelf hem te dienen.

‘Ik drink *u* toe, mijn goeden en getrouwen,’ zeide de Prins-bisschop, toen het weer stil was geworden; ‘ik drink u toe met een enkele teuge, want het is bijna middernacht en morgen zal het voor velen onder u een moeielijke dag zijn. U allen zij dus oorlof gegeven u terug te trekken. Heer meier van Thorn en gij, schout en schepenen, wij geven u morgen onze gezanten mede, zooals wij dat beloofd hebben, om reeds alles te onderzoeken, terwijl wij zelf zullen volgen, zoodra ons ambt het ons toelaat. Heer Willem de la Marck, gij zult tot zoolang onze plaats bekleeden bij het gezantschap, en wij zijn overtuigd van uw wijs beleid, zooals wij overtuigd waren van uw dapperheid. Mijne heeren en goede mannen, ik wensch u een zaligen nacht en Gode bevolen.’

De kreten van geestdrift en genegenheid slechts met een verstrooiden glimlach beantwoordend, stond de Prins haastig op en verliet de zaal. De meesten van het hofgezinde en ook vele gasten volgden spoedig; maar er bleef nog een klein gezelschap, dat onder een roemer wijn de onlusten in Thorn besprak. Een ieder moest toen zijn eigen krigsbedrijven nog eens ophalen en de nacht was nu waarlijk al ver, toen ridder De la Marck de vertrekken opzocht, die hij in het bisschoppelijk paleis bewoonde, zoolang hij daar dienst deed. Hij was dus niet weinig verrast, toen hij een van des Bisschop's eigen knapen voor zijn deur vond,

die daar zeker al zeer lang had gewacht, want hij was tegen den deurpost in slaap gevallen.

‘Wel, Mattijs, is uw bed niet zachter om te slapen dan mijn deurpost?’ zeide Heer Willem, toen hij den jongen had wakker geschud. ‘Wat doet ge hier midden in den nacht?’

‘O, ik bid u om vergeving, heer ridder,’ stamelde de jongen, die met wijd opengespalkte oogen zijn ondervrager bleef aanstaren en nog niet tot bezinning kwam. ‘Uwe Edelheid bleef zoo lang en ik was zoo moe.’

‘Maar wie heeft je dan geboden op mij te wachten?’

‘Heb ik u dat nog niet gezegd? Onze genadige Heer Bisschop Jan! Hij heeft bevolen, dat ik u dadelijk tot hem voeren zou.’

‘Maar, jongen, de Bisschop zal zijn bevel reeds lang hebben vergeten en zelf rustig slapen.’

‘Neen, neen, heer Willem, nog kort geleden kwam mij een dienstman zeggen, dat de Bisschop beval: ik zou blijven wachten tot ik u medebracht. De proost van de Benedictijnen was bij onzen Heer en die kan hem nog niet verlaten hebben, want hij moet hier langs komen, om naar zijn vertrek te gaan, en hij had mij zeker wakker geschud.’

‘Zonder twijfel,’ lachte Heer Willem. ‘De proost had het gewis hardhandiger gedaan dan ik en gij hadt een sermoen nog gekregen bovendien. Maar voer mij nu toch spoedig naar den Bisschop. Het doet mij recht leed, dat ik hem zóó lang deed wachten.’

De jongen ging hem voor in de flauw verlichte gangen, schoof toen een voorhang weg en deed hem binnentreden.

Het was in een zeer eenvoudig vertrek, de boekenkamer van den Bisschop, dat geen andere schatten bevatte, dan de kostbare handschriften, die langs de wanden stonden. De Bisschop zat in een der ruime eiken zetels; hij was afgemat, men zag het aan zijn bleek gelaat en de moeite, die hij deed om aandacht te schenken aan de woorden van den proost, die tegenover hem zat. Deze was een dier menschen, die van geen vermoeienis weten en ze als zwakheid in anderen beschouwen. Zijn mager lichaam verdween in de ruime plooiën van zijn habijt; hij zat geheel voorovergebogen, met den elleboog leunend op een klein tafeltje, dat voor hem stond, en zijn puntige kin rustte in de uitgespreide hand. Hij had verstandige en beweeglijke trekken, felle oogen en maakte geheel den indruk van wat hij inderdaad was: een zeer geducht en gestreng heer. Thans wendde hij, zonder verder van houding te veranderen, alleen zijn gezicht naar den binnentredende en zeide langzaam: ‘Gij laat uw meester zeer lang wachten, jonker.’

Het bloed schoot den jongen man naar het hoofd, een toornig woord lag op zijn lippen, maar hij ging tot den Bisschop en boog zich diep over de hem toegestoken hand.

‘Gij kent mijn vriend toch wel, vader Bernardinus?’ sprak Bisschop Jan. ‘Heer ridder De la Marck, die dezen avond weer een bewijs van zijn beleid en zijn moed gaf door de wijze, waarop hij het volk heeft toegesproken.’

‘Moesten op dat heldenfeit zoovele bekers geledigd worden, heer ridder?’ vroeg de proost. ‘Wanneer gij uw eigen rust niet acht, moest gij toch aan onzen doorluchtigen Heer denken, want het zal waarlijk zoo heel lang

niet meer duren, of de morgen gaat aanbreken, en onze Vorst is het nachtwaken niet gewend.'

De Bisschop kleurde nu al evenzeer als de ridder, maar hij kende den proost beter en kon vanzelf vrijer spreken: 'Och, vader Bernardinus,' zeide hij, den ridder een teeken gevende, dat hem tot kalmte vermanen moest, 'wat zijt gij weer streng! Laat De la Marck zich tenminste verdedigen. Spreek toch heer Willem.'

'Het doet mij meer leed dan ik zeggen kan, dat ik Uwe Hoogheid van de zoo noodige rust beroofde,' zeide de ridder zich tot zijn meester keerende. 'Het lag allerminst in mijn bedoeling u ook maar eenigzins reden tot misnoegen te geven, na de vereerende zending, die gij mij hadt opgedragen. Maar velen van de gasten bleven bij een beker wijn de gebeurtenissen bespreken, en ik heb voor gastheer gespeeld, niet wetende, dat ik hier werd gewacht. Waarom deedt gij mij niet ontbieden, Monseigneur?'

De Bisschop glimlachte even. 'Ik wilde u nog spreken over uwe zending, en toen meende vader Bernardinus...'

'Ja, jonge man,' zeide de proost, die zijn oogen nog niet van den ridder had afgewend, 'ik meende, dat wij eens moesten afwachten met hoeveel ernst gij u op uwe zending zoudt voorbereiden.'

De la Marck wendde zich nu voor het eerst tot den proost; hij deed geen moeite zijn gekrenkten trots te verbergen, toen hij tamelijk heftig antwoordde:

'Zoo gij vermeent, dat ik van een drinkgelag kom, vergist gij u, heer proost! Zooals ik zeide, ik wist niet, dat op

mij gewacht werd en bleef uit heuschheid jegens de gasten van mijn Heer. Ik ben jong en sterk en wat kortere nachtrust deert mij niet, ook al heb ik een vermoeiende rit in 't vooruitzicht; een krijgsman is daaraan gewend.'

De proost rees plotseling overeind. 'Flink zoo, mijn zoon,' zeide hij op vriendelijker toon, hoewel zijn gelaat even streng en strak bleef. 'Kom altijd vrijmoedig voor uw goed recht op, tegenover wie gij ook staat. Kruipers en pluimstrijkers zijn tot alles in staat. Maar weet ook op uw tijd onrecht te lijden en te vergeven, zooals een Christen past.' En den jongen man naderend, reikte hij hem de hand.

De la Marck legde er eenigszins aarzelend de zijne in. De proost hield die vast en greep hem met de andere hand bij den schouder. 'De mensch is in orde, maar aan den Christen ontbreekt nog iets,' zeide hij, hem met zijn doordringende oogen strak aanziende. 'Ik ga heen,' sprak hij daarop snel, en tot den Bisschop gaande, boog hij de knie.

'Uw zegen, monseigneur.'

De jonge Bisschop legde zijn vingers een oogenblik op het grijze hoofd, van den proost; toen stak hij hem vriendelijk beide handen ten afscheid toe en de abt verdween zonder iets meer te zeggen. Toen het gordijn achter hem gevallen was, wees de Bisschop heer Willem een zetel. Maar deze bleef midden in het vertrek staan.

'Ik zou het mijzelf te zeer verwijten u nog een oogenblik langer dan noodig is op te houden,' zeide hij. 'Ik zal uwe orders vernemen en heengaan.'

'Neen, heer Willem, zet u neer; zóó kan ik u mijn op-

dracht niet geven, alsof ik tot een knecht sprak; zoo zult ge ook niet vertrekken, zoo gekrenkt en beleedigd als ge er thans uitziet, al zou ook de andere helft van den nacht er mede heengaan. Ik heb mijne vrienden liever dan mijn nachtrust.'

Willem De la Marck zette zich neer en de wrevelige uitdrukking verdween van zijn gelaat. 'Het zal altijd mijn trots wezen uw vriend te zijn,' zeide hij met zachte stem, 'en gij hebt alle recht mij te bevelen of te berispen. Maar dezen avond had ik geen schuld! En ik sta zeer zeker niet onder de bevelen van den proost!'

De Bisschop zag hem glimlachend aan. 'Ik dacht wel, dat vader Bernardinus het zou moeten ontgelden. En toch beoordeelt gij hem verkeerd, wanneer ge alleen op zijn strengheid let, die, dat geef ik toe, soms tot barschheid wordt; opzettelijk onrechtvaardig is hij nooit.'

'Alsof zulk eene strengheid niet tot onrechtvaardigheid voert! Hij behandelt ons allen altijd, alsof wij leekbroeders waren. Waarom spreekt hij mij met 'jonker' aan, terwijl hij mij zeer goed kent? Waarom verdenkt hij mij, dat ik uwe bevelen opzettelijk zou verzuimen? Hij durft zich alles aan te matigen, wijl hij uw leidsman is, terwijl niemand onzer begrijpt, hoe gij juist hem dat voorrecht schenken kunt.'

Bisschop Jan trok de lippen samen, alsof hij zelfs in een vriend deze vrijheid te groot vond, maar hij zeide alleen: 'Gij zoudt dat begrijpen, wanneer gij zelf Bisschop waart; daarbij, deze aanmatigende man, zooals ge hem noemt, is in waarheid nederiger, dan gij een van allen. En zoo ik hem

het recht toeken streng voor anderen te zijn, dan pleit hiervoor niet zijn ambt, maar zijn deugd.’

Het was stil in het vertrek; de ridder zag voor zich neer.

‘Kom,’ sprak de Bisschop, ‘draag den proost geen boos hart toe; ik weet zeker, in dagen van nood zou hij uw trouwste vriend blijken. En luister naar hetgeen ik u nog te zeggen heb. Ge zult met mijn zuster moeten beraadslagen in mijn naam, want het lijkt mij niet goed Luik in de eerste dagen te verlaten. Eén onvoorzichtige daad, één opruiend woord en het volk staat weer in lichten brand. Ik moet vooreerst nog hier zijn, om dit te voorkomen. Gij kondigt dus mijn komst aan, maar wikkelt zooveel mogelijk de zaken af. Mijne zuster is nog zeer jong, zooals gij weet; feitelijk is zij geen abdisse, slechts bewindvoester voor de oude abdisse Mechtild van Horne. Ik vertrouw, dat gij voorzichtig en verstandig te werk zult gaan, zoodat bij mijn komst de vrede gesloten zal kunnen worden en de grenslijn vastgesteld’¹⁾.

De Bisschop stond op en stak zijn afgezant ten afscheid de hand toe: ‘Gode bevolen, heer Willem! Gij zult de belangen mijner zuster ter harte nemen?’

‘Ik zal trachten u te vervangen, mijn Vorst. Ik dank u voor uwe vereerende opdracht; ik bid u, dat gij gelooven zult in mijn trouw en genegenheid.’

Ridder Willem had nog meer willen zeggen, maar het gebeurde met den proost had hem zoodanig ontstemd, dat hij de rechte woorden niet meer vinden kon. Hij ging heen

1) Het geschil liep ook voornamelijk over de grenzen tusschen eenige gemeenten.

en stond in zijn eigen venster; er waren wolken voor de maan geschoven, de stad was duister. ‘Wat had die Benedictijn zich met mij te bemoeien,’ mompelde hij wrevelig; ‘ik was mij van niets bewust en nu ben ik ontevreden op mij zelf. Ik had tenminste den Bisschop wel om zijn zegen kunnen vragen. ..De proost zelf deed dat.... Nu zal hij denken, dat ik er te trotsch voor was. En toch heb ik evenveel eerbied voor hem als één van zijn geestelijken... Ik zou mij schamen een booze daad te doen in zijn dienst. Als Luik met dezen Bisschop handelt als met zijne voorgangers,’ zeide Willem De la Marck, en hij wierp met een driftigen ruk het venster dicht, ‘dan verdiende het voor goed verwoest te worden.’

Toen bluschte hij zijn licht en in het groote paleis was alles in rust.

II.

Op den landweg naar Thorn, die stil en verlaten lag, reed een kleine ruitersstoet. Het waren de meier van Thorn met de schepenen, die van Luik terugkeerden, en het gezantschap door den Bisschop gezonden. Twee dagen waren zij reeds onderweg, want de wegen waren zoo slecht, dat zij hunne paarden niet aan groote snelheid wilden wagen. Te Maastricht en te Roermond hadden zij stilgehouden; bij die laatste stad waren zij de rivier overgetrokken, en nu was de reis bijna ten einde: over El of Eelen trokken zij op Thorn aan. Het was reeds laat in den

namiddag; over de weilanden en de velden met winterkoren viel de schaduw van den dalenden dag. De meier van Thorn en de ridder De la Marck reden vooruit; Geraerd Haeck in de aangename stemming weer in bekende streken te zijn, praatte druk en wees naar de torens van den omtrek, naar een ridderhuizinge, die schuil ging tusschen 't geboomte, naar een molen welks wieken als glinsterende zwaarden draaiden in 't late zonlicht. En hij vertelde wien dit en wien dat toebehoorde, hoeverre de bezittingen der abdij zich uitstrekten. De la Marck luisterde toe en zag om zich heen.

Zelfs nu over het landschap de teerblauwe Aprilhemel koepelde, nu het blonde licht over de landen vloeyde, die vochtig glansden, leek het eenzaam en droevig. In de zacht glooiende weiden rezen overal popels als groote pluimen omhoog; de hutten van de landbouwers waren klein en armelijk, geen zorgzame hand had ze gekuischt en gesierd. Ridder Willem dacht, dat het hier recht treurig moest zijn, wanneer de wind gierde langs het stoppelveld, wanneer de grauwe wolken voortvlogen boven de eindelooze vlakte, wanneer de dorre blaren der popels eentonig ritselden heel den dag. Maar toen zij verder kwamen, veranderde alles; zij reden langs welverzorgde hoeven te midden van boomgaarden, waar de bloesemknoppen reeds lijk perels blonken; langs hofsteden, te midden van zwaar geboomte, waar de wapens gebeiteld stonden in de poort, en de kleine huizekens langs den weg waren hier proper en zuiver; er kwamen vrouwen en kinderen voor de deur staan, die eerbiedig voor de ruiters neigen. 'Dit

alles is Thorensch grondgebied,' zeide welvoldaan de meier.

Nu zagen zij, bij een draaiing van den weg, plotseling de poorten van de stad en de statige torens der Sint Michaëlskerk en spoedig reden zij door de straten, terwijl haastig de menschen kwamen uitgelopen om hen te bezien. Maar overal werden zij eerbiedig gegroet; nergens zag De la Marck die leegloopers en rabauwen, die in Luik zoo dikwijls den ruiters tot last waren; ook leken de huizen - zoowel deadelijke stinsen en poorterswoningen die heerlijk van bouw waren, als de lage stulp van den landknecht - met de meeste zorg rein en fraai gemaakt. Voor de kleine vensters stonden bloemen; de straten waren geveegd; nergens was er morsigheid of vuil te ontdekken. De voorbijgangers gingen met bedaarden stap, zelfs de kinderen speelden met stiller stem: men zag de tucht der abdij tot in de kleinste dingen, en de ridder betuigde zijn bewondering aan den meier, die met welgevallen luisterde.

'Ja,' knikte Gheraerd Haeck, 'gij zult hier in den omtrek geen wanorde of vuilheid zien, dat duldt de vrouwe abdisse niet. Armoede wordt er niet geleden, tenminste geen gebrek, en dus moet een ieder huis en hof in goede orde bewaren. Maar het wil vaak heel wat zeggen, om het volk te overtuigen van het nut hiervan. Ons volk is niet zooals dat van het Noorden, waar langs iederen weg een rivierke loopt en de huizen evengoed dagelijks gewasschen worden als het vaatwerk. Wanneer ge ook verder komt, te Stamprooy of elders, waar onze vrouwe niet ge-

durig zelf alles bezielt, zult ge het niet zoo vinden als hier.’

Zij gingen nu stapvoets een lange, smalle straat door en kwamen op een ruim plein; op den achtergrond verhief zich de machtige abdijkerk. De meier reed naar links, waar het uithangbord van een taveerne glinsterde in het dalende zonlicht.

‘Mij dacht, ge zoudt hier het beste gehuisvest zijn, heer ridder,’ zeide hij; ‘ge zijt hier vrijer dan binnen de muren der abdij, ge kunt gaan en komen wanneer ge wilt en ge hebt u slechts even aan te melden, wanneer gij de vrouw abdisse wilt spreken, want de abdij ligt aan gindsche zijde van de kerk. Ge ziet van hier reeds hare tuinen en bijgebouwen. Ik zal even met u gaan en u bij den waard aanbevelen, die alles zal doen om u te gerieven.’

Door de poort van grijzen steen kwamen zij op de binnenplaats, die door muren omsloten was; in die muren klemden zich overal de donkere ranken van het klimop, en door een tweede kleinere poort zag men in den tuin, waar teergroen reeds de struiken stonden en de sleutelbloemen begonnen te bloeien. Er voerde een hardsteenen trap met verscheidene treden naar de eigenlijke taveerne en boven de deur was het wapen van Thorn: de poort met drie torens. Vóórdat de ruiters nog waren afgestegen, werd deze deur geopend en de dikbuikige waard kwam naar beneden schommelen, zijn rood gezicht een en al glimlach, terwijl hij op allergrappigste manier voortdurend trachtte te buigen.

‘Hier zijn wij, baas Gilles,’ riep de meier hem toe, ‘is mijn bode aangekomen, heb je de kamers gereed?’

‘Zeker, zeker, Uwe Edelheid! De bode kwam een paar uur geleden; hij had hard gereden, de knaap; hij was gansch met stof bedekt en de damp sloeg van zijn paard. Wij hebben dadelijk alles in gereedheid gebracht voor Uwe Edelheid,’ en de hospes boog nòg dieper voor den ridder. ‘Op de groene zaal is een groot vuur aangelegd, want de avonden zijn nog koud. En ik vertrouw, dat het maal naar genoegen van Uwe Edelheid zal zijn. Alles wat huis en hof bevat, zal tot uw dienst wezen.’

‘Flink zoo,’ riep de meier, terwijl ridder Willem, die het platte Duitsch van den waard niet kon volgen, slechts lachte. De taveerne zag er recht vriendelijk uit en hij verlangde hartelijk naar een goeden maaltijd en welverdiende rust na de afmattende reis. Hij wierp den stalknecht de teugels toe en krom van het paard, zoo stram van het langdurig zitten in den zadel, dat hij ternauwernood loopen kon.

‘Stijgt ge ook niet af, vriend Gheraerd? Het avondmaal zal zich nog wel even laten wachten. Kom een beker koele malvezije drinken, of een pint Duitsch bier, wanneer dat u liever is. Onze hospes ziet mij er juist naar uit, of zijn kelder welgevuld is.’

‘Verschoon mij, heer ridder, zoo ik u een eersten dronk weigeren moet op Thorensch grondgebied, maar ik heb grooten haast, om nog vóór den avond eenige zaken te regelen. Reeds te lang was ik van huis; maar dezen avond hoop ik u nog te zien. Nu zal ik eerst voor uw gevolg zorg dragen, dat ik elders inkwartieren zal, behalve uwe schildknapen, waarvoor onze Gilles wel een plaatsje zal vinden.’

En de stoere meier, die nog zoo los en lustig in den zadel zat, alsof hij van een wandeltochtje wederkeerde, wendde zijn paard en reed de poort van de taveerne wederom uit.

Het viel heer Willem in, dat hij hem wel had kunnen vragen, wanneer hij zich bij de abdisse moest aanmelden, maar hij was zoo hongerig en vermoeid, dat hij alle staatsbelangen tot later verschoof. Toen hij den waard was gevolgd door vele nauwe kronkelgangen naar het voor hem gereedgemaakte vertrek, liet hij zich met een zucht van welbehagen in den ruimen, zachten zetel vallen en keek tevreden rond. Er brandde in den haard, zooals de waard reeds had aangekondigd, een groot vuur van houtblokken, de tafel was met een frisch ammelaken gedekt, er stonden kannen en bekers gereed op een kleine tafel, vlak bij zijn zetel. Door de vensters zag men in den boomgaard en daarachter over het wijde groene land. Nu kwamen ook reeds zijn schildknappen binnen, met water en linnen doeken. Zij waren hem behulpzaam, om zijn bestoven reisgewaad af te leggen en zich te verfrisschen. Toen nu de waard wederom in het vertrek trad, om den gereedzijnden maaltijd aan te kondigen, begreep heer Willem zijn taal reeds beter, misschien doordat zijn maag zijn ooren te hulp kwam, en het sappige gebraad, de lichtroode sneden ham met moes en gekruide toespizzen deden hem spoedig alle vermoeienis vergeten. Na een beker wijn, die den kelders van het bisschoppelijk paleis eer zou hebben gedaan, schoof hij zijn zwaren zetel tot bij het houtvuur en zat neder in behaaglijke rust.

De zon was nu bijna ondergegaan; hij zag door de

kleine vensters de roode zonneshijf langzaam zinken over 't wijde veld; de vogels riepen in den boomgaard en de ridder zat een poos droomend voor zich uit te zien. Maar plotseling sprong hij op. Wanneer hij daar zoo bleef zitten, zou hij bij 't vuur insluimeren als een oude vrouw. En hij zou zich schamen voor den meier, die vragen zou, of de ridders van den Bisschop geen dag te paard konden blijven.

Hij sloeg zijn mantel om en ging naar buiten, de hardsteenen trap af, over de binnenplaats naar den tuin. Hij liep over de smalle paadjes langs de bedden, waar de moesvruchten werden geteeld en waar alles begon te groenen. Geel en wit en roodbruin spikkelden er al de lentebloemen; achter lag de boomgaard, dien hij uit zijn venster had gezien en die ook met hoge muren omsloten was. En aan den westelijken muur was een klein getralied poortje, gesloten en gegrendeld, maar hij trok er de grendels af en vond in een uitgekapt steen den sleutel, waarmee hij het ontsloot. Hij kwam op een grasvlakte, zooals hij er vele was voorbijgereden, zachtglooiend en met hoge popels beplant. Zijn voeten gleden uit op 't korte gras, dat op sommige plaatsen nog dor en geel stond. Maar verder, waar een klein rivierke voortsnelde met zilveren sprongen, was de weide al malsch en vol geurend kruid.

Heer Willem liep langs het rivierke voort, tot hij aan de andere zijde weer binnen de stad kwam en op het plein waar zijn taveerne stond. Maar toen hij de deuren van de kerk open zag, ging hij er binnen; 't werd nu bijna donker

buiten en in de kerk was 't vol vluchtige schaduwen, die tegen de pijlers dansten en als spookgestalten voortgleden langs de zoldering. Op de groote koperen luchters brandden waskaarsen. Maar het altaar en het priesterkoor waren verlaten en in de ruimte knielde geen enkele geloovige.

Ridder Willem ging door het middenschip tot aan het altaar, waar hij neerknielde en zijn gebed deed. Toen stond hij op en keek weer rond; hij ging behoedzaam met geruischlooze schreden, want die halfduistere en verlaten kerk maakte op hem een wonderlijken indruk. Bij den gouden schijn van het kaarslicht zag hij op naar het machtig gewelf, naar de grijze pijlers, die zonder eenige versiering, streng en statig de bogen ondersteunden. Door de hooge smalle vensters viel een glinster van den avondhemel. In de diepe nissen rond de zijgangen stonden de beelden van maagden en belijders, en ginds schemerde het witte marmer, waar de stichteres der abdij, de zalige Hilswindis, gravin van Strijen, lag begraven. Toen hij het hoogaltaar den rug toekeerde, zag hij tegenover zich het hooge koor der abdij, waar de Vorstin-Abdisse en de jonkvrouwen de heilige diensten bijwoonden en de getijden kwamen zingen. Aan dien kant grensde de kerk aan de abdij, zoodat het koor van daaruit door de bewoonsters te bereiken was, zonder dat zij zich naar buiten behoefden te begeven.

Ook dat koor zag hij verlicht en de lage gordijnen half teruggeschoven, maar het was verlaten, evenals de kerk. De la Marck, tegen een pijler geleund, was reeds besloten

heen te gaan; de stilte daarbinnen bekleemde hem. Hij tuurde naar een der duistere hoeken, hij meende er beweging te zien en geritsel te hooren van vrouwenkleeren; maar als hij scherper toezag was het een speling van 't licht. Dan weer leek het hem of iemand bij 't hoogaltaar prevelde en zuchtte, maar er was niemand te zien. Hij wendde zich reeds naar den uitgang, toen hij op het vrouwenkoor nu toch waarlijk een schaduw zag, die bewoog en wederom verdween. Hij bleef achter een pijler staan en wachtte.

De gestalte, die de schaduw op den muur wierp, was nog verborgen door het gordijn. Spoedig zag hij meer donkere schaduwen bewegen, hij hoorde fluisteren, dan korte stootende geluiden, die storend galmden onder de gewelven en door de echo werden nagebauwd, en toen klonk plotseling het orgel. Het was de melodie van een oud, geliefd paaschlied, dat jubelde door de ruimte. Een vrouwestem begon zacht te zingen. Toen zwegen weer de stem en het orgel. Er werd daarboven nu luide gesproken. Dan was het weer stil: het orgel begon opnieuw de melodie, luider en juichender; de vrouwestem viel in, zoo hoog en helder als de leeuwerik, toen hij dien morgen zong boven de velden. De gordijnen werden verder weggeschoven; zij, die zong, trad meer naar voren als om haar stem te beproeven in de hooge ruimte van de abdijkerk. Het licht van de koorlampen viel op haar gelaat van jonge blonde schoonheid. In dat licht, tegen de schemerende duisternis van het koor, tegen het eigen donkere kleed leek het van zoo doorzichtige blankheid, droeg het zoo hemelsche uitdrukking, dat ridder

Willem aan den engel dacht, die op den Paaschmorgen was neergedaald om de Verrijzenis te verkondigen. Zóó, haar gansche ziel uitzingend in het juichende lied, de oogen gericht naar het tabernakel, zag heer Willem voor het eerst de bewindvoerster van Thorn, Joanna van Heijnsbergh - Loon, die gekozen was om eenmaal als Abdisse te regeeren over de abdij, over Thorn, over het gansche omliggende land.

Hij stond achter zijn pilaar, eerst bevreesd door het minste gerucht zij ne tegenwoordigheid te verraden; dadelijk had hij haar herkend, want in de kamer van den Bisschop hing haar geschilderde afbeelding. Maar daarna werd hij door haar verschijning en haar stem zoozeer ontroerd, dat hij, aan niets meer denkende, bleef toezien, tot de lichten op het koor gedoofd en de schaduwen verdwenen waren. Nog stond hij roerloos, toen hij veel gedruisch en geschuifel bij den ingang hoorde. Het waren verscheidene knechten van de abdij, die kleurige tapijten en allerlei versieringen medebrachten. Aan hun hoofd ging de sacristijn en gaf aanwijzingen. Toen zij langs den ridder kwamen, stapte deze van achter zijn pilaar hen te gemoet en sprak tot den sacristijn:

‘Ik was de kerk binnengegaan en daar ik zooveel licht zag, dacht ik, dat de metten nog werden gezongen, en wachtte. Maar nu ik geen enkelen geloovige zie, moet ik mij wel vergist hebben.’

‘Zoo is het ook, genadige heer!’ zeide de sacristijn. ‘Dit licht is alleen ontstoken opdat wij beter de versieringen kunnen aanbrengen voor morgen en de kanonikessen

van af het koor alles kunnen overzien. Morgen is het een feest voor de abdij: de gedenkdag van de zalige Hilswindis, het grootste feest van 't jaar voor gansch het omliggende land. Door al de troebelen en geweldenarijen van den laatsten tijd zou het feest niet gevierd worden, maar nu de gezanten des Bisschops zijn gekomen en alles zich dus in vrede zal schikken, heeft onze Vrouw abdisse geboden nog ter elfder ure de kerk te versieren. Ook zijn er boden door de stad en naar de naaste dorpen gezonden, opdat allen zich gereed zouden maken, om morgen hoogtij te vieren.'

'En zingen de adellijke jonkvrouwen zelf bij de plechtigheden in de abdijkerk?'

'Zeker, heer ridder, hoewel niet in de Hooge Misse, zooals gij kunt begrijpen; dan zijn de koorknappen daarvoor aangewezen en dat is zeer schoon om te hooren. Maar de getijden en de lofzangen zingen de jonkvrouwen kanonikessen zelven.'

'En de abdisse?'

'De abdisse? Bedoelt gij onze Hooge Vrouwe Mechthild of de Vorstin van Heynsbergh?'

'Vrouwe Mechthild is immers krank?'

'Ja, krank en oud. Zij verlaat haar vertrekken niet meer.'

'Natuurlijk kan er dus van haar geen sprake zijn.'

'Neen, heer ridder, maar evenmin van onze genadige bewindvoerster, Vrouwe Joanna. Wel is zij nog niet beeedigd abdisse, maar toch neemt zij in alles reeds de plaats in van Vrouwe Mechthild, en hoe zou ooit eene

Vorstin abdisse van Thorn voor de kerkgangers zingen?’ En de sacristijn keek verschrikt en geërgerd, alleen bij de gedachte.

‘Ik ben hier vreemd, mijn goede man, en met gebruiken van het Hof niet bekend,’ zeide heer Willem, ‘maar ik hield u van het werk en de knechten wachten. Ziedaar, vier daar morgen feest van.’ En hij liet een zilveren daalder in de hand van den sacristijn glijden, die zoo verbaasd was over deze ruime schenking, dat hij zonder te danken den vreemdeling bleef nastaren, totdat deze door het kerkportaal verdween.

Op het plein vóór de taveerne vond De la Marck den meier, die daar onrustig heen en weder wandelde. Hij kwam nu met groote stappen op den ridder af.

‘Waar zijt gij toch al dien tijd geweest?’ riep hij met haastig gebaar. ‘Toen ik mij liet aandienen, vond men de kamer ledig en niemand had u zien vertrekken; ge hebt onzen bijgeloovigen hospes een dollen schrik op het lijf gejaagd en ik begon ook al te vreezen, toen ge maar niet kwaamt, of ge soms naar den Plompetoren verdoold waart. Daar komen 's avonds de witte wijven dansen en als ge er langs komt en ze zien u, dan moet ge meedoen tot ge neervalt.’

‘Ge gelooft die vrouwenpraatjes toch niet, heer Gheraerd?’

‘Bij mijn baard, ik weet het niet! Ik durf wel zeggen, dat ik mijn man sta en wel twee of meer als het moet. Maar wat al die rare wezens betreft, die met geen goed zwaard te bevechten zijn, die ga ik liever uit den weg. Goert

van Triecht, de zoon van den schepen, heeft ze eens in een zomernacht gezien bij den Plompetoren; hij kon nog ongemerkt wegsluipen, maar Nelijs van Oeden, die van het gildefeest kwam en den weg misliep, hebben zij doen dansen, tot hij half dood was, en toen hebben ze hem in den vijver gegooid. Daar werd hij 's morgens gevonden half in en half uit het water en hij is er lang ziek van geweest. Wat dunkt u dáárvan?’

‘Nu ge het mij vraagt, denk ik dat Nelijs op het gildefeest wat al te veel de bierkan heeft gezwaaid. Wanneer de onderhandelingen hier zijn afgelopen, heer meier, en we hebben een avond vrij, dan gaan wij samen eens naar den Plompetoren en ik zou wel eens willen zien, of welk gespuis ook een man van uw kracht en een ridder van den Bisschop tot dansen zou dwingen.’

‘Neen, neen, ik dank je, ga maar alleen!’ lachte de meier. ‘Als het tot dansen mocht komen, kan men er op uw leeftijd beter tegen dan op den mijne,’ en hij liet, nog altijd lachend, zich in een zetel vallen, die kraakte onder zijn gewicht. Zij waren al pratende de taveerne binnengegaan en bevonden zich nu in de kamer van den ridder, waar het vuur was opgerakeld. Ook had de waard met kaarsen en lampen het reusachtige vertrek zoo goed mogelijk verlicht.

‘Neen,’ zeide de ridder, terwijl hij ook een zetel bij het vuur schoof, ‘ik heb geen witte wijven gezien, maar ik zag een engel - een engel in een zwart kleed, en ze was schoon als de morgen, schooner dan ik mij ooit de engelen heb gedacht.’

Gheraerd Haeck zag den ridder aan, alsof hij toch waarlijk dacht, dat iemand of iets daarbuiten hem betooverd had.

‘Ik wilde u zoo juist om verontschuldiging bidden, dat ik u niet dadelijk in mijn eigen huis de gastvrijheid aanbood, doch men verwachtte mij vandaag nog niet en wanneer de meester een tijd afwezig is geweest, ontbreekt er gewoonlijk iets aan huis en hof. Mijn huisvrouw is, zooals gij weet, gestorven. Maar wanneer ge engelen hebt ontmoet, dan kan ik mijn verontschuldiging wel intrekken.’

‘Ja,’ zeide de ridder, verstrooid in het vuur sturende, ‘ik heb nooit schooner wezen gezien... Heer Gheraerd, ik moet mij toch ietwat voorbereiden op mijn onderhoud van morgen... verhaal mij eens iets van uwe Abdisse.’

De verbaasde uitdrukking verdween op het gezicht van den meier.

‘Ah!’ bromde hij zachtjes bij zichzelf, en met een veelbegrijpend lachje keek hij naar den peinzenden ridder. ‘Ja,’ zeide hij droogjes, ‘wat zal ik u van haar zeggen; haar beste tijd is voorbij. Weleer was zij een deftige, statige dame, een echte Vorstin. Men zegt, dat zij in haar jeugd zeer schoon was. Maar nu is ze een knorrige, oude vrouw geworden, gebogen en gerimpeld. Zij is doof en kan slechts met moeite meer loopen; zij...’

‘Och wat,’ viel de ridder geërgerd uit, ‘wat bazelt gij toch? Ik vroeg u naar de zuster van onzen Bisschop, naar de Vorstin Joanna van Heijnsbergh.’

‘Gij hebt gevraagd naar onze Abdisse en dat is nog altijd Vrouwe Mechthild van Horne.’

‘Nu ja, maar ik heb toch niet te onderhandelen met een half simpele oude vrouw; als ik Abdisse zeg, dan bedoel ik natuurlijk de regeerende Vorstin.’

‘Toch is het niet juist, heer De la Marck. Vrouwe Joanna is wel bewindvoester en gekozen om Vrouwe Mechthild op te volgen, maar voor 't oogenblik is zij, ondanks de macht, die haar gegeven is, gelijk aan de andere Jonkvrouwen van het Stift. De ridders en baronnen, die hier soms bij de adellijke kanonikessen een bruid komen zoeken, zouden ook om haar hand kunnen werven. Heeft zij echter de gelofte als Abdisse afgelegd, dan verandert dit geheel, dan is zij voor altijd de Bruid van onzen Heer.’

De ridder zag haastig op, keek den meier strak aan en zag het lachje in de slimme, bruine oogen. Hij ook lachte even, half beschaamd.

‘Gij hebt veel menschenkennis, heer Haeck!’

‘Daarvoor ben ik zooveel ouder dan gij. Maar zeg nu eens, ge hebt Vrouwe Joanna reeds gezien; hoe is dat mogelijk?’

‘Ja, ik heb haar gezien, en wat meer is, ik heb haar hooren zingen; ik meende, dat zij zich in een lofzang oefende, maar een praatgraag sacristijn deelde mij mee, dat de Vorstin nooit in het openbaar zingt.’

‘Dat gebeurt ook nooit, de vormen hier aan het Hof zijn zeer streng; ge begrijpt met al die hoogadellijke vrouwen... mij wordt het wel eens te machtig, ofschoon ik

al die hofcostuijmen op mijn duimpje weet. Ik heb wel even in mijn baard gelachen, toen die van *Over de Heide* kwamen en er gevreesd werd voor gewelddadigheden.... 't Had erg genoeg kunnen loopen, maar 't was toch wel aardig te zien, hoe alle vormelijke plichtplegingen plotseling in den hoek werden gezet. Doch wij spraken over de abdisse - zij is voor haar omgeving heel eenvoudig, en ik weet, dat zij een zéér schoone stem heeft. Ik vermoed, dat zij dien lofzang aan een der jonkvrouwen heeft voorgezongen, niet wetende dat onbescheiden ooren luisterden.'

'Ik zou het haar nooit durven zeggen, hoe ik onvrijwillig tegen de costuijmen van het Hof heb gezondigd - en toch, ik brand van verlangen die heerlijke stem nog eens te hooren.'

'Intusschen zult gij over andere zaken moeten spreken dan over engelenmuziek.' En de beide mannen verdiepten zich in allerlei staatkundige verwickelingen, die der Vorstin moesten worden voorgelegd, en zij bespraken de voorzorgen en beslissingen, die genomen moesten worden, om volgens den wil van den Bisschop tot een snel en goed einde te geraken. Toen de meier eindelijk de taveerne verliet, stond de maan hoog boven Thorn, maar ondanks de vermoeienissen van den dag, zat heer Willem nog bij het haardvuur, tot de laatste vonk was uitgedoofd.

Den anderen morgen begon een prachtige lentedag. In de klare lichte lucht dreven maar enkele witte wolken en over de velden met helgroen winterkoren, over de wit en geel gestippelde weiden, straalde de zon; de torens,

de daken en gevels van Thorn glansden in het ochtendlicht, de wimpels en vanen klepperden met het koeltje. Er hingen slingers van sparregroen overal en er was wit zand gestrooid over de straten. Toen ridder De la Marck naar buiten trad, was het plein reeds gevuld met een bonte, feestelijk gekleede menigte. Hij zag er de burgemeesters van Thorn en van de omliggende gemeenten, den schout en de schepenen in hun zware mantels, de poorters en de ingezetenen in hun beste tabbaarden, het landvolk in allerlei kleuren uitgedost en daartusschen de soldeniers van de Vorstin, de warandehoeders, de valkeniers en de jagers van de Abdij. De klok begon te luiden en de menigte week eerbiedig ter zijde, want nu kwamen de kanunniken in hun plechtgewaad en begaven zich naar de Abdij, en die Jonkvrouwen, welke buiten de muren woonden, kwamen in prachtige wagens, door verscheidene paarden getrokken, aangereden.

In de Abdijkerk zag heer Willem de bewindvoester van Thorn op haar zetel ter rechterzijde van het hooge altaar. Daar, in die hooge tribune, welke slechts van uit de Abdij toegankelijk was, zat zij gansch alleen. Heer Willem bleef onwillekeurig staan; zij was het wel, die den vorigen avond gezongen had. Nu in het zonlicht, in haar plechtgewaad, was zij even schoon, en de vorstelijke, statige tooi, de ernst en waardigheid van haar houding, bij het zoo héél jonge gelaat, bij de slanke meisjesachtige gestalte deden hem ontroeren.

De sacristijn kwam op den ridder toegeschoten en fluisterde en wenkte met tallooze buigingen, dat in een der

hooge banken een plaats voor den edelen heer beschikbaar was. De la Marck wilde hem reeds met een wrevelig gebaar terugwijzen, maar begreep te gelijkertijd, dat hij hier niet in het schip van de kerk kon blijven en de hooge Vrouwe als een dorper staan aangapen. Hij volgde dus den man naar voren en ging in de hooge, gebeeldhouwde bank. Maar hoewel hij daar neerzat devotelijk met neergeslagen oogen en zijn best deed tot bidden, was hij voortdurend verstrooid: de verschijning en het gezang van den vorigen avond, de samenkomst van straks, wanneer hij, als gezant van den Bisschop, met verstand en kalmte zou moeten optreden en menig netelig vraagstuk ontwarren - alles dwarrelde hem door de gedachten, terwijl hij met geweld de bekoring onderdrukte, die hem telkens dwong omhoog te zien naar de donkere gestalte achter de zijden gordijnen.

Na het middagmaal, dat De la Marck op de hoeve van den meier gebruikte, werden hij en de overige gezanten plechtig ontvangen op de Abdij. Het was een statige bijeenkomst, waar in het algemeen de maatregelen besproken zouden worden, om de veete zoo spoedig mogelijk te beslechten. Behalve de bewindvoerster en de kanunniken waren daar ook de schout en schepenen van Thorn en van de Loonsche Kempen, van het land van Overheide en van de drie Eigen. Met uiterste nauwkeurigheid werd alles besproken en overwogen en werden getuigen aangewezen, die de grenslijn tusschen de verschillende staten zouden vaststellen. De meier van Thorn voerde de leden van het bisschoppelijk gezantschap een voor een

tot den zetel van de Bewindvoerster en riep ieders naam, waarop de genoemde met een diepe buiging groette, zonder dat er verder een woord bij deze voorstelling gesproken werd. Toen ridder de la Marck tot Joanna van Heijnsbergh gevoerd werd, durfde hij niet opzien; hij voelde hoe het bloed hem naar het hoofd steeg en was bang zich te verraden. Eerst toen hij weer naar zijn plaats was teruggekeerd, zag hij de waarnemende Abdisse aan. Zij scheen hem geen bijzondere aandacht te wijden, maar zag over hem heen, even ernstig en statig als dien morgen in de abdijkerk. Haar blonde wenkbrauwen waren lichtelijk saamgetrokken, de frissche lippen vast opeen geklemd. En toch - ofschoon zij daar als ongenaakbare Vorstinne neerzat in haar witzijden kleed en met sabel gevoerden mantel, was zij zoo ongemeen lieflijk, dat men haar slecht kon denken als rechtsprekende en krijgvoerende. 't Leek heer Willem, of zij uit scherts voorzat bij deze plechtige vergadering, of zij straks met hem lachen zou over haar ernst en waardigheid. En hij bleef haar aanzien, tot zijn oog viel op 't gouden borstkruis. Dat deed hem plotseling aan den abt van de Benedictijnen denken, en hij dacht wat de meier dien vorigen avond gezegd had: 'Wanneer zij de belofte heeft afgelegd, dan is zij voor altijd de bruid van onzen Heer.' Toen zag hij pas, dat hij de aandacht had getrokken van de stiftjonkvrouwen, die de waarnemende Abdisse als edelvrouwen gevolgd waren. Achter haar meesteres gezeten, spraken zij fluisterend met elkaar, terwijl zij tersluiks naar den afgezant van den Bisschop gluurden.

Heer Willem werd de gansche zending, hoe eervol ook, als een drukkende last, waarvan hij zich gaarne had willen bevrijden. Hij voelde zich als toen hij, - nog knaap op de kloosterschool, een al te zware taak had ontvangen, - die een vroolijke zonedag en de gedachten aan lustig spel nog moeilijker maakten. Maar alras, toen de geheimschrijver van de Abdij de stukken las, toen schout en schepenen hun bezwaren voordroegen, nam het gewicht der zaak al zijn gedachten in beslag en hij pleitte met zooveel ijver en overreding, dat de kanunniken goedkeurend met de grijze hoofden knikten.

Op die eerste vergadering werd tot aller voldoening reeds een groote stap tot onderlinge verzoening gedaan. Men besloot, dat de Vorstin van Heynsbergh en de afgezant van den Bisschop verder zouden beraadslagen en dat, wanneer alles geregeld was, Bisschop Jan zelf met de Burgemeesters en Staten van het land van Luik zoude komen, om tegenwoordig te zijn bij de vaststelling der grenzen, en recht zou spreken over de oproerlingen.

En de vergaderden verlieten de Adbij, om ieder op zijn wijze deel te nemen aan het feest, dat daarbuiten nog voortduurde.

Heer Willem bleef in de taveerne op het kerkplein. April liep ten einde, het werd Mei en de dagen kwamen en gingen voor den ridder als vluchtige uren. Hij was iederen morgen in de Abdij en werkte er met de geheimschrijvers, waarbij ook de Vorstin tegenwoordig was. Maar als de arbeid gedaan was, bleef hij te gast en ging met de jonkvrouwen te paard op jacht, of reed in de staat-

siekaros door het omliggende land. Want de Abdij van Thorn geleele niet het minst op die strenge kloosters der grauwe zusters, waar de poorten zich voor geen vreemdeling openen, waar de uren slechts gebruikt worden tot nederigen arbeid of stille beschouwing. Zij was ook niet het stille huis van studie en gebed, waar de dochters van Sint Dominicus de wetenschappen beoefenen en de kinderen onderwijzen in al wat goed en vroom is. Wel hadden Hilswindis, gravin van Strijen, en haar echtgenoot Ansfrid, graaf van Hoei en Teijsterbandt, hier een klooster gesticht, dat aan Sint Benedictus gewijd was; maar hoewel het Keizerlijk Kapittel der kanonikkessen de gravin nog als stichteresse eerde, was het nu een prinselijk Hof, waarin naar een plaatsing werd gedongen om de hooge prebende daaraan verbonden. Alleen de Abdisse geleele eenigszins naar de oude, strenge kloostervrouwen, die vroeger binnen deze muren toefden, daar zij gelofte deed; maar gelijktijdig was zij wereldsch Vorstin, evenals de Bisschoppen met volle souvereine rechten bekleed.

Er kwamen en gingen dan ook dagelijks gasten in de Abdij, dikwijls ridders, die zich daar eene gade zochten, en heer Willem had wel een even schoone als edele Vrouwe kunnen vinden, want geen Jonkvrouw, die minder dan zestien kwartieren in haar wapen voerde, werd daar aangenomen. Hij had echter reeds zijn hart verloren aan eene, wie hij het niet durfde aanbieden. En hij wist, dat hij eenmaal zou heengaan uit het paradijs van hare tegenwoordigheid, zonder haar zelfs te durven bidden zich zijner te willen gedenken.

Het was Mei en de nachtegaal zong in den ommuurden tuin achter de Abdij. Het was de avond vóór dat de Bisschop komen zou. Ridder de la Marck had zich van de taak gekwetend, die zijn meester hem had opgedragen. Schout en schepenen hadden zijn wijs beleid geroemd, alles was in vrede geschikt, en de Bisschop had nu slechts plechtig de grenzen vast te stellen, dan was alles beëindigd; de ridder zou met het overige gevolg uit Thorn kunnen vertrekken.

Hij ging dien avond de stadspoort uit en liep altijd maar voort, geheel in zijn gedachten verdiept. Hij was een weg ingeslagen tusschen de velden, een mullen, met boomen beplanten weg, die zich eindeloos ver uitstreckte. De zon was aan den gezichtseinder gezonken achter een opkomende nevelwolk. De stilte van den avond lag over het landschap. De boomen, nog vol rossige knoppen, stonden roerloos in de lucht; er loeide een koe in de verte, er floot een vogel zacht en aanhoudend. De zoetheid van den avond was voor zijn rusteloos hart als koel water. Hij stond stil, nam de muts af en zag om zich heen. Zijn zending was ten einde, de meester zou tevreden zijn over zijn gezant, maar hij was ontevreden met zichzelf en de gansche wereld. Hij had den herder kunnen benijden, die ginds zijn kudde huiswaarts dreef onder eentonig getoeter. Allerlei gedachten warrelden hem door het hoofd. Hij had de Abdisse, zooals men haar algemeen noemde, hoewel zij tot den titel niet gerechtigd was, bijna iederen dag gezien onder allerlei omstandigheden. Hij had haar gezien, wanneer zij mèt den staatsiemantel ook hare plechtige waardigheid

aflegde en voor een oogenblik een vroolijke jonkvrouw was, die zich jong voelde met haar gezellinnen. Hij had haar bewonderd in haar schranderen geest, die spelende de zware zorgen van het ambt droeg en uitspanning zocht in studie en wetenschap! Hij had haar geërd als vrome, bevoorrechte ziel, die nederig als een kind, vurig lijk een engel, kon spreken over hemelsche dingen, die de wereld luttel telde en zeker niet in eerezucht de waardigheid van Abdisse had gezocht. Iederen dag had hij haar méér lief gekregen; iederen dag was hij méér overtuigd, hoe ijdel en hopeloos zijne liefde was.

Toch soms, een enkele maal, wanneer zij zoo eenvoudig met hem sprak, had hij gedacht, dat wanneer zij elkaar ontmoet zouden hebben als simpele jonkvrouwe en ridder, hij niet tevergeefs haar kleuren zou hebben gedragen.

Juist die vluchtige gedachte deed hem vreezen Bisschop Jan weer te zien. Hij was een ijverig en kundig gezant geweest en toch voelde hij zich, alsof hij te kort had geschoten in zijn trouwe. Hij had voor de belangen der Abdisse gewaakt, geen voet grond zou aan de Abdij betwist warden; maar wat zou de Bisschop zeggen tot een gezant, die de tijdelijke goederen van zijne zuster had behouden, maar haar het kostbaarste kleynood ontnomen: den vrede van haar hart?

En langs een anderen weg zwierven zijn gedachten naar den ouden edelman, zijnen vader, die op hem, zijn stamhouder, vertrouwde, om naam en wapenschild te bewaren. Hij zou zijn vader nooit ter wille kunnen zijn, hij zou nooit een bruid kunnen voeren binnen de muren van zijn stam-

slot. Want nimmer zou hij eene andere trouw beloven met deze liefde in het hart.

Hij sloeg een zijpad in, dat hem langs den abdij-tuin terugvoerde naar huis. De avondhemel was koel en glanzend; bij 't ijzeren traliepoortje in den hoogen muur bleef hij staan en tuurde naar binnen. De seringengeurden en er zong een nachtegaal in de struiken. Hij was nog jong en het was lente....

III.

De plechtigheid van de grensregeling was ten einde. De burgemeesters en schepenen van Luik waren met het grootste gedeelte van 's Bisschops gevolg weder uit Thorn vertrokken. De Vorst-Bisschop had zijn voornemen te kennen gegeven, om nog enkele dagen in de abdij te blijven; alleen de ridder De la Marck met den jonker van Perwez en eenige edelknappen bleven met hem.

De Bisschop zat in de kamer van zijne zuster, bezag de nieuwe handschriften, welke zij had gekocht of ten geschenke ontvangen, want hare boekerij was even wèlvoorzien als de zijne. Hij leunde behaaglijk in de kussens van de lage bank waarop hij zat; 't bonte venster was opengestooten en liet de zoele Meilucht binnen, en de diepe vensternis was met tapijten, met bloemen en allerlei vrouwelijke snuisterijen een kleurig, fleurig hoekje, waar het genoeglijk rusten was. Tegenover den Bisschop zat de kanunnik Goerdert van Mouffairt, een kleine grijze man met nog heldere bruine oogen en sierlijke blanke handen. De Ab-

disse zelf in een huisgewaad van witte wol, ging in het vertrek op en neer, haar broeder de handschriften toonend en over allerlei sprekend.

‘Zie,’ zeide zij, een blad perkament opnemend, ‘dit zond mij een broeder uit Meerle; ‘het werd door een ongeoefende hand geschreven, maar het is een zeer schoon exempel van Onze Lieve Vrouwe, dat ik niet kende. Wilt gij het hooren?....

‘Daar was een goed rechtvaardig mensch, die zeide tot een rokeloos mensch: ‘Wilt gij voor mij bidden?’ En de rokelooze man zeide: ‘Hoe, gij wilt, dat ik voor u bidde? ik ben een zondaar en bid kwalijk voor mij zelf.’ Maar de rechtvaardige mensch zei: ‘Wanneer gij voorbij een beeld van Maria komt, zoo bid voor mij, ik smEEK het u,’ en de ander beloofde het hem al lachende. Toch, toen hij niet lang daarna voorbij een beeld van Maria kwam, herinnerde hij zich zijne belofte en zie, hij knielde neer en bad devotelijk tot God voor den man, dien hij een goed mensch wist. Als hij daarop wilde heengaan, zag hij, dat het Kind, hetwelk Maria in haar armen droeg, lachte en hij hoorde Maria, die tot het Kind zeide: ‘Mijn lieve Kind, waarom lacht gij?’ ‘Zoude ik niet lachen, lieve Moeder,’ zeide Jesus, ‘hier is mijn vijand, die voor mijn vriend bidt.’ Toen zeide Maria: ‘Lieve Zoon, wanneer uw vijand voor uw vriend bidt, zoo moet gij u ook over uw vijand ontfermen ter liefde van uwen vriend.’ Toen zeide Jesus: ‘Gij hebt wel gesproken, lieve moeder, ik zal het doen.’ Als de rokelooze mensch dit hoorde, werd hij ontroerd en hij bekeerde zich tot een heilig leven.’

‘Welk een schoon exempel!’ riep de Bisschop. ‘Bij Sint Lambertus, ik zou er toe komen, aan al de zwarte schapen van mijne kudde een gebed te vragen; ik zal dan louter heiligen tot onderdanen krijgen en het is meteen mij zelf ten goede.’

‘En tevens rekent gij u zelf onder de rechtvaardigen, Heer broeder,’ zegde Vrouwe Joanna met een fijn lachje.

‘Dat is een stoute opmerking! Wat dunkt u er van, heer Kanunnik? Nog draagt mijne zuster den ring harer waardigheid niet aan den vinger en reeds verzet zij zich tegen haar Heer.’

‘Ik las de opmerking op het gelaat van Heer Goerdert,’ zeide zij plagend, ‘en daar deze het niet wagen durfde ze te uiten, zei ik ze luide om u te waarschuwen tegen hoovaardigheid.’

‘O, o, genadige Vrouwe, ik bid u....’ wierp de Kanunnik tegen.

‘Zwijgt maar, zwijgt maar,’ lachte de Bisschop; ‘ik geloof waarlijk, dat gij beiden het eens zijt en mij een sermoen wilt houden. Ik beloof al bij voorbaat mij van alle hoovaardij te beteren.’

‘En daar we met dit voornemen tevreden zijn, schelden wij u het sermoen kwijt. In plaats daarvan zal ik u beiden een Hoveken van Devociën laten zien, dat mij ook onlangs werd toegezonden. Wat zegt gij van deze prachtige letters? Zie eens deze zoete Maagd in haar blauw kleed met witten mantel en het Jesuskindje in 't bruin gekleed op haar schoot.’

‘Het is waarlijk van het begin tot het einde even regel-

matig en fraai geschreven,' zeide de Bisschop, 'ook de stempels van den band en de koperen sloten zijn kunstig behandeld.'

'Maar nu zal ik u nog iets anders toonen,' zeide de Vorstin, 'voor Heer Goerdert is het geen nieuws meer, maar ik geloof, dat gij er verbaasd van zult staan.'

Zij ontsloot een eikenhouten kist en nam daaruit een klein boekje, dat niet gebonden was, maar slechts los bijeengenaaid. De bladen waren hier en daar gevlekt en met vreemd uitziende, onhandige letters bedekt.

'Wat is dit?' vroeg de Bisschop, 'noemt ge dit een fraai handschrift?'

'Ik noem het heel geen handschrift,' zeide de Abdisse geheimzinnig. 'Ziet gij er niets merkwaardigs aan?'

'Ik zie alleen, dat het zeer slordig en onhandig geschreven is. Ik zou zeggen door een pas beginnenden leerling.'

'Ik zeide u reeds, dat het geen handschrift is. Het is niet geschreven.'

'Niet geschreven? Hoe is het dan gedaan? Meent ge soms, dat dit een proefje is van de nieuwe kunst, waarover ik hoorde, en waardoor men honderd boeken zou kunnen maken in den tijd waarin er nu één vervaardigd wordt?'

'Juist, dat is het. Deze letters zijn gedrukt.'

'Ik kan niet zeggen, dat ik een hooge gedachte van de nieuwe kunst krijg. Het moge dan snel gaan, fraai is het niet. Dan zie ik liever dat handschrift daar.'

'Zeker, ik ook. Maar dat handschrift werd door een kunstenaar geschreven en dit boekje werd gedrukt door een beginnelinge. Mij dunkt, deze kunst gaat een groote

toekomst tegemoet, grooter dan wij wel vermoeden. Wat nu in het bezit van enkelen is, zal eens aller eigendom zijn. En de boeken, die onze vrome monniken en kloostervrouwen, onze geleerde klerken en vinders neerschrijven, zullen gelezen worden op de ridderlijke kasteelen, in de poorterswoningen, ja zelfs in de hutten van den laat.'

'Er zullen boeken zijn, goed. Maar hoe zullen zij lezen, die de kunst niet verstaan?'

'Zij zullen het leeren.'

'Welk een geestdrift! Ik kan het mij nog bezwaarlijk voorstellen. Verscheidene van mij ne Luiksche schepenen kunnen niet lezen, en in de toekomst, die gij u voorstelt, zou gindsche herder, terwijl hij zijne kudde hoedt, zijn gezelschap voorlezen uit de 'Geestelijke bogaert van Onzer Lieve Vrouwe', en mijn stalknecht zou ik een goeden dag verdiept vinden in de romance van Floris en Blancefloer!'

De Kanunnik lachte, maar Vrouwe Joan na bleef ernstig. 'Ja, zóó denk ik het mij,' zeide zij, 'en het zal dan een schoone tijd zijn!'

'Ik weet het niet,' antwoordde de Bisschop. 'Het duizelt mij, wanneer ik er aan denk, en ik meen, dat gij deze kunst overschat. Wie heeft dit boekje gedrukt?'

'Ik.'

'Gij!' en de Bisschop sprong op van verbazing. Hij nam het boekje wederom op en onderzocht de letterteekens nauwkeurig.

'Het is nog zeer gebrekkig,' zeide Vrouw Joanna, over zijn schouder heen, naar het blad ziende. 'Ik ben nog onbeholpen en een beginnelinge. Maar ik heb werk uit Ve-

netië gezien, dat wonderschoon was en voor geschreven schrift niet behoefde onder te doen.'

De Bisschop staarde nog op het perkament in de uiterste verbazing. 'Gij moet mij uw werktuigen laten zien,' zeide hij. 'Het is wonderlijk, wonderlijk.... En gij wilt deze kunst aanmoedigen, en zelf uitoefenen?'

'Waarom niet? Gij denkt misschien, dat ik genoeg te doen heb met eerst het stift en daarna mijn rijk te besturen en te zorgen, dat mijne onderdanen in vrede leven met elkander en met hunne burenen?'

'Misschien wel,' zeide de Bisschop lachend.

'Ik doe mijn best de abbatiale plichten goed waar te nemen, maar ik stel niet genoeg belang in al die politieke twisten om er mijn leven mee te vullen. Ik heb niet genoeg eerezucht om dagen te spreken en stapels perkament te doen volschrijven over een duimbreed gronds, die aan Thorn betwist wordt, over een veertel rogge, dat mij niet op tijd wordt voldaan. Mijn landvoogd is een uitstekend mensch, wien ik die zorgen gaarne toevertrouw.'

De Bisschop zag ter zijde naar den kanunnik.

'Kunt gij mij niet eens laten zien, hoe dit gedrukte schrift behandeld wordt?' vroeg hij.

'Zeker, zeker! Ga mede en ik zal het u toonen.'

De kanunnik van Mouffairt stond op: 'Gij staat toe, dat ik oorlof neem, genadige Vrouwe? Men wacht mij vandaag nog in Ittervoort. Uw willige dienaar, Monseigneur.'

'Ik hoop u morgen nog te zien, Heer van Mouffairt; wij moeten de partij schaak afspelen, die wij vanmorgen begonnen zijn,' sprak de Bisschop.

De Abdis was het vertrek reeds uit, de Bisschop volgde haar door vele hooggewelfde kloostergangen en langs steile trappen naar een afgelegen vertrek. Door het onbedekte venster viel een schel licht op de witte muren en op de tafels met allerlei schrijfbenodigdheden en vreemde werktuigen. Vrouwe Joanna deed een donker linnen overkleed aan, zette zich voor een tafel en toonde haar broeder hoe alles behandeld werd. Zij gaf hem ten laatste een blad perkament, waarop zij zelf een tekst uit de Schriften gedrukt had. Eerst scheen Bisschop Jan, niettegenstaande de verbazing, die hij getoond had, elders te zijn met zijne gedachten; half verstrooid luisterde hij naar hare verklaringen. Maar spoedig ontwaakte opnieuw zijn belangstelling en het was eerst nadat hij alles met de grootste aandacht gezien en onderzocht had, dat hij weer voortdurend met de hand over het voorhoofd streek, bij hem een teeken, dat iets hem bekommerde.

Terwijl zijn zuster weer alles in orde bracht, vroeg zij hem:

‘Wat is er? Waarover denkt gij zoo ernstig?’

‘Over iets, dat ik daareven reeds wilde zeggen. Maar laat ons eerst naar het woonvertrek gaan, en zorg dat niemand ons store.’

Toen de Bisschop weer op de bank voor het venster zat, schoof Vrouwe Joanna een lagen zetel bij en neerzittend vroeg zij:

‘Welnu, heer broeder, niemand zal ons hier hinderen. Wat hebt gij mij te zeggen?’

De Bisschop legde zijn hand op de hare.

‘Mijn lieve zuster, ik maakte mij ongerust over wat gij daareven hebt gezegd in het bijzijn van kanunnik Mouffairt. Dat gij uwe waardigheid zóó weinig telt, is niet iets om van de daken te verkondigen.’

De Abdisse zag getroffen naar hem op. ‘Gij zoudt mij hoovaardig willen zien? Gij?’

‘Maar wie spreekt daarvan? Het ambt, dat ons geschonken is, met passende hoogheid bekleeden, is geen hoovaardigheid.’

‘Gij vindt zulk eene uitlating mijn ambt en stand niet passende? Maar ik zeg het alleen tegenover u en den kanunnik; hij is een rechtschape oud man en zal niet verder zeggen, wat ik hier in vertrouwen bespreek.’

‘Hoe weet gij dat? Hij kan zeer rechtschape zijn en toch aan een vertrouwd vriend mededeelen, dat de Abdisse-bewindvoerster, naar het hem toeschijnt, terugschrikt voor de zwaarte van het ambt en hare prebende niet als een eer, veelmeer als een last beschouwt.’

Joanna van Heijnsberghe staarde door het venster in den zonnigen tuin. Er zat een vogel op een bloeienden tak dicht bij en hij floot zijn lenteliedje, altijd weer opnieuw; men zag zijn klein keeltje op en neer gaan, zijn bekje open. Er kwam een diep-zwaarmoedige trek op het gelaat van de jonge vrouw.

‘Hij zou geen leugen spreken,’ zeide zij zachtjes.

‘Dat is het juist wat ik wilde weten en wat mij bekommert,’ sprak de Bisschop. ‘Of Heer Mouffairt de door u gesproken woorden voor zich houdt of aan anderen mededeelt, het is mij eigenlijk hetzelfde. Maar wanneer gij, mijn

lieve zuster, die spoedig voor het gansche leven zult moeten beslissen, een verkeerde keuze mocht doen, dat zou mij innig leed zijn.'

Joanna zuchtte, maar zweeg.

'Kom,' zeide de Vorst, 'zeg mij uw bezwaren. Is het de abbatiale waardigheid en zorg, het gewicht der gelofte, waarvoor ge terugschrikt? Zoudt ge liever eenvoudig stiftjonkvrouwe zijn? Wenscht gij, dat ik u uithuwelijk? Is Thorn u te eng geworden en meent ge, dat ge in de wereld beter op uw plaats zult zijn?'

'O, neen, neen! Hoe vergist ge u zoo! Van kind af heb ik gehaakt naar stilte en eenzaamheid. Ik heb altijd gedacht, ik heb gehoopt, dat God mij tot Zijn bruid verkoor. Ik had een dochter van Sint Benedictus willen zijn, ver van de wereld mij trachten te heiligen en mij wijden aan studie en gebed. Toen hebben zij gemeend, onze vader en onze moeder, en nog meer onze vorstelijke bloedverwanten, dat eene gravinne van Loon en Heijnsberghe het grauwe kleed der Benedictijner nonnen niet paste en zij hebben de prebende voor mij bedongen: zóó zou ik mijne roeping volgen en toch Vorstin zijn! Alsof men God en de wereld tezamen dienen kon!'

'Toch zijn er heilige vrouwen geweest, die over Thorn hebben geregeerd.'

'Zeker, maar daar waren er ook, wier leven verre van stichtelijk was. En op zulken wil ik niet gelijken! Mij schijnt een lichtzinnige jonkvrouw meer verschoonbaar, dan een onwaardige abdisse.'

'Dat zal ik niet tegenspreken. Maar wie wil een on-

waardige abdisse van u maken, mijn lieve, vrome zuster?’

‘Ik zal het zeker worden, indien ik heel mijn leven wijden moet aan al de lasten en plichten, die mijn waardigheid mij oplegt. Zeker, eene Abdisse van Thorn kan eene heilige en verdienstelijke vrouw zijn, maar dan moet zij ook ten volle voor haar taak berekend wezen; dan moet zij het wèl haar roeping voelen, te regeeren en te zorgen voor het heil van vele anderen. Dan moet zij niet verlangen naar eenzaamheid en afzondering, dan mag zij niet twifelen aan de haar geschonken genaden; ieder uur, ieder oogenblik moet zij alles zijn voor allen.’

‘En gij gevoelt, dat ge dit niet kunt?’

‘Ja!’ En de Abdisse stond met een ruk uit haar zetel op, alsof zij met die beweging al haar lasten van zich afwierp. ‘Ik heb er tegen gestreden, al zóó lang. Maar in de laatste dagen werd het mij gansch duidelijk. Het is ook verkeerd, dat iemand zóó jong als ik met deze waardigheid is bekleed, al was het alleen voor wat in eigen huis van mij gevorderd wordt. Moeder-abdisse zou ik moeten zijn voor jonkvrouwen van mijn eigen jaren en ouder. Zij moeten tot mij komen om raad en troost; ik zou het hart van anderen moeten doorgronden, ik, die mijn eigen hart nog niet leerde kennen. Neen! neen! Ik kan niet besluiten om de gelofte te doen. Ik ben te zwak voor wat van mij gevraagd wordt. Heerschen en gebieden, eerbetoon eischen en ontvangen - en tegelijk de dienstmaagd des Heeren zijn! In al de verstrooiingen van de wereld leven - en toch het hart onbesmet bewaren!.... Zult gij ontevreden zijn, mijn broeder, wanneer ik de prebende neerleg?’

De Bisschop zag voor zich neer; hij had ontroerd toegeluisterd; het was hem of hij de echo hoorde van den strijd, dien hij zelf eens gestreden had. Hij had ook nooit vermoed, dat zijne zuster de waardigheid, die haar wachtte, vreezen zou. Hij zag in haar, hoe jong zij ook was, een dier uitnemende vrouwen, die onbetwist en onbenijd de eerste plaatsen innemen en waardig zijn.

Zij knielde op de lage bank bij hem neer, terwijl hij bleef zwijgen.

‘Zijt gij ontevreden?’ vroeg zij nog eens.

Hij schoot op uit zijn gedachten.

‘Neen,’ zeide hij, haar handen vattende, ‘gij zult doen wat u goeddunkt; voor gansch uw leven is dit eene beslissing, die gij zelf moet nemen. Maar terwijl gij weet, hoe ik ijdelheid en eerzucht veroordeel, bedenk ook, dat we wel eens te angstvallig, te mistrouwig kunnen zijn. Wanneer God ons talenten gaf, moeten we die gebruiken; we mogen, zoo we hooggeplaatst zijn, ook rekenen op Zijne genade. Het zou verkeerde nederigheid wezen, wanneer hij, die tot bevelen was geroepen, alleen maar wilde gehoorzamen. Denkt ge, dat ook ik nooit met zulke gedachten te kampen had?’

‘Maar wanneer uw eigen ziel verloren ging, terwijl ge die van anderen tot God bracht, zoudt ge uw mijter en krootse neerleggen, niet waar?’

‘Ongetwijfeld.... maar....’

‘Welnu, ik weet, dat dit met mij gebeuren zou. Neen, ik heb alles overwogen. Anderen, beteren zullen mijn plaats bekleeden. Laat me heengaan en wees er niet toornig om.’

‘Wáár wilt ge heengaan? Wilt ge dus ook Thorn verlaten?’

‘Ja, het liefst zou ik naar het Benedictijnerklooster gaan, maar dan komen er weer oogenblikken, dat ik vrees....’

‘Kom, gij kwelt u zelf noodeloos. Wanneer God u waarlijk roept tot stilte en afzondering en van u niets anders wil, dan dat gij Zijne nederige dienstmaagd zijt, dan zal Hij u verder weten te leiden en gij zult volgen. Maar vooreerst moet gij tijd nemen, om te denken en te beraadslagen. Morgen vertrek ik. Blijft ge bij uw plan en zijn uwe zaken hier geregeld, doe mij het dan weten. Gij zult in het paleis te Luik uwe kamers vinden en er wonen zoolang gij verkiest. Wanneer ge blijven wilt - het zou mijne grootste vreugde zijn u aan het hoofd mijner huishouding te zien.’

‘Ge zijt zeer goed voor mij.’ Vrouwe Joanna trad voor het venster om hare aandoening te verbergen. Het was een zwaar uur geweest; nu zij met haar broeder gesproken had, was het ergste geleden.

Ook de Bisschop zag naar buiten. Beneden in den tuin ging Willem de la Marck met de stiftjonkvrouwe Josine van Cleve.

‘Een uitstekend mensch,’ zeide de Bisschop op den ridder doelende, ‘even stout krijger als wijs staatsman. Hij heeft hier ook uitstekende diensten bewezen, niet waar?’

‘Ik heb niets dan lof voor hem. Daarbij was hij eerbiedig en heusch, zoo geheel en al hoveling, dat de edelen hier, die wel een weinig naar den stal en den ploeg rieken, hem maar niet genoeg konden bezien. En van de stiftjonkvrouwen heb ik al dien tijd niets anders gehoord, dan hoe

ridder De la Marck jaagt, hoe ridder De la Marck te paard zit, hoe geestig hij spreekt, hoe schoon hij zingt, en weet ik niet al.'

'Mij dacht, dat hij zich misschien hier den tijd te nutte gemaakt heeft. Er zijn stiftjonkvrouwen even schoon als edel en de oude ridder De la Marck zag gaarne, dat hij een vrouw nam. Is Josine van Cleve soms de uitverkorene?'

'O neen! zulk een onbeduidende vrouw zal hij niet kiezen. Hij heeft ook niet de minste aandacht aan haar geschonken; maar stil, zij zijn achter de boomen en zullen zoo dadelijk onder het venster zijn.'

De la Marck en zijn gezellin gingen voorbij en de ridder keek naar boven; hij verschoot van kleur, toen hij den Bisschop en de Abdisse aan het venster zag en boog. De Bisschop moest het wel opmerken.

'Wanneer het deze Josine niet is, dan is het een ander,' zeide hij. 'De knaap voert iets in zijn schild. Maar zijn goede tijd is nu uit, morgen gaan wij heen. Zullen wij Thornderlinden vóór het avondmaal nog bezoeken? Bestel dan de paarden, want het wordt reeds laat.'

In de kleine kapel onder de linden glansde kaarslicht op het altaar. Het was er anders zoo duister, dat men het beeld der Lieve Vrouwe haast niet kon onderscheiden, terwijl het buiten een lichte lentedag was. Voor de héél smalle vensters achter in de kapel hingen de lindetakken met helgroene satijnzachte blaren. Ieder, die in de kapel kwam bidden, ontstak, al was het maar even, de kaars, die in een bronzen kandelaar voor het beeld stond en bijna den ganschen dag danste de gouden vlam in het schemerduis-

ter en wierp een lichtglans op het zoete gelaat der Lieve Vrouwe. Want allen kwamen zij daar hun nood klagen, of dank zeggen voor ontvangen weldaden, de hoevenaars uit den omtrek, de herders die er hun schapen weidden, de knechten en maagden die het land bewerkten. Zij kwamen uit de omliggende steden en dorpen, uit de abdij en de ridderhuizinge; elk reiziger, die over den heirweg trok, hield even stil bij de kleine, onaanzienlijke kapel, en menig gekroond of gemijterd hoofd had zich op deze plek deemoedig gebogen, om Maria's voorspraak af te smeeken.

Nu straalde het bedehuisje van licht. Het gevolg der Abdisse had tallooze kaarsen medegebracht en ontstoken; kransen van vroege bloemen waren op het altaar neergelegd. Vrouwe Joanna bleef langen tijd in gebed; de Bisschop, de edelen en vrouwen hadden zich reeds naar buiten begeven om het Thornderwald in te gaan, waar de jonkvrouwen bosch-anemonen wilden plukken, maar de Abdisse was gebleven en lag nog op de smalle bank geknield, het gelaat in de handen. Toen zij eindelijk opstond en heenging, zag zij achter in de kapel een ridder, die bij hare nadering opstond, haar het wijwater aanbood en de deur voor háár ontsloot. Toen zij beiden naar buiten traden, herkende zij Willem de la Marck.

‘Ik meende, dat gij niet met ons uitgereden waart, heer ridder?....’

Neen, hij was ook niet mede uitgereden. Hij had aan den jonker van Perwez en de anderen overgelaten de stiftsjonkvrouwen te paard te vergezellen, terwijl de Abdisse en haar broeder in de karos met acht paarden waren weg-

gereden. Hij was heden niet gestemd geweest voor ijdel gesnap en was alleen door het veld naar Thornderlinden gegaan.

‘Het is altijd goed, wanneer men zich zelf tot gezelschap kan zijn,’ zeide zij met een lachje naar hem opziende. Zij was nog vervuld van haar eigene ernstige gedachten, maar zijn bleek en strak gelaat ziende, drong zij vriendelijk aan: ‘Wat is het? Hebt gij zorgen?’

‘Vele,’ zeide De la Marck weemoedig. ‘Maar terwijl ik door het veld ging op dezen zonnigen dag, heeft het leed van anderen mij eigen kommer doen vergeten. Ik kom u, den laatsten dag van mijn verblijf, een gunst afbidden, Abdisse, niet voor mij, maar voor een schuldige.’

‘Zoo ik u daarmee ter wille kan zijn, mijn vriend, zou ik mij tegelijkertijd verheugen u zoo mijn dankbaarheid te toonen voor uwe goede diensten....’

‘Die u maar al te gaarne verleend werden, genadige Vrouwe.... Maar den man, voor wien ik u wilde bidden, vond ik in het veld, een toonbeeld van ellende; toch zag ik wel, dat hij geen rabauw of gewoon zwerver was en ik deed hem zijn geschiedenis verhalen. Om de straf, die hij ook wettelijk verdiende, te ontvluchten, is hij uit Thorn geweken, maar welke ellende is gelijk aan die van den vogelvrijverklaarde, door iedereen vervolgd of geschuwd? Hij kon het niet langer dragen, en kwam terug, op uwe clementie hopende, daar ook zijn vaderen vele goede ingezetenen van de stad Thorn te zijnen gunste willen spreken. Ik heb hem overreed met mij te gaan, meenende dat zijn deerniswekkende toestand het best voor hem zal pleiten.’

‘Waar is hij?’ vroeg de Abdisse.

Heer Willem voerde haar achter de kapel. Op het gras, tegen den muur, zat een man ineengedoken, alsof hij een bezwijming nabij was. Een donker wollen kleed en mantel bedekte hem maar ten deele; ze waren gerafeld en gesleten, met stof en vuil bedekt. Hij droeg geen muts en ook geen schoenen. Zijn voeten waren gewond, hij was vreeselijk mager en zoo volstrekt uitgeput, dat vluchten hem onmogelijk zou zijn geweest. Toen hij het hoofd ophief, zag men een bleek en vervallen, maar niet terugstootend gelaat; doch de Vorstin week terug en riep vol afgrijzen:

‘Lambert Fijen! de moordenaar!’

De ineengezonken man, hij was nog heel jong, streek zijn zwart haar uit de oogen en keek van de Abdis naar den ridder in hopelooze droefheid.

‘Ja,’ zeide hij, ‘ik ben Lambert Fijen, de rijke poorterszoon, en ik ben een moordenaar.... ik doodde Ingenhuijs, den man, die eenmaal mijn vriend was.... en God weet, dat ik mijn misdaad zwaar heb geboet!....’

De Abdis zag huiverend neer op den ellendigen arme, die aan haar voeten lag. Zij had hem gezien op het Hof vóór hij zijn misdaad bedreef, een mooien, vroolijken jongen, ééinig zoon van den rijksten en deftigsten poorter uit Thorn. Zij herinnerde zich hoe er, toen het ongeluk gebeurde, gefluisterd werd, dat de verslagene méér schuld had dan de dader, maar het recht was gestreng tegenover den doodslager. In háár handen rustte de macht om genade te schenken, doch mocht zij ervan gebruik maken tegenover een, die zijn medemensch het leven benomen had?

‘Die doodt, zal gedood worden,’ zeide zij zachtjes.

De uitgeputte man sloeg zijn treurige oogen weer naar haar op.

‘En denkt gij niet, edele Vrouwe, dat mij de dood liever zou zijn, dan dit vreeselijk leven? Ware het niet om mijn vader de schande te besparen mij op het schavot te zien sterven, ik zou iederen dood uit uw hand gewillig aannemen. Om te sterven ben ik hierheen gekomen. Want elke dood moet lichter zijn, dan het leven van een vogelvrijverklaarde. Ik was de lieveling in mijns vaders huis; er was geen stoffe te kostbaar voor mijn kleet, geen spijs te goed voor mijn voedsel. Ik was de eerste onder mijn vrienden, ik droeg mijn hoofd hoog.... zie, wat ik geworden ben....’ En met een handbeweging naar zijn ellendige lompen en vervuild en vermagerd lichaam, brak hij in tranen uit.

Vrouwe Joanna bedwong haar ontroering. Zij zag den ridder aan, doch zijn hevig medelijden verwarde haar nog meer. Heer Willem knielde neer bij de in elkaar gedoken gestalte en legde zijn hand op den met lompen bedekten schouder. ‘Stil,’ zeide hij liefderijk, ‘wees getroost, het ergste leed zal geleden zijn; voor uwe tranen en mijn woorden zal de Abdisse haar hart niet sluiten.’ Toen, nog bij den verstooteling geknield, wendde hij zich tot de Vorstin.

‘Ik heb op mijn reizen dikwijls vogelvrijverklaarden gezien en weet, wat deze man geleden heeft. Erger dan kerkerstraf, erger dan de dood is het, voortgejaagd te worden van de eene plaats naar de andere, door het minste gepeupel vernederd en mishandeld, zelfs voor het brood der

liefdadigheid niet in aanmerking te komen. Altijd vluchtende voor den dood in zijn vreeselijkste gedaante, want een ruwe volksmenigte kan ongestraft haar lusten botvieren aan den uitgestootene. En deze man was een kind van weelde!’

‘Ik beklaag hem diep, maar volgt de straf niet op de zonde?’

‘Hij zelf zal erkennen straf te hebben verdiend, maar ook erger zonde zou met deze boete wel gedelgd zijn. Hij heeft gedood, ja! maar hij heeft in drift den man gedood, die zich zijn vriend noemde en die, heimelijk verdorven, hem tot kwaad wilde brengen. In woede over zijn weigering belasterde de verslagene zijn vriend, verleidde diens bruid; toen zij dan in de taveerne tezamen kwamen werd hij nog door Ingenhuys bespot en gesard. Toen, dol van drift, is hij opgevlogen en heeft zich op den ellendeling geworpen.... Als men hen scheidde, was de een dood, de ander een moordenaar.’

‘Lambert Fijen,’ zeide Vrouwe Joanna ernstig, ‘zie mij aan.’

De jonge man hief het hoofd op en trachtte zijn snikken te bedwingen.

‘Is hetgeen Heer ridder De la Marck zegt de waarheid en de gansche waarheid?’

‘Ja, edele Vrouwe, mijn vader, maar ook de vader van hem, dien ik doodde, willen dit getuigen en mijn gratie afsmeeken.’

‘Berouwt het u, dat gij den man dooddet, die u belasterd en beleedigd heeft?’

‘Ja... ja. Geloofst gij, dat er nog eenige hoogmoed of wraakzucht in mij is overgebleven? Ik zou er geen kracht toe hebben, ik voel mij al te zeer verworpen en vernederd. En bij al mijn lijden ben ik door wroeging verscheurd, zag ik overal de schim van den doode.... Ik heb getracht mijn straf met onderwerping te dragen.... maar soms werd het mij te zwaar.... Schenk mij genade, Vrouwe Abdisse....’ en hij deed een poging voor haar neer te knielen, maar zonk kreunend ineens. De la Marck ving hem in zijn armen op en ondersteunde hem. De Vorstin boog zich over hem heen met tranen in de oogen.

‘Ik schenk u gratie, Lambert Fijen,’ sprak zij, ‘en vergun u om weder in het land van Thorn te leven in het huis uws vaders en u overal vrijelijk te begeven, waarheen gij wilt. En deze, mijn wil en wet, zal afgekondigd worden volgens de costuymen. Ik schenk u gratie ter wille der Zoete Lieve Vrouwe en ter wille van dezen edelen heer ridder, die voor u gesproken heeft.’

Er vloog een glimlach over het gelaat van den half bewusteloozen man, maar hij kon geen woord meer zeggen.

‘Wat zullen wij doen,’ vroeg Vrouwe Joanna bezorgd. ‘Wanneer wij hem hier laten tot er hulp gehaald is, sterft hij wellicht van uitputting.’

‘Ik zal hem tot gindsche pachterswoning dragen, Mevrouw,’ zeide De la Marck, ‘en wanneer gij dan toestaat, dat ik met een uwer paarden zijn vader waarschuwe, zullen die goede lieden hem wel intusschen willen verplegen.’

En zonder haar antwoord af te wachten nam hij den bewustelooze op zijn armen en droeg hem naar de hoeve,

waarvan men het stroodak in de verte zag tusschen de pas groenende beukeboomen.

De Bisschop en het gevolg kwamen uit het bosch terug; de Abdisse was reeds in haar wagen gestegen, toen De la Marck een paard aan den teugel houdende haar naderde. 'Ik zal geen al te slechte berichten aan den Thornschen poorter brengen,' zeide hij vroolijk. 'De pachtersvrouw heeft den jonkman gewasschen, hem met wat spijs en drank verkwikt en nu slaapt hij rustig. Hij zal zeker herstellen.'

'Goddank, het zou mij zeer leed doen, wanneer hij slechts in zijns vaders huis ware weergekomen, om er te sterven.'

'Ik dank u intusschen, Mevrouw,' ging heer Willem minder vrijmoedig voort, 'dat gij ook ten mijnentwille aan dezen ongelukkige gratie hebt geschonken. Ik heb hier een schoonen tijd gehad en deze dag zal de laatste en de liefste herinnering zijn.'

'Neen, neen', zeide de Vorstin ontroerd, 'gij moogt mij niet danken. Ik moest eerder u danken, dat gij mij gebeden hebt en zulk een schoon voorbeeld van naasteliefde gaaft. Gij zijt een braaf man, heer Willem, en dat is nog meer dan uitmunten in riddereer en staatsbeleid.'

De ridder sloeg de oogen neer en bloosde als een jonkvrouw; hij verheugde zich over haar lof, maar schaamde er zich tevens voor. 'Gij denkt waarlijk te goed over mij,' stamelde hij 'gij moet niet meenen, dat ik altijd zoo menschlievend en hulpvaardig ben. Veel meer geloof ik, dat uwe tegenwoordigheid al wat er goed in mij mocht

zijn, te voorschijn roept. Zoo ik durfde, zou ik u bidden uwe kleuren te mogen dragen, wie weet' - en stouter geworden blikte hij glimlachend tot haar op, - 'wie weet, wat heilig man ik in uwen dienst nog worden zou.'

Zij zag hem vriendelijk doch ernstig aan. 'Het past een kloostervrouwe niet haar kleuren te schenken....'

'Vergeef mij, maar verhaalt men van Sint Gertrudis niet, dat een ridder, die haar eenmaal liefhad, maar later als Heilige vereerde, zijn gansche leven lang haar kleuren droeg.... en gij zelf zijt nog geen kloostervrouwe.'

Nu kleurde ook het blanke gelaat der Abdisse hel rood, zij zag den jongen man verbaasd aan; zij wilde zijn woorden als een vleierende scherts beantwoorden, zij wilde hem moederlijk terechtwijzend, zeggen: Gij hebt mij lief? Gij meent mij lief te hebben? En ge zoudt mij gansch uw leven willen dienen? Ach, mijn jongen, de ridders van vroeger waren van een ander maaksel. Gij zult mij te Luik spoedig genoeg vergeten voor een andere, en dat is maar goed ook. - Zoo had zij willen zeggen, maar ze zeide het niet; zij zeide geen enkel woord, terwijl Willem de la Marck, zelf verschrikt door hetgeen hij gezegd had, ook bleef zwijgen. Zijn ijver om haar te dienen, zijn eerbiedige bewondering, duizend kleinigheden uit de laatste dagen, kwamen Vrouwe Joanna voor den geest. 't Deerde haar voor den jongen man, dien ze, het zij dan buiten haar schuld, moest doen lijden. Dit was weer een dier bekommernissen, dit pijn geven aan een ander, deze verwarring van 't eigen hart, waartegen de kloostermuren zouden beschutten. Het was een droevige dag ten afscheid, daar aan

den ingang van Thornderwald, terwijl de lichte teerheid van den Meidag hen omgaf en de vogels boven hun hoofd niet zwijgen konden van levensvreugde.

De Abdisse zag den Bisschop, die met zijn gevolg naderde, om weer op te stijgen en huiswaarts te gaan. Zij wilde niet, dat hij den jonkman in zijn verwarring zou verrassen. Uit de zijden tasch, die haar ter zijde hing, nam zij een kralensnoer, waaraan een zilveren kruisje hing en gaf het hem. ‘Ziedaar,’ zeide zij, ‘ik schenk u tòch mijne kleuren, maar het is geen sluier of gordel, het is mijn Maria-souter; wanneer gij mij gedenkt, bid er dan een Ave aan. Later zult gij ze uwe gemalin geven, en....’ Hij had de hand uitgestrekt, om den souter aan te nemen, maar bij hare laatste woorden trok hij die terug en zeide heftig:

‘Neen, o neen! Gij kent mij zoo weinig en wellicht ben ik uwe goede gunsten niet waard. Maar wat ge van mij moogt denken, meen niet, dat wat mij ontsnapte de opwinding is van één enkelen dag, een stroovuur, dat fel brandt, maar spoedig dooft. Ik weet wel, dat ik liefheb zonder hoop, maar ik weet ook, het is voor mijn leven!’

Ze zag hem treurig aan. ‘Ik denk het niet.... ik hoop het niet, maar geloof, dat de Hemel alles vereenigt wat op aarde elkander heeft liefgehad.... Ga nu, ga.... vergeet den armen jonkman niet, dien gij gered hebt.... daar is de Bisschop, hij moet uwe ontroering niet zien. Ik dank u voor uwe zorgen, ik dank u voor alles. De Lieve Vrouwe neme u in hare bescherming, mijn vriend.’

Hij nam den souter aan en boog zich diep over de hand, die ze hem toereikte. Toen, zonder den stijgbeugel te

raken, sprong hij in den zadel en reed weg in forschen draf, juist toen de Bisschop den wagen nadertrad.

‘Wat beteekent dat?’ vroeg de Vorst verbaasd. ‘Van uwe jonkvrouwen hoorde ik, dat Heer Willem niet met ons medekwam, maar te voet zou volgen, en nu zie ik hem daar te paard heenrijden, zoo haastig, alsof hij op den vijand los wil trekken?’

‘Het beteekent, dat een uwer andere ridders te voet zal moeten gaan,’ zeide de Abdisse, zoo luchtig als het haar mogelijk was. ‘Heer Willem's zending eischte spoed, ik zal u er straks van verhalen.’

‘Waar is mijn paard? Wie heeft mijn paard genomen?’ riep op dat oogenblik de jonker van Perwez.

‘Daar rijdt uw vriend er op heen,’ zeide lachend de Bisschop, naar den verdwijnenden ruiter wijzende.

‘Uw vriend had beslist een paard noodig en ik gaf hem oorlof er een te nemen, jonker,’ zeide de Abdisse. ‘Zou het u zeer moeielijk vallen ons te voet te volgen?’

Den jonker scheen het niet erg naar den zin te zijn: ‘Het is een lange weg, Mevrouw,’ zeide hij weifelend.

‘Mater Abdisse, zouden we den jonker van Perwez een plaats in onzen wagen mogen aanbieden?’ vroeg de jonkvrouw van Nassauwe, die niet te paard was gekomen, als de anderen.

‘Neen, neen!’ riep de Bisschop, vódir zijn zuster nog kon antwoorden. ‘Vergeef mij, doorluchte jonkvrouw, maar mijn jonkers mag het zóó gemakkelijk niet gemaakt worden. Heer de Bergen, aan uwe jaren komt de rust toe; zoudt gij uw paard den jonker van Perwez willen afstaan?’

Zoo zal deze jonkvrouwe uw liefdedienst vergoeden niet een zachte zitplaats in haar wagen'.... 't Zou al te erg zijn,' zeide Bisschop Jan, terwijl de kleine stoet zich in beweging zette, 'wanneer mijn bezoek tot gevolg had, dat al uwe jonkvrouwen hare prebende verloren.¹⁾ Thorn zal weldra een verlaten stift zijn, wanneer de Abdisse naar 't klooster trekt en hare dochters mijn ridders volgen.'

Vrouwe Joanna glimlachte even. Zij was stil onder de thuisreize; en ook wat met den poorterszoon gebeurd was, verhaalde zij slechts in korte woorden.

IV.

Er werd aan de deur geklopt, drie korte, zachte slagen.

'Komt binnen!' riep Josine van Cleve, en zij schoot toe, om den voorhang op te lichten en te zien, of zij den grendel soms niet had geschoven voor de lage, zware deur.

Zij, die binnentrad, was geheel en al in een zwarten mantel gewikkeld, die haar gestalte en gelaat nagenoeg verborg.

'Gij lijkt wel eene verschijning van de zwarte nonne,' zeide jonkvrouwe Josine, 'ik zou u niet herkend hebben, ware het niet door uw klop, Emilia. Laat mij helpen u den mantel af te doen. Maar ge zijt doornat!'

'Dat wil ik wel gelooven, het is een stroomende regen; beter de mantel nat dan het kleed,' en Emilia van Nas-

1) Wanneer een stiftsjonkvrouw huwde verloor zij haar prebende.

sauwe schikte de donkere krullen, die in wanorde waren geraakt, om haar aardig vroolijk gezichtje.

‘Waarom liet ge u niet in uw draagstoel brengen?’

‘Maar Josine! Heel het stift zou immers dezen middag nog weten, dat ik naar u toe ben gegaan, dadelijk nadat de bode uit Luik was aangekomen....’

‘Er is een bode gekomen? Is hij reeds rond geweest?’

‘Ja; was hij niet bij u?’

‘Neen,’ zeide de jonkvrouw van Cleve met een zucht.

‘Ik vermoedde het en daarom ben ik, volgens onze afspraak, zoo spoedig mogelijk gekomen. Ik denk niet, dat iemand mij heeft opgemerkt. De meesten hebben tijdingen ontvangen en zijn nog daarin verdiept; in dit triestige weer is er buiten niet veel te zien, en wie al een blik door zijn venstertje waagde, heeft mij toch niet herkend, terwijl ik voortsloop.’

‘Is het niet alsof wij aan eene samenzwering werken?’ riep Josine. ‘En dat alles omdat anders een paar oude stiftvrouwen de hoofden tezamen steken en de vreeselijkste verhalen opmaken over onze samenkomsten.’

Emilia zette zich in een der zetels bij de schouwe en warmde haar kleine handjes aan het houtvuur. ‘Nieuwsgierigheid is ons nu eenmaal aangeboren,’ zeide zij vroolijk, ‘en ik heb hier geheimen in mijn brievenstasch. Echte staatsgeheimen, waarvan men te Thorn vreemd zou opzien.’

‘Laat hooren,’ zeide Josine, terwijl zij ook in een zetel neerzank; ‘ofschoon ik denk, dat de jonker van Perwez

te verstandig is om staatsgeheimen op de markt rond te vertellen.’

‘Noemt ge dat op de markt vertellen, wanneer hij ze aan zijne toekomstige bruid schrijft?’ riep de kleine jonkvrouw boos.

‘Is het reeds zóo ver?’ vroeg Josine verrast.

‘Ja,’ zeide Emilia op zachten toon, haar lief gezichtje een en al blos en glimlach. ‘De heer van Horne is op weg naar mijn vader. Ondanks zijn hoogen leeftijd wilde hij zelf de bruid voor zijn zoon gaan werven, schrijft Henrik mij.’

‘Ik wensch u geluk. Heer Henrik lijkt mij een heusch man, een vroom ridder... en de graven van Horne zijn niet de minsten onder de Luiksche edelen. Ge zult dus Thorn verlaten! Ach, wij hadden gedroomd samen heen te gaan, maar ik....’

‘Lieve Josine! Waarom kan ik je niet even gelukkig zien? Ik ben zoo blij, maar 't maakt me weer treurig, wanneer ik je zoo bedroefd zie kijken. Kom, wees verstandig en vergeet; er zullen later wel andere en betere ridders komen en dan zullen wij nog tezamen lachen over al onze gedroomde plannen.’

‘Kijk, wat zijt gij opeens verstandig geworden,’ zeide Josine ietwat bitter. ‘Wees gerust, ik zal niet meer klagen; hoe zou men een gelukkige bruid ook kunnen spreken over hopelooze liefde! Maar tot nu toe hebt gij mij nog altijd moed ingesproken; ge hebt dus nadere berichten?’

‘Ja, zooals ik u beloofde heb ik Henrik naar ridder De la Marck gevraagd.’

‘Gij zijt toch voorzichtig geweest? Ge hebt mijn naam niet genoemd?’

‘Neen, waarlijk niet, wees gerust. Ik schreef, alsof ik zelf nieuwsgierig was naar den ridder, hoe ik meende, dat hij zijn hart verloren had aan een der stiftsjonkvrouwen en nu gaarne weten wilde, of er nòg eene prebende vrij zou komen.’

‘En het antwoord?’

‘O, dat zegt veel en doet nog meer raden. Kom hier zitten, dat ik het u voorleze.’

‘Wacht even; ik zal mijne dienstmaagd zeggen, dat zij ons het vesperbrood brengt. Gij moet dezen middag bij mij blijven; misschien klaart het weer tegen den avond op.’

’t Was nog vroeg in September, maar de dag was zoo duister en triest als ware het reeds laat herfst. De regen sloeg tegen de vensters van het lage huisje, waarin jonkvrouw Josine woonde; de ronde ruitjes rinkelden door het geweld van den wind. ’t Werd zóó donker in het ruime woonvertrek, dat men bij de schouw alleen licht had van de telkens weer opflikkerende vlam en Josine deed op het tafeltje met brood en vruchten, dat de dienstmaagd binnenbracht, ook een wasvlam plaatsen, opdat Emilia haar brief zou kunnen ontcijferen.

De jonkvrouw van Nassauwe volgde met haar blanken vinger de teekens op het gladde perkament. Zwijgend, met een lachje ging zij de zoete woordjes voorbij, die de jonker van Perwez haar dus uit de verte toezond.

‘Hier staat het,’ zeide zij, ‘luister: ‘Gij vraagt mij naar ridder Willem, of ook zijn hart niet te Thorn is gebleven,

evenals het mijne? Maar indien dit zoo ware, is hij niet zoo gelukkig geweest als ik, hij heeft de gunst zijner vrouwe zeker niet mogen verwerven. Want ik vernam, dat in den komenden krijg, dien wij verwachten, heer Willem aan het hoofd van eenige lansen zal staan om den Bisschop te vertegenwoordigen. En dit op zijn eigen verzoek, want onze Prinselijke Heer kan zich zeer goed buiten dezen strijd houden, die zijn persoon of zijn grondgebied in het geheel niet raakt. En gij weet wel, dat een bedroefd of gewond hart gewoonlijk het strijdgewoel zoekt; ridder Willem werd ook, na zijn terugkomst uit Thorn, op geen feestgelag meer gezien; hij leek mij somber en droevig.’ ‘Begrijpt gij dat?’ zeide Emilia haar hoofdje opheffende van het blad. ‘Wie kan hem versmaad hebben? Ik kan mij niet herinneren, dat hij hier een van ons allen opvallend zijn hulde heeft geschonken. Gij zijt de eenige met wie ik hem ooit alleen zag.’

‘En ik wees hem niet af, geloof mij,’ zeide Josine met een treurig lachje.

‘Ik begrijp het niet. Zonder twijfel heeft heer Willem als een echte dolende ridder op zijne terugreize een zeer schoone, maar wreede jonkvrouwe ontmoet. Echter zijn op den landweg tusschen Thorn en Luik de adellijke huizingen niet talrijk.’

‘Misschien is het een deerne, die hij niet huwen kan.’

‘Wie weet? Men hoort in deze tijden van veel wonderlijke dingen. Want er staat nog meer nieuws in mijn brief, dien ik u verder lezen zal.’

‘Ik luister.’

‘Intusschen, daar gij mij van opengevallen prebenden schrijft, hoorde ik hier, dat, behalve de uwe, nog eene plaats van stiftsvrouwe te Thorn ledig komt. Van wie kan dat zijn, wanneer De la Marck er zich geen vriendinne koos? En ik meen zeker, dat dit niet zoo is. Ik hoorde, - maar het werd nog fluisterend verteld - dat de gravinne Elsa van Buren naar eene prebende te Thorn dingt. Men wist mij te verhalen, dat het verzoekschrift daartoe reeds is aangeboden.... Welke van de jonkvrouwen kan dan de abdij verlaten?’

‘Dat is wederom een raadsel. Waarlijk, deze brief is wel vol geheimen; gij hebt niet te veel gezegd. Staat er nog meer in, wanneer ik niet onbescheiden ben?’

‘Ja, Henrik schrijft nog meer wondere zaken, maar deze gaan ons niet van zoo nabij aan. Hij schrijft, dat de krijg, waarheen Heer Willem de la Marck zal trekken, een strijd zal zijn van onzen Keizer met zijn broeder Albrecht, een wreedaardigen woesteling. En hij verhaalt een ijselijke geschiedenis uit Frankrijk; wanneer ge bang zijt voor booze droomen, moet ge daar niet naar luisteren.’

‘O neen, ik ben niet bang voor droomen; voor geen schoone droomen en voor geen booze, ik heb met beide afgedaan.’

‘Wacht dan, dat ik het u leze.’ En zij zocht in de bladen perkament. ‘Ziehier.... ‘Zooals ik u reeds zeide, mijn zoete vriendinne, wij leven in booze tijden. Uit Bretagne kreeg onze Bisschop bericht van den dood des Hertogs en diens dood was zoo wonderbaar en vreeselijk, dat wij dagen achtereen over niets anders hebben gesproken. Hertog

Frans van Bretagne was reeds lang in onmin met zijn broeder Giles en hij had dezen bij den Franschen koning verdacht gemaakt als vijand van Frankrijk en als zoodanig gevangen genomen. Van alle zijden werd den Hertog er op gewezen, dat zijn broeder onschuldig en het slachtoffer van lasteraars was. Maar hertog Frans, in zijn blinden haat, wilde naar niemand luisteren, ook niet naar zijn oom, den graaf van Richemont, en deed, toen hij geen recht tegen zijn broeder kon verkrijgen, dezen verraderlijk in den kerker ombrengen. Alleen stond hij toe, dat vóór zijn dood, de biechtvader van Giles dezen bezocht. En zie, de Hertog was op een morgen in zijn vertrek en de graaf van Richemont was bij hem, toen daar die biechtvader, een Franciscaan, binnentrad en hem de laatste woorden overbracht van zijn vermoorden broeder. De doode, zoo sprak hij, had hem last gegeven, om tot den Hertog te gaan en dezen binnen veertig dagen voor Gods rechterstoel te dagen, daar hij hem alle recht, zelfs alle onderzoek van een aardsche rechtbank geweigerd had. Toen ging de Franciscaan heen, maar de Hertog verbleekte en van dat oogenblik af kwijnde hij weg in vrees en wroeging. Vóór de veertig dagen ten einde waren, had de Hertog aan de dagvaarding van den doode gehoorzaamd en was gestorven in den bloei van zijn leven.' - 'Is dat geen vreeselijke geschiedenis?'

'Zonder twijfel. God beware ons, dat wij ons vijanden maken van de dooden.... Maar onder uw verhaal is er luid aan de tuinpoort geklopt, wie mag er zijn?'

De dienstmaagd kwam binnen.

‘Genadige jonkvrouw, daar is de landvoogd, heer Haeck, die u gaarne spreken wilde.’

‘Bette, vraag den heer landvoogd, of het hem ook mogelijk zou zijn na het avondmaal te komen; het was mij dan liever.’

‘Josine, zend den meier niet om mij heen. Ik had reeds lang tehuis moeten zijn en ik ga zoo dadelijk,’ en de gravin van Nassauwe schikte haar kostbare perkamenten bijeen.

‘Neen, mijn lieve Emilia, het is niet om u, dat ik heer Gherardt Haeck liever vanavond bij mij zie. Maar toef nog een oogenblik, gij hebt slechts verteld en gelezen, ge hebt mij door uw lief gezelschap verstrooiing gebracht, maar zoudt hongerig en dorstig heengaan. Neem ten minste wat vruchten en een beker zoeten wijn.’

‘Een enkele teuge. Zie, de regen heeft opgehouden, de zon komt weer door de wolken kijken. Nu ga ik toch heen. Is daar mijn mantel? Ik zal hem weer zóó omslaan, dat niemand mij herkenne.’

‘Ga langs achter.... door het poortje van den moestuin...., dan zal niemand bemerken vanwaar gij komt. Vaarwel, lieve Emilia, doe mijne groeten aan heer Henrik, wanneer gij den bode een schrijven mede teruggeeft.’

Emilia's blozend gezichtje verdween weer in den wijden mantelkap; lachend ging zij heen; haar nieuw geluk was te groot, om veel te denken aan de teleurstelling der andere jonkvrouwe. Deze, toen zij alleen achtergebleven was, viel in haar zetel terug en bedekte haar gelaat met de handen. ‘Het zou mij goeddoen eens luid op te weenen,’ mompelde zij, ‘maar ik wil niet, ik wil niet.... Hoe zou ik mij nu

weer verdrietig maken, ik wist het immers al lang geleden, dat het niets dan droomen waren, mijn eigen dwaze droomen! Maar wie is *zij*? Want hij heeft lief, hij heeft lief, ik voel het, ik weet het! - Haar beeld vervulde hem reeds, toen hij hier met mij sprak. Toen hij naast mij in den abdijtuin ging, waren zijn gedachten elders. Toch was hij heusch en hoffelijk, en ik heb hem vol geestdrift gezien, opgetogen en gelukkig als een minnaar.... Maar dit was 's avonds op de zale.... niet op de jacht en niet.... O! alle lieve Heiligen! zou het mogelijk zijn? Het was een ingeving, dat ik den meier dezen avond bij mij alleen bestelde. Ik moet het weten, en wellicht dat hij mij den weg wijst.'

Toen de meier van Thorn zich liet melden, was Josine van Cleve dadelijk de gedachte door het hoofd gegaan, dat hij wellicht haar eenige inlichtingen kon verschaffen, en daarom wilde zij hem liever alleen ontvangen dan in het bijzijn van Emilia. Ridder De la Marck had zich dikwijls met den landvoogd onderhouden; hij had met hem den maaltijd genomen, was met hem ter jacht gereden, en jonkvrouw Josine wist bij ondervinding, dat de oogen en ooren van den stoeren meier altijd wijd geopend waren en hij zeer goed wist op te merken. Met ongeduld wachtte zij zijn komst en zij nam slechts een haastig avondmaal. Toen Heer Gherard Haeck dan binnentrad, vond hij bij het lustig brandend houtvuur reeds een ruimen zetel geschoven en een kan wijn met beker gereed staan.

Zijn altijd vroolijk gelaat werd nog vriendelijker, want hij was wel eens minder minzaam door de jonkvrouw van Cleve ontvangen; zij had dan ook in het stift den naam

van zeer hooghartig te zijn. Heer Haeck, ofschoon reeds door zijne betrekking een man van groot aanzien, was te rond van taal om den hoofschen jonker te spelen, en waar de hoogadellijke jonkvrouwen hem soms uit de hoogte bezagen, lachte hij er stil bij zichzelf om en ontweek haar waar dit doenlijk was.

Maar Josine van Cleve ontving hem thans met de vriendelijkste woorden. ‘Ik kon u dezen middag onmogelijk te woord staan, Heer Haeck, maar het verheugt mij, dat gij op mijn verzoek nu nog gekomen zijt. Nu moet ik u ook schadeloos stellen voor uw gang door dit stormweer met een warme plaats en een hartigen dronk. Doe uw mantel af en zit neer; 't is buiten haast winter, niet waar?’

‘t Is hier tenminste beter om te zijn, dan buiten op het veld. Ik ben den ganschen middag daar geweest, om toe te zien bij het nameten der nieuwe akkers. Al den tijd regende het gestadig door. En zooals gij zegt, 't is koud alsof 't reeds winterde. Maar we zijn zóó ver nog niet! Ik hoop voor morgen op helder weer, want ik moet op weg naar Luik en de wegen zijn toch al niet te best.’

‘Gij gaat naar Luik? Morgen reeds?’

‘Ja, en daarom kwam ik hier. Uwe Edelheid had mij gesproken over juweelen, die ik aan meester Wolfert, den goudsmid, zou brengen, wanneer ik Luik bezocht. Ik zou ze nu kunnen medenemen.’

‘Het is waarlijk zeer vriendelijk, heer meier, daaraan te hebben gedacht. Ik zal u de juweelen geven; het is een halssnoer, dat gebroken is. Meester Wolfert zal het wel kunnen herstellen.’

‘Zonder twijfel; hij maakt de allerfraaiste zaken, die meester Wolfert; het moet voor een jonkvrouw een groote bekoring wezen, zijn werkplaats en zijn winkel te zien met al die glinsterende schatten. Ik moet er ook voor onze Vrouwe Abdisse heen, die hem een hoofdsnoer bestelde voor het beeld der Lieve Vrouwe.’

‘Ei, dat zal zeker iets schoons worden!’

‘Het zal een meesterstuk zijn! Ik heb een beurs vol prachtige juweelen, saffieren en robijnen. De poortersvrouw Fijen heeft ze geschonken aan de Lieve Vrouwe, uit dankbaarheid voor de verkregen gratie van haar zoon.’

‘Vrouw Geertrui mag zeker wel dankbaar zijn. 't Gebeurt niet elken dag, dat een moordenaar gratie erlangt.’

‘Zie, daar is dat woord weer! 't Is hard voor den jongen man, maar hij heeft gelijk. Hier blijven kan hij niet.’

‘Wat bedoelt gij, heer landvoogd?’

‘Lambert Fijen reist morgen met mij mede naar Luik; hij is nu geheel hersteld en het is hem onmogelijk hier te blijven.’

‘Waarom?’

‘Gij hebt daarop zelf daareven het antwoord gegeven, edele jonkvrouw. Zie, zijn schuld is geboet en zijn straf opgeheven, maar voor altijd zal hij in zijn stad ‘de moordenaar’ blijven. Gij zegt het in zijn afzijn, maar het volk, minder kiesch, noemt hem zoo in 't gezicht, en op de straat wijzen de kinderen hem na met den vinger.’

‘'t Is waar! De schuld drukt hem nog, ook nu de straf is weggenomen. Maar wat zal hij in Luik gaan doen?’

‘Allereerst zich trachten vrij te voelen van den smet,

die hier aan hem blijft kleven. In Luik weet niemand wie Lambert Fijen is. En dan wil hij zich kwijten van een plicht der dankbaarheid; hij wil zich in dienst stellen van ridder De la Marck.'

'Hij, de rijke poorterszoon, wil de dienaar van een ridder worden?'

'Waarom niet? 't Is waar, hij kan geen schildknaap zijn, daar hij niet van adellijk bloed is. Maar zulk een goed man als Heer Willem zal hem daarom niet minder achten, en Lambert mag den ridder wel dankbaar wezen, want hij is hem alles verschuldigd.'

'Ridder Willem heeft voor hem bij de Abdisse gebeden, nietwaar?'

'Nog meer, hij vond hem in het veld en heeft hem gesteund tot zij Thornderlinden bereikten. En nadat hij voor zijn vrijspraak had gepleit, als sprak hij voor een broeder, droeg hij den bewustelooze, haveloos en vuil door zijn zwerftocht, in zijn armen naar de hoeve. - Het was de Abdisse, die het mij verhaalde.'

'De Mater-Abdisse schijnt al zeer geroerd te zijn geweest door de naastenliefde van De la Marck. Gij zijt zeker de tiende, heer landvoogd, die mij het gebeurde verhaalt.' De stiftsjonkvrouw zeide het op neteligen toon.

Gherard Haeck zag verbaasd op.

'Wel, de Abdisse zal zéker geroerd zijn. Ik ben geen jonker, ik ben een zoon van 't Limburgsch land, slecht en recht, maar het ontroerde mij ook, toen ik het hoorde. Waar vindt gij ze onder onze ridderschap, die zóó het woord des Heeren volgen en den naaste liefhebben als zich zelve.'

‘Ach zoo, Heer Haeck, ik zag u nooit zoo welsprekend. Daar is een predikheer in u verloren gegaan!’

‘Gij schertst, mejonkvrouwe, en ik doe dat niet. Ik ben den ridder hartelijk genegen, en wie zou zich niet verheugen, als hij goed kan spreken van zijn vriend?’

‘Alle eer aan uw vriendschap. Gij acht het zelfs noodig uw vriend te verdedigen tegenover mij! Waarlijk, uwe bezorgdheid gaat te ver. Ik verheug mij integendeel, dat Heer Willem nu twee goede kameraden krijgt, want ik hoorde, dat hij zeer neerslachtig is geworden en dat men aan het Hof te Luik fluistert, dat hij zijn levenslust verloren heeft in Thorn.’

De meier zette zijn beker neer en zag Josine met zijn trouwhartige oogen onderzoekend aan. Wat wil ze van mij, dacht hij plots bij zich zelf. Ik moet oppassen en geen woord loslaten, dat ik niet kwijt wil zijn. ‘Ach,’ zeide hij luid, ‘ik heb het hem wel voorspeld, maar hij wilde niet luisteren. Hij ging in een Meinacht naar den Plompetoren, om de witte wijven te zien dansen. Hij heeft gespot en zeide, dat hij alleen het maanlicht zag op de abeelen en 't gevlerek hoorde van een paar nachtvogels. Maar *ik* weet beter; en sinds dien nacht vond hij het geraad bitter en den wijn zuur. Hij kon niet meer lachen en sloop rond met neergebogen hoofd. 't Was in de laatste dagen, dat hij hier verbleef.’

‘Behekst dus! Behekst door de boschvrouwen! Laat de kanunniken u niet hooren, Heer Haeck, ze zouden u ernstig berispen over uw bijgeloof.... Maar ik zal u niet verraden, want voor niets ter wereld zou ik naar den Plompe-

toren gaan; al was het midden op den dag. Ik hoorde nog onlangs' en zij begon een ijselijke historie van boschwijven en weerwolven, en de meier voelde zich welvoldaan, dat zijn krijgslist gelukt was en het gesprek eene andere wending had genomen. Maar hij had zijn tegenstandster onderschat. Wat vermocht hij tegenover eene jonkvrouwe van Cleve, de slimme intrigante, die een staatsgeheim ontfutseld zou hebben aan den geheimschrijver des keizers? Hij wist zelf niet, hoe het gekomen was, maar toen hij heenging, had hij haar alles verteld, wat hij voor haar had willen verbergen: hoe Heer Willem de Abdisse had hooren zingen op den avond van zijn komst, en zijne geestdrift over hare verschijning; hoe De la Marck onophoudelijk over haar had gesproken en gedweept. Ja, hij zou haar ook hebben onthuld, wat de ridder en de Abdisse bij de kapel van Thornderlinden elkander zeiden, wanneer Heer Willem dit niet als een zoet geheim had bewaard.

Maar toch, jonkvrouw Josine wist genoeg en zij overlaadde den landvoogd met allerlei vriendelijke woorden, terwijl ze hem uitgeleide deed. Doch die zoetheid smaakte Heer Haeck toch wat wrang. Hij voelde nu wel, iets verklapt te hebben wat beter gezwegen was, en de ongewone liefalligheid der jonkvrouw leek hem al te duur gekocht met het schenden van zijns vriend's vertrouwen. Terneergeslagen en bedrukt ging hij naar huis en in zijn onrustigen slaap droomde hij, dat de witte vrouwen hem voor den zetel van den Bisschop sleepten en hem aanklaagden ridder Willem te hebben vermoord in het water bij den

Plompetoren. Terwijl hij worstelend met de spookgestalten trachtte te ontsnappen, hief een hunner den sluier op en hij herkende in haar de Abdisse. Met een gil vloog hij wakker. Het was klaar dag en hoog tijd om zich op weg te begeven.

Onder al de schrifturen, die Heer Haeck in zijn brievenstasch meevoerde, was ook een schrijven van de Abdisse aan haar broeder den Bisschop. Hij wist natuurlijk niet wat het behelsde en wanneer hij het geweten had, zou het hem niets minder dan hoogverraad hebben geleden er één woord van te openbaren. Maar het voornaamste van zijn inhoud - en om dat te weten te komen had jonkvrouw Josine wel meer dan vriendelijke woorden willen geven - kwam haar ter oore, nog vóór de meier zijn reis had begonnen. In dienzelfden avond, nadat Heer Gheraerdts haar verlaten had, bracht een dienstmaagd van Emilia een reep perkament, met het zegel van Nassauwe voor onbescheiden oogen gesloten.

‘Zoeven was Heer Mouffairt bij mij,’ schreef Emilia, ‘en hij verhaalde mij iets, dat toch bevestigt, hetgeen Henrik mij schreef. Namelijk wat betreft de open te vallen prebende. Ik had zoo gehoopt, dat het de uwe mocht zijn en uwe liefste wenschen zouden worden verwezenlijkt! Maar er is geen sprake van een huwelijk. Heer Mouffairt zeide, - en het zal u verbazen zooals mij - hij wist dat de Abdisse het regeeren moede was en bij den dood van Vrouwe Mechthilde nimmer de gelofte zou afleggen. Wanneer er iemand ware, die naar hare prebende wilde dingen en tegelijk geschikt zou zijn om als Mater-

Abdisse te worden gekozen, zoo zou zij afstand doen èn van de prebende, èn van hare waardigheid. Elsa van Buren zal dus naar de prebende dingen van Vrouwe Joanna. Ik dacht wel, dat dit nieuws uwe belangstelling zou wekken en daarom schrijf ik dit alles nog even neer. In liefde: *Uwe Emilia.*'

Josine kreukte de strook perkament in hare vingers.

Het was dus tòch waar! Zij had vermoed, gevreesd, alle mogelijkheden tezamen gevoegd, en hier was de laatste schakel in de keten voor hare gissingen: De la Marck beminde de Mater-Abdisse en deze legde te zijner wille hare waardigheid neder. De huichelaarster! Met haar vroom gelaat en zedige oogen ging zij in het stift rond, bevelend, vermanend; en ieder zeide: zóó strenge tucht als onder haar beheer was er te Thorn nooit geweest. Als eene kloostervrouwe leefde zij zoo ingetogen en was buiten de diensten nog lange uren in gebed. De engel van Thorn noemden haar de poorters. De huichelaarster! Terwijl zij anderen de oogen verblindde door hare schijnheilige deugd, wist zij den schoonsten ridder tot zich te lokken. Zoo zij hem niet had aangemoedigd, hoe zou De la Marck zijne oogen durven heffen tot de gekozen Abdisse, die slechts een korte spanne tijds scheidde van de heilige geloften? Zoo zij hem niet had aangemoedigd, dan zou hij niet blind zijn geweest voor de genegenheid, die zij, Josine, hem had betoond, zou de verbintenis met eene gravinne van Cleve hem niet verwerpelijk hebben toegeschenen.... De Mater-Abdisse! De engel van Thorn, die het geluk ontftuselde aan haar stiftsdochter!.... Nu schreide Josine,

maar 't waren geen weldoende tranen; tranen van spijt, tranen van haat. Waar die vallen, schiet het onkruid en draagt giftige vruchten.

Rusteloos lag zij dien nacht op haar slaapstede; haar sombere gedachten werden in haar bonzend hoofd dreigende visioenen, schrik-aanjagende spookbeelden, waartegen zij niet worstelen kon. Zij gevoelde een leegte om zich heen en in zich zelf, alsof de hemel en de aarde haar waren ontzonken, alsof haar plotseling alles was ontnomen. Het leven leek een dreigende verschrikking; haar leed drukte haar ter aarde, niet in deemoed, maar in wanhoop. Zij vouwde de handen niet, maar balde de vuisten; haat en wraakgedachten verdreven elk gebed van haar lippen. Toen het morgenlicht de ruitjes deed glinsteren viel zij in een onrustigen sluimer, en zij hoorde het paardengetrappel niet, als Gheraerd Haeck met Lambert Fijen en eenige knechten haar huis voorbij reden. Thorn sliep nog en Fijen verheugde zich, dat hij zóó, bijkans ongezien, uit zijn vaderstad kon vertrekken; want de enkele knechten en schepers, die naar het veld of de schaapskooi trokken, wezen hem nog met den vinger na. Al deed het hem pijn zijns vaders huis weder te verlaten, hij zag toch met een gevoel van verlichting de poorten en torens van Thorn achter zich verdwijnen. Na een laatste maal te hebben omgezien, zette hij zich vaster in den zadel en sprak tot den meier:

‘Thorn ligt nu achter mij en ik zal er nog maar alleen in gedachten vertoeven. Ik wil heel dien vreeselijken tijd vergeten en vandaag een nieuw leven ingaan. Eens ben

ik hier vandaan gevluht: een misdadiger, een gevloekte; in ellende ben ik weergekomen. Nu ga ik voor altijd heen.... ik wil niet meer denken aan hetgeen ik hier geleden heb.'

'Wie weet,' zeide de meier, 'keert gij nog ééns weer, na aan de zijde van uw meester roemrijk te hebben gestreden; dan zal Thorn u met eere ontvangen en trotsch er op gaan uw geboortestad te zijn.'

'Gij vergeet, dat ik niet veel meer dan een dienstman zal zijn.'

'Ook laaggeborenen hebben wel voor grooten moed en trouw den ridderslag ontvangen, en de deftige poorter draagt in onzen tijd zijn ambtsketen met evenveel trots als de ridder zijn wapen.'

'Niet de poorter, die eenmaal voor halsmisdadigheid verbannen werd.'

'Hoe nu? Gij zoudt immers het verledene vergeten? Komaan, frisschen moed, mijn zoon, 't gebeurde is uitgewischt en er ligt nog heel een leven voor u. Met Thorn, dat daar verdwijnt, laat gij alle booze herinneringen achter. Niemand zal daar ginds weten van Lambert Fijen's vroegere daden.'

Maar vóór zij Luik bereikten, zouden zij er nog aan herinnerd worden. De poorterszoon had Roermond willen omtrekken, uit vreeze er vroegere bekenden te zullen ontmoeten; maar Haeck had in de stad een boodschap te bezorgen en zoo reden zij de poort binnen. Zij gingen de markt over en de landvoogd steeg even af, om in een der patricische huizingen een schrijven van de Abdisse over

te reiken, zijn paard in de hoede van Lambert achterlatende.

De stad begon reeds te ontwaken, de burgers en de vrouwen spoedden zich ter kerke in het Munster, de markt werd vol met kooplieden en koopers. De voorbijgangers zagen naar den jonkman in zijn kostbaren mantel en helkleurige hoozen, die zijlings te paard gezeten een nog fraaier ros bij de teugels hield. Een vreemdeling, zoo vroeg in den morgen, wekte altijd belangstelling; dat het een reiziger was, bewees het wapen in zijn gordel. Onder een groepje marktlieden, was er een uit Thorn, die daar boter ter markt bracht, en deze, den ruiter met den vinger aanwijzende, riep luide:

‘Maar, dat is Lambert Fijen, de doodslager.’

‘Wat zegt ge?’ vroegen de menschen om hem heen.

‘Die mooie jonker, dáár op zijn paard, dat is Fijen uit Thorn, die zijn vriend dood sloeg en vogelvrij heeft rondgezworven door het land.’

‘Is het mogelijk? Bij Sint Christoffel, de man, dien ge daar noemt, was een half jaar geleden nog hier, maar hij zag er toen vrij wat minder uit dan nu.’

‘Als een bedelaar heeft hij langs onze huizen geschooid.’

‘En dat draagt nu een wapen op zijde!’

‘Maar dat is tegen alle landswetten! Waar zijn de mannen van den schout?’

‘Is er niet van de puie afgelezen, dat Lambert Fijen vrij kon uitgaan?’

‘Ik hoorde er niets van. Weg met den doodslager!’

‘Kom van dat paard af, man! Wij willen je eens naderbij bekijken.’

Al de kramers en marktventers, al de leegloopers en rabauwen kwamen nu toegelopen. De poorterszoon had in het begin gansch niet gemerkt, dat men over hem sprak. Droomend zat hij de gevels van de tegenover hem liggende huizen te bezien, welke door de morgenzon werden beschenen. 't Gejoel en geroep schrikten hem op uit zijne mijmering. Bleek, ontzet staarde hij op de woelige menigte; de schrikbeelden uit vroeger dagen, die hem in zijn gedachten nog gestadig achtervolgden, stonden daar weer plotseling levend voor hem. Hij dacht er niet aan zich met woorden te verdedigen, of van zijn wapen gebruik te maken; hij voelde zich reeds verloren, toen de meier heftig door de menigte drong en zich in den zadel wierp.

De reuzengestalte van den landvoogd, die in Roermond genoegzaam bekend was, boezemde een oogenblik ontzag in, toen hij vóór den jonkman reed en met sterke stem beval om plaats te maken. Eén oogenblik weken de menschen terzij, maar er waren kwaadgezinden tusschen, belust op rumoer, en zij hitsten de menigte aan: ‘Wat heeft de landvoogd van Thorn hier te bevelen? Wij hebben niets met hem te maken. Wij gehoorzamen alleen aan onzen Hertog.’

‘Maakt plaats!’ bulderde de meier. ‘Uit den weg daar, of bij Sint Joris, ik rijd er overheen!’

Maar een gillend gelach was het antwoord. Er was zelfs geen ruimte meer, om de paarden te laten steigeren. Van alle kanten drong het volk op. De dieren werden gegre-

pen en vele handen vatten gelijktijdig Fijen aan en sleurden hem op den grond. Op dit oogenblik kwam uit een zijstraat een ridder gereden met gevolg van lansknachten en knapen. Gheraerd Haeck kon het gelaat van den ridder nog niet zien, maar bij het wapenteeken en de kleur van het gewaad der knapen: 'Luik! Luik!' donderde zijn stem over de markt. 'Aan mij! Voor den Bisschop en de Lieve Vrouwe!'

Het troepje gewapenden met den ridder aan het hoofd kwam haastig nader gereden. Heer Haeck herkende den jonker van Perwez en riep hem bij zijn naam.

De jonker sprak snel een woord tot zijne volgers en den teugel vierende verstrooiden zij in een oogwenk de opgedrongen menigte. In den wijden kring, die er ontstond, toen de aanvallers naar alle kanten heenstoven, was alleen nog de meier stijf op zijn paard en rood van toorn en de poorterszoon, die naast zijn rijdier half verdoofd neerlag, waar men hem had neergesmeten. Hij herstelde zich nu, sprong weder in den zadel, en zat met zijn bleek en strak gelaat naast den woedenden landvoogd, die, haast stikkende in zijn woorden, den ridder verslag deed van wat hem overkomen was. De muitzieke menigte stond nog op korten afstand en uit de dreigende kretten kon men opmaken, dat zij geenszins van plan was reeds tot rust te komen. De jonker van Perwez deed zijn lansknachten een kring sluiten om Lambert Fijen en reed toen met den landvoogd naast zich op de Roermondnaars in.

'Stilte,' gebod hij, toen zij wederom een geschreeuw aanhieven. 'Hoe, zijt gij het volk van Roermond, wier

vaders van Hertog Otto den eeretitel ontvingen van rechtschapen en welgeboren mannen? Brengt gij zóó uw stad in opspraak? En vreest gij den toom niet van uw eigen Heer en Hertog en van mijn meester den Bisschop van Luik, wiens goede vriend gij hier binnen uwe muren beleedigt?’

‘Dat doen wij niet!’ werd er geroepen. ‘Wij willen alleen ons recht uitoefenen op den vogelvrijverklaarde, op den moordenaar!’

‘En weet ge dan niet, rabauwen,’ stoof de meier op, ‘dat deze poorterszoon, Lambert Fijen, door onze genadige Vorstinne en Abdisse ontslagen is van alle schuld en boete? En is, volgens de costuyme van uw stad, dit besluit niet afgelezen van de puie van uw raadhuis? Moet ge aldus handelen met vreedzame reizigers? Weet ge niet dat ik, als landvoogd reizende, mijn genadige Vorstinne vertegenwoordig en dat de Bisschop van Luik de eer van zijne zuster niet ongestraft zal laten krenken?’

Geen kreet, geen smaadwoord klonk er meer uit den volkshoop. Zelfs geen dreigend gemor. Stilzwijgend trokken zij af.

‘Ik hen juist bijtijds gekomen, om u mijne beste groeten naar Luik mede te geven. Gij gaat ongetwijfeld naar mijn vriend, ridder De la Marck,’ zeide de jonker van Perwez, met de beiden voortrijdende.

‘Wij zijn u grooten dank schuldig,’ sprak de meier. ‘Dat ellendige gepeupel, het had ons waarlijk bijna onder den voet gehaald. Maar bij mijn patroon, deze gewelddaad zal niet ongestraft blijven!’ En de meier gaf zijn woede lucht in de heftigste woorden.

Lambert Fijen zeide niet veel meer dan een paar woorden van dank; bleek en zwijgend bleef hij voor zich uit staren, terwijl zij langs het Munster reden en de stad verlieten. ‘Ik sla den weg weder in, dien gij zoo even hebt verlaten,’ zeide de jonker, buiten de poort. ‘Ik ben op weg naar Aken en heb mij een kleinen omweg getroost, om nog even de Abdij te bezoeken.’ En hij zag met een veelbeteekenend lachje naar den meier.

Toen de beide reizigers den landweg weder volgden, deerde Heer Haeck de jonkman, die alle hoop en moed nu voor altijd leek te hebben prijs gegeven. Maar hij zelf was een vroolijk reisgezel; en toen de verdere dagen niets dan goeds brachten, toen het landschap stralend bleef in de tintelende herfstlucht, toen vriendelijke menschen hen in de steden verwelkomden, week eindelijk ook de doffe verslagenheid van den poorterszoon. De verstrooiing van de reis en de blijmoedigheid van zijn reisgenoot hadden hun werk gedaan: Het was een andere Lambert Fijen, met vroolijke oogen en kleurige wangen, die het Bisschoppelijk paleis binnentrad en door de dienaren dadelijk naar Willem de la Marck gebracht werd.

Het was nog vroeg in den morgen en men berichtte den meier, dat de Prins-Bisschop zoo even de H. Misse in zijn huiskapel had gelezen en zich nog in zijn eigen vertrekken bevond. Alsdan werd hij het liefst door niemand gestoord en alleen de abt van de Benedictijnen werd tot hem toegelaten. Ook nu was deze bij den Vorst. De meier verzocht, dat men hem dan tot den geheimschrijver zou voeren, wien hij zijn brieven tasch wilde overreiken, waarin zich de

schrifturen voor den Bisschop bevonden, en Theodoric de Bergen kwam zonder vertoef in de gastenkamer. De Bisschop had hem gezegd, uit Thorn gewichtig nieuws te wachten, dat hem dadelijk overhandigd moest worden. Terwijl dus Heer Haeck zich verkwikken kon, zou de geheimschrijver alvast de tasch aan den Bisschop brengen, die den landvoogd ongetwijfeld spoedig zou ontbieden.

Terwijl de vermoeide reiziger dus onthaald werd op een hartig ontbijt, spoedde De Bergen zich naar het boekvertrek van den Bisschop.

Er stond een dienstknaap voor de deur, om allen af te wijzen, die op dit uur den Bisschop wilden naderen, maar den geheimschrijver gold deze maatregel niet, en hij trad binnen, doch alleen om de aankomst van den landvoogd te berichten en de brieven-tasch te overhandigen. Toen liet hij den Vorst weder alleen met Vader Bernardus.

De Bisschop sneed voorzichtig de zegels door, waarmede de tasch gesloten was, en doorzag vluchtig de stukken, die over allerlei staatkundige zaken handelden, maar één stuk perkament, met het wapen van Heinsbergh-Loon voorzien, begon hij aandachtig te lezen. De abt bezag hem intusschen met zijn doordringende oogen, tot de Bisschop het schrijven op de tafel wierp en uitriep:

‘Ziedaar! Ik wist het wel. Mijne zuster schrijft mij nu, vast besloten te zijn, hare waardigheid neer te leggen en afstand te doen van de prebende. Elsa van Buren heeft dus niet vergeefs gewerkt, hoewel het mij nog onverklaarbaar is, hoe deze zóó spoedig ingelicht was. Zijt gij niet met mij van oordeel, eerwaarde vader, dat mijne zuster

wèl doet zich nog eerst te bedenken, vóór zij den sluier van Benedictus aanneemt?’

V.

Bij het meer ligt een reiger dood,
 - De wind waait over de heide -
 De jonkvrouw nam haar mantel rood,
 Haar mantel van roode zijde;
 Op poorten en torens blonk er de zon,
 Zij ging langs het veld en zij zag er niet om.
 - De wind waait over de heide. -

‘Wie was het die de poort ontsloot?’
 - De wind waait over de heide -
 O jonkvrouw in uw mantel rood,
 Uw mantel van roode zijde;
 De Koning roept en gij ziet er niet om?
 Op poorten en torens blonk er de zon
 - De wind waait over de heide. -

‘De tranen vallen in mijn schoot.’
 - De wind waait over de heide -
 Gij jonkvrouw in uw mantel rood,
 Uw mantel van roode zijde;
 Uw moeder schreit en ge ziet er niet om
 Op poorten en torens blonk er de zon
 - De wind waait over de heide. -

‘Ik luister naar de stem van den dood,’
 - De wind waait over de heide -
 ‘Mijn liefste droeg ook een mantel rood,
 Een mantel van roode zijde;
 Op poorten en torens blonk er de zon,
 Hij ging in den strijd en hij zag er niet om.’
 - De wind waait over de heide. -

‘Een ander kust hem de lippen rood,’
 - De wind waait over de heide -
 ‘Straks kust in het meer mij de bleeke dood,
 Ik val in mijn mantel van zijde;
 Op poorten en torens blinkt er de zon
 En komt er mijn liefste, ik zie er niet om.’
 - De wind waait over de heide. -

Jonkvrouw Josine legde haar luit op het lage bankje en keek voor zich neer. 't Was stil in het lage, ruime vertrek; de vrouwen luisterden nog naar den nagalm van het liedje. De Munstertoren sloeg het half uur. Door de ronde ruitjes van de breede vierkante vensters zag men de winterlucht, grauw en zwaar. Er lag sneeuw op de torens en daken; de boomen bogen onder de witte vracht; op den grond maakte het zachte tapeet iederen voetstap luidloos.

Het huis, waarin jonkvrouw Josine van Cleve dien namiddag zong, stond te Roermond tegenover de prachtige Munsterkerk en was in vreemden stijl opgetrokken. Jan van Royde, de vader van den tegenwoordigen bezitter, had voor zijne zaken verre reizen naar Italië ge-

maakt en naar wat hij daar ginds gezien had, liet hij zich in zijn vaderstad een woning bouwen. Ook van binnen was die met allerlei vreemde en kostbare zaken versierd; den Florentijn had men te Roermond Jan van Royde, den oude, genoemd, en op Van Royde, den jonge, was die bijnaam overgegaan. Van Royde was schepen van zijn stad, een deftig en aanzienlijk burger, die dagelijks edellieden aan zijn tafel zag. Het was wel zijn eigen verkiezing, dat hij, als een gewoon poorter, alleen den degen maar mocht aangorden, wanneer hij op reis ging, want door zijn groote diensten aan zijn Hertog en aan zijn stad, was hem de ridderslag al meermalen toegezegd. Doch het leek hem niet, de minste onder de ridders te zijn; liever bleef hij de eerste onder de patriciërs, en hij verheugde er zich over, dat zijne huisvrouw, in de heerlijke gewaden, die hij van zijne reizen meebracht, niet onderdeel in schoonheid en gratie, wanneer zij nederzat onder de edelvrouwen.

Vrouw Anna was even verstandig als schoon, en de jonge Abdisse van Thorn bewees haar groote vriendschap. Nergens stapte Vrouwe Joanna liever af, wanneer zij te Roermond haar inkoop deed of landszaken moest behandelen, dan bij den Florentijn. Thans kwam zij om afscheid te nemen. Zoodra Elsa van Buren beëdigd was, vertrok de gravinne van Heynsberch-Loon naar Luik, om voorloopig haar intrek te nemen bij haar broeder. Te Roermond zou zij dan niet spoedig weerkomen, wellicht nooit meer, wanneer de Bisschop hare wenschen inwilligde. Had zij eenmaal de zwarte wijle van Benedictus' dochteren aangenomen, dan opende zich de zware poort

nooit meer voor haar, zelfs niet na den dood, want de zusters sliepen haar laatsten slaap onder de kleine kloosterkerk, die aan den omsloten tuin grensde.

Dan, ofschoon zij in hoofdzaak om dit nieuws mede te deelen vandaag was gekomen, werd het nu reeds avond en zij had nog niets gezegd. Het had zoo zwaar gesneeuwd, nadat zij in de stad kwam, dat er aan terugkeeren naar Thorn vóór donker niet viel te denken, maar na de vroegmisse zou zij den anderen morgen toch dadelijk afreizen. Aan den avondmaaltijd zouden er gasten zijn; nu was het nog tijd voor vertrouwelijke gesprekken.

Maar er was een reden, waarom de Abdisse onrustig in haar zetel heen en weer schoof en den juisten toon niet kon vinden. Josine van Cleve had haar op de reis naar Roermond vergezeld, en nòch Josine, nòch iemand van de andere stiftsvrouwen, wist zeker, dat de Mater-Abdisse hen ging verlaten. In den laatsten tijd was er in het stift onvrede geweest, zonder dat iemand kon zeggen, waarom of waardoor.

Vrouwe Joanna had alras bemerkt, dat het in hoofdzaak Josine was, die bij de anderen ontevredenheid zaaide, die hare handelingen verkeerd uitlegde, en in alles kwaad zocht. De Mater-Abdisse begreep maar niet, wat zij der Cleefsche jonkvrouwe kon misdaan hebben. Vooral sinds Emilia van Nassauwe het stift had verlaten, was Josine vol booze luimen, zoodat de Abdisse liever haar gezelschap op reis voor lief nam, dan haar achterliet, vreezende dat bij haar afwezigheid gansch het stift in beroering zou komen. Josine was onderweg afgetrokken en norsch, de

Vorstin bleef steeds heusch en vriendelijk. Maar hoe wèl de Abdisse zich wist te beheerschen, hoezeer zij zich in ootmoed trachtte te oefenen, het viel haar zwaar, hier, waar het aankondigen van haar vertrek haar aanded, wellicht Josine's vreugde daarover te moeten zien, hier in het bijzijn der poortersvrouw. Toen de stilte al te drukkend werd, had zij Josine verzocht, hun een lied voor te zingen en Josine had de luit genomen en het lied gezongen, zóó droevig en hartstochtelijk, dat de beide vrouwen verbaasd en zwijgend hadden toegeluisterd. Vrouwe Joanna had haar stiftsdochter nooit zóó hooren zingen. Zij had haar er niet toe in staat geacht. Josine van Cleve had haar altijd eene oppervlakkige natuur toegeschenen, verzot op vermaak en opschik, zonder diep gevoel, vrij van groote ondeugden, maar ook tot groote deugd onbekwaam; zij begreep opeens, dat ze haar verkeerd beoordeeld had.

‘Wat mooi maar droevig lied,’ zeide de poortersvrouw eindelijk. ‘Wie leerde u dat, jonkvrouw Josine, ik hoorde het nooit?’

‘Ik vond het in een oud handschrift,’ sprak Josine, ‘en ik zong het op een wijze, die, naar mij dacht, er bij past. Hoe bevalt het u, Mater-Abdisse?’

‘Het is een lied van wanhoop, en moest feitelijk niet door een christelijke jonkvrouw worden gezongen, maar de minstreelen hebben ons met zulke liederen vertrouwd gemaakt, en het kwade ervan zien wij niet meer in.’

‘Waarom zouden de liederen niet wanhopig zijn, wanneer ook de harten wanhopen,’ hernam Josine op den somberen, dreigenden toon, welke haar in den laatsten tijd

eigen was. ‘En wanneer er zulke droevige dingen gebeuren, waarom zouden wij er dan niet van zingen?’

Was zij verliefd, dacht de Mater-Abdisse bezorgd; had ook zij wellicht den jonker van Perwez bemind en leed zij nu, wijl deze Emilia had verkozen boven haar?

‘Wat zal ik u daarop zeggen?’ antwoordde zij zacht. ‘Er zijn zeker zeer veel droevige dingen in deze wereld en wanneer de vindere en minstreels daarvan zingen, kan men hun dat niet euvel duiden. Maar toch is het niet goed daarin al te veel verstrooing te zoeken. Een bedroefd hart past allicht 't gebeurde van anderen op zich zelve toe, en een jonkvrouw, die in wanhoop den dood zoekt, verwisselt haar tijdelijk ongeluk tegen een eeuwig jammer.’

‘En zij, die haar daartoe bracht, zij, die haar den geliefde ontroofde, verdient deze den hemel soms?’

‘Wat vreemde vragen, Josine? Die een ander iets ontnemt, verdient zeker den hemel niet en wèl schuldig is de vrouw, die door list, door behaagzucht, door wat dan ook, aan haar zuster ontnemt, wat deze als het hoogste aardsche goed beschouwde: de liefde van een trouw hart.’

‘Het verheugt mij u zoo te hooren spreken, Mater; mij dacht, dat gij haar verontschuldigen zoudt, die met zedig gebaar en gladde woorden de mannen tot zich trekken, anderen ongelukkig maken en toch voor ieder een engel van vroomheid en zachtaardigheid blijven.’

‘Mijn lieve Josine, wanneer hebt gij mij ooit zulke booze schijnheiligheid hooren verdedigen? Maar wanneer gij mij laat uitspreken wilde ik er bijvoegen, dat zij die grieft schuldig, zij die gegriefd wordt, alleen nog maar ongeluk-

kig is. Laat deze laatste zich echter tot wanhoop voeren, zooals de jonkvrouw in uw lied, dan wordt ook zij schuldig, zonder kans haar schuld te kunnen boeten.'

'Dus moeten wij altijd maar zwijgend dulden, wat anderen ons gelieven aan te doen?'

'Och, Josine, wie heeft ons daarvan het voorbeeld gegeven? Wanneer gij bedroefd en gegriefd zijt, waarom spreekt ge dan niet met onzen goeden vader Bruno, die alles u veel beter zeggen kan dan ik.'

't Valt gemakkelijk een ander te zeggen: schreeuw niet! wanneer men zelf de pijn niet voelt. Te Cleve was er een kanunnik, die den armen verweet, dat zij durfden klagen, wanneer zij kou leden en honger. Hij zelf ging in fijne en warme kleederen en zijn kelder was altijd wèl voorzien.'

'Josine Josine! Staan daar niet veel meer tegenover, monnikken en regulieren, die arm zijn geworden met de armen van Christus!'

'Hier in Roermond weet ik er niet één, die de armen alléén met goede woorden van zijn deur zou zenden,' zeide Vrouw Anna, die het gesprek met groote verbaasde oogen had gevolgd, en zij bezag jonkvrouw Josine niet zeer vriendelijk.

Josine stond op en liep naar het venster. 'Ik zal u beiden niet meer ergeren voorloopig,' zeide zij op luchtigen toon. 'Daar is de draagkoets, die mij naar de jonkvrouw van Stein zal brengen. Wanneer gij niet te boos op mij zijt, vrouw van Royde, ben ik tegen het avondmaal weder terug. Zal ik de jonkvrouw uwe groetenissen overbrengen, Mater-Abdisse?'

‘Wilt gij haar dit schrijven overhandigen voor mij? Breng een prettigen middag met haar door. Zij is zeer lief, de blonde Gudula.’

‘Beter dan ik, niet waar? Ik zal trachten een voorbeeld aan haar te nemen. Maar voor vandaag ben ik reeds genoeg gesticht.’ En met een diepe buiging, waaraan haar spottend gelaat alle onderdanigheid ontnam, verliet de jonkvrouw van Cleve de beide vrouwen.

De jonge poortersvrouw was geheel ontsteld.

‘Maar, Vrouwe Abdisse, wat is er met de jonkvrouw gebeurd?’

‘Ik weet het niet, lieve Anna. Zij schijnt verdriet te hebben.’

‘Daarom kunt gij toch niet toestaan, dat zij u op deze manier bejegent. Gij zijt veel te goed, Mevrouw.’

‘Nee, Anna, ik ben zoo goed niet; het ontstemt mij ook, want zij is reeds lang zóó. Ter wille van het gezag, zou ik het niet mogen dulden, want hoe vrij de stiftsvrouwen ook zijn, zoo moeten zij de Mater-Abdisse toch gehoorzamen en eerbiedigen. Maar ik hoop, dat na mij een ander zal komen, die beter dan ik zal besturen. Ook voor Josine zal mijn vertrek een weldaad zijn. Want ik ga Thorn verlaten, lieve Anna, en ik kwam hier om u dat te zeggen.’

‘Gij gaat Thorn verlaten, mevrouw de Abdis? Meent gij voor altijd?’

‘Ja,’ zeide de ander met een lachje, ‘voor altijd. Ik zal nooit Vorstin van Thorn en Abdisse van het stift worden. Mij valt die waardigheid te zwaar. De zwarte wijle van vader Benedictus zal mij lichter zijn om te dragen.’

‘Gij gaat een simpele Benedictijner nonne worden? Gij, mevrouw de Abdisse?’

‘En waarom niet, Anna, wat zou daarin zoo vreemd zijn? Mijne geboorte? Hoogeren dan ik hebben den sluier aangenomen en God in allen eenvoud gediend. De waardigheid, die ik voor een wijf bekleedde? Het kost mij waarlijk niet het minste offer deze neder te leggen. 't Is een goed woord, dat gehoorzamen lichter valt dan bevelen. Neen, kus mij niet met zooveel eerbied de hand.... Gij, die uwe huishouding vol nijvere zorg bestiert, die uw man steeds omgeeft met vreugdevolle liefde, die uw kinderen opvoedt met wijsheid en zelfverloochening, gij hebt wellicht meer verdienste voor God, dan ik, die door mijne neiging gedreven word tot eenzaamheid en afzondering.’

De beide vrouwen schikten dichter bij elkaar. De poortersvrouw had voor hare vorstelijke vriendinne nog nooit zooveel eerbied gehad als dezen avond; maar toch leek de toekomstige Benedictijner nonne haar nader toe dan de hooge Abdisse. En in zoete vertrouwelijkheid sprak zij over zich zelf, over haar man en kinderen, over hare vreugden, hare verlangens, hare zorgen, hare smarten. Zij wist, dat Vrouwe Joanna in onzelfzuchtige belangstelling luisterde naar alles wat háár zoo na aan het harte lag en het scheen haar veilig en goed, dat de Vorstin deze aardsche belangen in hare gedachten medenam naar hare heilige eenzaamheid. 't Leek der poortersvrouwe, of ze aldus nader zouden zijn bij de trouwe zorg van Gods voorzienigheid.

Toen jonkvrouw Josine terugkeerde, was de korte winterdag ten einde en de duisternis gevallen. Het avondmaal zou worden opgedragen, en behalve de gastheer waren er nog vele anderen binnengekomen. De luiken waren zorgvuldig gesloten, de vensters met tapijten behangen; overal brandden er kaarsen op zilveren armluchters aan de wanden. Er hingen ook aan de zoldering gouden lampen van vreemden vorm en bewerking: het groote vertrek werd er warm en helder door verlicht. De gloed viel op de geschilderde beeltenissen aan den muur en op een klein paneel in een der hoeken, eene wonderzoete Madonna met haren zoo geel als rijpend koren. Men zag in het vertrek nu - meer dan des middags bij het vage winterlicht - wat rijk en kunstlievend man Van Royde, de oude, was geweest. Van Royde, de jonge, zat naast zijn huisvrouw; hij was eenforschgebouwd man met gebruid gezicht en donkere kroezelharen, die hem op het voorhoofd en lang achter in den hals nederhingen. Zijn olijfkleurig gewaad was hoog dichtgeknoopt, alleen van voren even teruggeslagen, waar het sneeuw wit linnen te voorschijn kwam. Als sieraad droeg hij alleen een zeer dunnen gouden ketting met kostbaar juweel. Hij had zijn vrouw bij de hand en samen waren zij over een gebedenboek gebogen, en zoo in die beschouwing verdiept, dat Josine hen dicht genaderd was, vóór Van Royde opsprong om haar te begroeten.

‘Ik bid u duizendmaal om versooning, genadige jonkvrouw,’ riep de gastheer en boog zich diep over de hand, die Josine hem genadig toereikte, ‘maar dit kunstjuweel deed mij alle plicht en heuschheid vergeten, zoodat ik u

niet hoorde komen. Kom het met mij bewonderen en gij zult mij eerder vergeving schenken;’ en hij nam het boek uit de handen zijner vrouw en reikte het Josine.

‘Mij dunkt ik zag dit reeds te Thorn,’ zeide de Cleefsche jonkvrouw met een blik op het fijne schilderwerk: ‘Is dit niet het gebedenboek, dat de Mater-Abdisse zoozeer op prijs stelt en dat door Jean le Tavernier uit Oudenaerde verlucht werd?’

‘Hetzelfde,’ zeide Van Royde, ‘en de Abdisse was wel zoo goed er mijn vrouw mede te beschenken.’

‘Een kostbaar geschenk,’ klonk het koel, en Josine gaf den poorter het boek terug.

Deze trachtte zijn verzuim goed te maken door de jonkvrouw met de andere gasten in kennis te brengen, en gedurende het avondmaal koutte zij druk met Pieter Bladelin, den schatmeester van den Bourgondischen Hertog, die voor het kasteel, dat hij in de nabijheid van Brugge bouwen liet, in Vlaanderen en Holland jonge kunstenaars zocht, die het zouden voltooien en versieren. Zij was den ganschen avond zoo vroolijk en levendig, dat Vrouwe Joanna haar dikwijls aanzag en in heur hart hoopte, dat de booze luim van haar stiftsdochter voor goed mocht zijn weggedreven en de thuisreize aangenamer zou zijn, dan de tocht naar Roermond. Vroegtijdig in den avond zouden de gasten uiteengaan, ter wille van de Abdisse, die op weg moest bij het aanbreken van den dag. De dienaren beijverden zich dus het avondmaal haastig op te dienen; de zilveren schotels met kostelijk geraad en fijn gebak werden binnengedragen, uit lang gehalsde kannen viel de

wijn sprankelend in hooge ranke glazen, zooals men ze alleen bij den Florentijn zag. De gastheer verhaalde van zijn reizen en schilderde met opgetogen woorden, hoe men ginds onder den schitterblauwen hemel het leven genoot als een beker tintelenden wijn. De jonge knapen, die mede aanzaten, leunden met de armen op het tafelblad en luisterden met wijdopen oogen. Het waren zonen van kunstlievende poorters en, beter nog, jonge kunstenaars, die eens het meesterschap hoopten te bereiken en al die wonderen te aanschouwen in het zonnige land, waar de kunst hoogtij vierde.

Pieter Bladelin intusschen plaagde jonkvrouw Josine om een lied, maar zij bleef weigeren.

‘Ik ken maar één lied,’ zeide zij, ‘en de Mater-Abdisse hoort dat niet gaarne.’

‘Ik wil niet den verleider spelen en u dat ééne lied afdwingen,’ lachte hij, ‘maar in trouwe, ik kan u niet gelooven. Gij zoudt maar één lied kennen, gij, een stiftsjonkvrouwe van Thorn, waar de luit nooit in ruste is? Gij spot met mij!’

‘O, ik weet ook wel lustige liedjes; maar mijn hart is niet vroolijk genoeg om die te zingen.’

‘Wij zullen ook naar een droevig lied luisteren. Toch zie ik wel, dat gij met mij spot! Hoe kan *uw* harte treurig zijn, terwijl gij met uw lach oude mannen weder jong zoudt maken?’

Vrouwe Joanna zag op dit oogenblik Josine aan. De jonkvrouw dacht, dat hare woorden beluisterd werden, en zij wierp uitdagend het hoofd achterover.

‘Wel, indien Vrouw Anna mij nog eens haar luit wil afstaan, dan zal ik voor u zingen.’

‘Wel gesproken! Gij daar, knaap, schenk mij nog een roemer wijn en haal een luit; de jonkvrouw van Cleve zal voor ons zingen.’

‘Stilte! Stilte!’ klonk het door de zaal. ‘De jonkvrouw van Cleve gaat zingen.’

De Abdisse wendde zich haastig naar den kant, waar Josine gezeten was, alsof zij haar iets wilde zeggen. Maar zij zweeg. Josine had de beweging gezien; en terwijl zij over de luit boog en de snaren stemde, zeide zij met vriendelijke stem in de stilte:

‘Wees niet bang, Mater-Abdisse, 't zal niet het lied van dezen middag zijn. Wanneer *dit* u maar behagen kan!’

De Vorstin boog met een stil lachje; zij bemerkte, dat Josine weer een vijandelijke houding aannam en besloot alles onopgemerkt te laten voorbijgaan. De jonkvrouw zag haar onafgebroken aan, terwijl ze zich zachtjes begeleidde en zong:

Wij waren twee gespeelkens goed,
Zij droeg de hoogste krone;
De landsknecht prees mijn oogen zoet,
Háár goud was al te schoone.

Wij reden door het bosch te saam,
Mijn herte joeg zoo snelle,
Ik wilde wel overal met u gaan,
Gij waart zoo zoete gezelle;

Ik wilde wel overal met u gaan
 Door bosch en beek en heide,
 In 't oorlogsspel aan uw zijde staan,
 Bij 't bonzen der zwaarden nog blijde.

En woei uw vane met eere rond
 Ik zou u een bloemkrans vlechten,
 'Hoe hij bij 't stormen den vijand stond!
 'Hoe was hij de stoutste bij 't vechten!'

En vindt gij er ook der helden dood,
 Ik juichte nog in uw smarte, -
 Ik rustte dan in der aarde schoot
 Voor altijd aan uw harte....

 Gij hebt geprezen mijn oogen zoet,
 Doch *zij* droeg de hoogste krone,
 Wij waren twee gespeelkens goed
 Háár goud was al te schoone.

De Abdisse werd meer ontstemd, naarmate de jonkvrouw voortging met haar zang. Wat beduidde die droevige en hartstochtelijke liederen, die zij nooit van Josine gehoord had en welke deze thans zong als ware elke regel een verwijt voor de Mater? Den anderen ontging deze bedoeling, terwijl Vrouwe Joanna ze voelde zonder begrijpen. 't Was duidelijk: Josine had iemand lief, en leed onder onbeantwoorde liefde; maar wie kon het zijn, zoo

niet de jonker van Perwez? En deze had toch zonder aarzeling om Emilia geworven! En wat had zij, de Abdisse, hiermede van doen? Verdacht Josine haar tot het huwelijk te hebben geholpen? Maar de rang en de bruidschat der Nassausche waren niet hooger, of rijker dan die van Cleve. 'Háár goud was al te schoone.' Neen, de jonker van Perwez kon het niet zijn. Maar welken ridder had Josine dan sinds dien tijd ontmoet, want hare verbittering was sedert de komst van den jonker ontstaan en.... Als een lichtstraal flitste het der Abdisse door de gedachten. O mijn God! dát was het.... En zij zag opeens den lentemorgen, toen zij met haar broeder den Bisschop aan het venster stond en Willem de la Marck met Jonkvrouwe Josine wandelden in den tuin. Hoe had het meisje tot den ridder opgezien met aandacht, met stille opgetogenheid; voor het eerst had de Abdisse iets weeks bespeurd in het altijd hoogmoedige gelaat. En de Bisschop had gezegd, hij meende dat de ridder eene uitverkorene had gevonden onder de stiftsjonkvrouwen, toen hij verward en verlegen onder het venster voorbijging. Maar De la Marck was verward geweest onder den blik van de Abdisse! En Josine had De la Marck lief, meer nog, zij begreep waarom zijne liefde haar onthouden werd! De Abdisse sloeg de oogen neer voor de uitdagende blikken van het zingende meisje; haar gelaat gloeide smartelijk. Zonder schuld voelde zij zich schuldig aan de bittere vertwijfeling van haar stiftsdochter en tegelijk pijnigde haar een brandende schaamte, van zooveel laagheid en schijnheiligheid verdacht te worden. Zij had de ooren willen toestoppen voor de woorden

van het lied; het was of allen aan tafel opstonden en haar met den vinger aanwezen: ‘Zie, dat is zij, wier kroon hooger, wier goud schooner was! Zie, voor de Abdisse is deze jonkvrouw verlaten door haar zoeten gezelle!’ Moest zij deze vernedering ondergaan, omdat zij zich te vroom achtte voor de Abdij, omdat zij haakte naar meer gebed, naar meer afzondering, naar strengere boete?

Het lied was geëindigd en zij zat nog met neergeslagen oogen. De gasten juichten Josine toe, maar deze zag alleen met een zegevierend lachje naar de Mater-Abdisse. Zij legde den fijn doorzichtigen sluier, die met een juweel op haar voorhoofd bevestigd was, op bevallige wijze om haar schouder, nam den sleep van haar met sabel omzet overkleed bijeen en ging naar den zetel der Vorstin.

‘Ik vrees, Mater, ge zijt ongesteld. Zal ik u naar uw slaapvertrek voeren? De reis was zonder twijfel te vermoeiend,’ zeide zij liefvallig.

‘Inderdaad, ik ben zeer vermoeid en wil de zaal liever verlaten,’ stamelde de Vorstin, maar zij hield de hand van Vrouw Anna vast in de hare en zag de stiftsjonkvrouw niet aan.

‘Ik denk, dat ik Mevrouw wel zal kunnen verzorgen, jonkvrouw. Keer gij slechts terug tot spel en zang; wij zullen ons troosten over uwe afwezigheid.’ En Vrouw Anna deed de Abdisse op haar arm leunen en voerde haar de feestzaal uit. Zij voelde, dat de jonkvrouw van Cleve hare hooge vriendinne kwalijk gezind was en giste bij haar sluwe vijandschap.

’t Begon nog maar even te schemeren, toen de Abdisse

den volgenden morgen het Munsterplein overstak, om in de Munster de vroegmisse bij te wonen. De sneeuw dempte ieder geluid; de vroege kerkgangers, die van alle kanten naar de kleine deur onder den toren toeliepen, leken donkere schaduwen, spookgestalten, die uit den mist te voorschijn kwamen en met vreemde gebaren langs de muren voortschoven. Ook de torens en de huizen met hun witten last op gevels en luifels schenen vreemd en onwezenlijk. De heilige boven de kerkdeur droeg een kroon van smetteloos wit, maar beneden op het voetpad was de blankheid reeds geschonden en door vele voeten vertrap.

De Abdisse ging, onopgemerkt, met de anderen naar binnen; zij zocht een plaats bij een der zijaltaren; bij het flakkerend licht der waskaarsen had men hier kunnen zien, hoe bleek en vermoeid zij was, maar niemand lette op die, in een donkeren mantel gehulde, gestalte.

Al verlangde heel heur hart naar de ingetogenheid en stille contemplatie, die zij in 't Benedictijner-klooster vinden zou, toch viel der Vorstinne het afscheid van Thorn zwaar. Haar jeugd had zij er gesleten; als verkoren Abdisse had zij met al haar kracht, met al haar kunde geijverd voor den bloei van het vorstendom; eene propere en nijvere bevolking had zij er gevormd in de weinige jaren van haar bestuur; en de stad was haar lief geworden, daar zij overal ontdekte wat door hare zorgen veranderd en verfraaid was. Het stift was haar lief, de prachtige kerk, het vrouwenkoor vooral, meer dan haar staatsiezetel; zij wist, dat zij steeds ten tijde der metten zou moeten denken aan

den stillen, grooten, verlaten tempel vol schaduwen en vreemd lichtgespeel, aan het beeld der zoete Lieve Vrouwe op het schemerige zijaltaar. 't Zou zwaar vallen te scheiden van vele trouwe harten; het wee hiervan had zij nu reeds geproefd in haar afscheid van Vrouw Anna.

En haar boekvertrek? En al hare kunstschaten? Neen, licht ware de scheiding haar nimmer geweest, - maar nu werd die bitter. Wat Jonkvrouw Josine haar zoo scherp verweet, dat zou spoedig door het stift en daarbuiten verbreid zijn. Misschien was dit reeds het geval, en dan was de booze stemming der laatste weken meteen opgelost. En dat verwijt, die aantijging zou een donkerder schaduw werpen over haar vertrek, een schaduw van smaad en vernedering, waaronder zij nu reeds gebukt ging.

Dien morgen, onder de vroegmisse streed de deemoed van de toekomstige Benedictijner nonne met den trots der vorstinne van Heynsberch-Loon, en den vrede, welken zij afsmeekte, kon zij niet vinden. Een voorgevoel van naderend onheil drukte als een looden last op ziel en lichaam beide. Zij vreesde nu het vertrek uit Thorn, zooals zij er vroeger naar verlangde; zij bedekte in radelloozen angst het gelaat voor het visioen, dat voor haar oogen oprees: hoe zij in aller oogen als een schuldige Thorn zou verlaten, zij, die in smettelooze blankheid had willen bewaren haar ziel en haar wapenschild. Met gebogen hoofd verliet zij de Munster. De slaap had haar dien nacht geen rust gebracht, het gebed dezen morgen geene berusting.

Haar kalme, prinselijke schoonheid was door kommer

verduisterd, toen zij het huis op het Munsterplein weder binnentrad, om een haastig morgenmaal te nemen. De reiswagen stond reeds voor de deur. Zij reikte met eenige heusche woorden De Royde haar hand tot afscheid, maar hield Vrouw Anna een wijle sprakeloos in haar armen. De jonge poortersvrouw kon haar smart niet bedwingen en schreide luid. Josine van Cleve zag met kwalijk verborgen misprijzen toe; toen stapte zij, na de Abdisse, den reiswagen binnen; de knechten bestegen de paarden en met veel getrappel en zweepgeklap zette de slede zich in beweging. Over de geplaveide pleinen en straten van de stad gleeed ze tamelijk snel vooruit, maar eenmaal buiten de poort reed men langzaam en voorzichtig, want de slechte staat der buitenwegen was nog gevaarlijker nu de dikke sneeuw de kuilen en oneffenheden bedekte. De beide vrouwen zaten lang zwijgend. Zij waren al een ganschen tijd den landweg opgereden, langs de eindelooze besneeuwde velden, dood en verlaten onder de lage grijze lucht, zij naderden Eelen reeds en hadden nog geen woord gewisseld. Eindelijk ging Josine met een ruk, die de Abdisse uit haar gepeinzen opschrikte, recht in de kussens zitten, als had zij een vast besluit genomen, en zeide:

‘Mater, wat dunkt u van Vrouw Anna? Ik weet wel, zij is uwe vriendinne en ge zult niets kwaads van haar willen hooren; maar gij waarschuwt zoo dikwijls ons niet te laten beheerschen door al te veel gevoel. Was het nu niet weekhartig en klein in Vrouw Anna om zóó zeer te schreien, omdat gij voor een korte pooze van haar heengaat?’

De Abdisse greep de gelegenheid gretig aan. Zij had

voortdurend gemijmerd, hoe zij Josine haar aanstaand vertrek zoude mededeelen. Nu sprak het als vanzelf.

‘Inderdaad,’ zeide zij, ‘Vrouw Anna is teerhartig, maar zij kan toch ook sterk en verstandig zijn, wanneer dat noodig blijkt. Dat zij bij mijn vertrek zoo schreide, ik kon het niet laken, want haar liefde was mij een troost en dan.... onze scheiding zal van langer duur zijn, dan gij denkt.’

Josine keek met groote oogen. ‘Van langer duur? Gij wilt niet meer naar Roermond?’

‘Ik zal weldra niet meer mogen,’ zeide de Vorstin met een zacht lachje. ‘Ik ga Thorn verlaten, Josine.’

‘Zoo,’ riep Josine onheusch, en het klonk alsof zij zeide: ‘Eindelijk!’

‘Gij hadt het vermoed, Josine?’

‘Ja, dat had ik. Gij legt èn uwe waardigheid èn de prebende neder, Mater?’

‘Beide, Josine.’

‘En wie is de gelukkige ridder, Mater, voor wien gij u zóó groote offers getroosten zult?’

De Mater zag haar stiftsdochter aan. Josine klemde de lippen stijf opéén, haar gelaat was strak en bleek; terwijl zij onverschilligheid veinsde, zag de Abdisse, hoe zij zich met alle macht moest bedwingen, om niet in tranen uit te barsten. Haar toorn tegen het meisje smolt weg in medelijden. Zij zeide met nog zachter stem:

‘Waarom denkt gij aan ridders, Josine? Toen ik aannam, om verkoren Abdisse te zijn, wist ik, dat ik de gelofte zou afleggen eenmaal, - ik was reeds Gode beloofd om zoo te spreken, nietwaar? De gedachte aan een huwelijk was

mij altijd verre. Ik verlaat Thorn, om God aldus beter te dienen, naar ik hoop. Ik ga naar het klooster Bethanië te Mechelen bij de Benedictijner nonnen.'

Josine sprong op en greep naar de hand der Abdisse. Haar gelaat veranderde zoodanig, dat het de Vorstin ontroerde; zij deed een beweging om zich op de knieën te werpen; maar alsof een gedachte haar weerhield vroeg zij snel:

'Wanneer gaat gij?'

'Zoodra ik bericht van mijn broeder heb.'

'Kent de Bisschop dan reeds uw voornemen?'

'Ja.'

'En keurt Zijn Hoogheid het goed?'

'Ja, maar hij wenschte, dat ik mij nog wèl zou bedenken vóór ik naar Mechelen trok. En zoo wil hij mij eerst te Luik voor eenigen tijd bij zich hebben. Een proeftijd, die mij zwaar valt,' en de Abdisse zuchtte.

Doch Josine had haar hand reeds losgelaten en zonk op haar plaats terug; er kwam weer een trek van spot en minachting op haar gelaat, en zij deed nu geen moeite die te verbergen.

'Gij gaat dus naar Luik, Mater, en niet naar Mechelen?'

'Voorloopig naar Luik, Josine; ik hoop niet, dat dit voor lang zal zijn.'

'Vertrekt gij reeds spoedig?'

'Zoodra ik tijding krijg. Elsa van Buren heeft mijne prebende reeds verkregen; zonder twijfel zal het stift haar ook kiezen tot Abdisse, en daar ik alles tot mijn vertrek in gereedheid bracht, wilde ik gaarne heengaan vóór de keuze.'

‘Dat laat zich denken! Neemt gij in het bisschoppelijk paleis uw intrek, Mater?’

De Abdisse deed zich geweld aan, om den insolenten toon van de vraag niet te bemerken.

‘Ja, daar mijn broeder het zoo wil.’

‘Ridder Willem de la Marck bewoont óók het Bisschoppelijk paleis, nietwaar?’

‘Josine!’ riep de Abdisse.

Eer de jonkvrouwe van Cleve iets meer kon zeggen, ontstond er buiten op den weg zulk een rumoer, dat beide vrouwen opschrikten. Er werd luid op horens geblazen en een verward gedruisch van luidklinkende stemmen en paardengetrappel drong tot hen door. De Abdisse trachtte door het venstertje te zien wat er voorviel, maar het was bevroren en zij kon niets duidelijk onderscheiden. Met een ruk hield de slede stand en de overste van het kleine geleide, dat hen beschermde, opende het voertuig en stond buigend bij den ingang.

‘Wat is het, Klenchamer,’ vroeg de Abdisse. ‘Worden wij op onzen eigen heirweg door roovers aangevallen, want wij zullen zonder twijfel reeds dicht bij Thorn zijn?’

Vrouwe Joanna vroeg het met een glimlach; straatroovers zouden zich wel wachten de Vorstin van Thorn aan te randen; trouwens, een vijandelijke aanval had haar op dit oogenblik onverschillig gelaten, was haar duizendmaal liever geweest, dan de verrassing, die nu volgde.

Klenchamer wees op iemand, die nog onzichtbaar was voor de beide vrouwen, maar snel scheen te naderen.

‘Een gezant van den Prins-Bisschop, die ons achterhaalde, Mevrouw’ zeide hij, om meteen voor den genoemde plaats te maken; en voor het geopend portier stond met ontbloot hoofd ridder Willem De la Marck.

‘Ik kom met een schrijven van onzen Vorst naar Thorn gereden,’ zeide de ridder eerbiedig buigend, ‘en onze snelvoetige rijpaarden kwamen uw gevolg achterop; ik nam daarom de vrijheid mijn komst nu reeds bekend te maken. Wellicht vergunt gij mij, u tot geleide te dienen, genadige Vrouwe.’

Hij had eenigszins aarzelend gesproken, terwijl hij de oogen voortdurend neergeslagen hield; nu hij ze opsloeg en de vrouwen aanzag, bemerkte hij hoe bleek en verward zij beiden waren. De Abdisse gaf hem geen woord tot welkom, haar oogen waren vochtig, heel haar gelaat was smartelijk vertrokken; Josine zag den ridder met zoo groote ontsteltenis aan, alsof hij een straatroover ware, die haar leven bedreigde.

‘Ik vrees, dat het geraas mijner mannen u heeft doen ontstellen,’ zeide De la Marck, onthutst van de eene naar de andere ziende. ‘Gij hebt er toch niets tegen, Mevrouw, dat ik tot aan het stift naast uw reiswagen rijde?’

‘Uw geleide zal ons een eer zijn, heer ridder,’ stamelde de Vorstin met gesmoorde stem.

De la Marck wist niet wat te zeggen. Zóó gegriefd kon de Abdisse niet zijn over de woorden, die hij bij hun laatste samenzijn had gesproken, dat zij hem nu maar kwalijk ontving. Toen was zij vriendelijk en medelijdend geweest, nu leek het alsof zij zich zijn bijzijn schaamde. En als om zich

te rechtvaardigen over zijne komst, zeide hij opeens met stoutheid:

‘Ik kwam met zeer groote vreugde, want onze genadige Heer heeft mij met eene eervolle zending belast. Hij heeft ons in kennis gesteld met uw besluit Thorn te verlaten, en ik mocht het voorrecht hebben, tot uw geleide te worden gekozen en onder de bescherming van mij en mijne mannen u Luik binnen te voeren.’

De Vorstin werd nog bleeker; zij boog slechts het hoofd; het was haar onmogelijk te spreken. Toen de ridder vragend naar Josine heenzag, zeide deze met vleiende stem:

‘De Vorstin was gisteravond te Roermond en werd aan het avondmaal lichtelijk ongesteld; zij had een onrustigen nacht, en de reis heeft haar bovendien zeer vermoeid; ook heeft het afscheid van haar vriendinne haar bedroefd. Gij moet Hare Hoogheid nu niet verder vermoeien, heer ridder. Zonder twijfel zal zij u te Thorn spoedig te woord staan.’

Met een paar woorden van deelneming besteeg De la Marck zijn paard en reed naast den wagen. Zijn aankomst te Thorn was niet zoo vroolijk, als zijn vertrek van Luik. Allerlei stoute droomen en verwachtingen hadden hem onderweg door het hoofd gespookt.

De beide vrouwen bleven onbeweeglijk en stilzwijgend tot zij Thorn bereikten. Josine zag niet naar den ridder, die hen hielp uitstijgen; zij volgde de Abdisse in haar eigen vertrek en bleef dan tot zij beiden alleen waren. Toen liep zij op de Mater toe en greep haar bij den arm.

‘Gij, gij,’ zeide zij met een van drift toonlooze stem.

‘Gij, die naar Bethanië zult gaan en u doet afhalen door uw minnaar! Gij, leugenaarster... leugenaarster!....’

Zij zag Vrouwe Joanna aan en hief de hand op, alsof zij haar een slag wilde toebrengen. Maar iets onbeschrijflijks in die kalme reine oogen, in het droevige maar vredige gelaat, in heel die meer dan vorstelijke, bijna engelachtige verschijning, deed haar terugwijken. Zij sloeg de handen voor het gezicht en vloog uit het vertrek, alsof de slag, waarmede zij bedreigd had, haar zelf had getroffen.

VI.

In een ruim vertrek van het Bisschoppelijk paleis zat de gravinne van Heijnsbergh-Loon. Zij was bleeker geworden, sinds zij de abdij van Thorn verlaten had en leek heel tener in den hoogen gebeeldhouwden zetel; haar lang grijs gewaad, eenvoudig van snit, maar kostbaar van stoffe, hing in breede plooiën tot op de voetbank. Zij zat met de slanke blanke handen in den schoot, verloren in gepeinzen; het geschrift, waaruit zij gelezen had, was vóór haar op den grond gegleden. De Bisschop had dit, met kostbaar snijwerk beschoten vertrek op waarlijk prachtige wijze voor zijne zuster doen inrichten. Met de beschilderde vensters en bonte tapijten, met drijfwerk van zilver en goud wilde hij haar de vorstelijke eer vergoeden, welke zij had genoten, en haar meteen verre houden van de kloostercel. Want hij, die in al zijn weelde voor zich zelf een streng en ernstig man was, vreesde voor de zwakke en teergevoe-

lige jonkvrouw de kloosterlijke tucht, de volstreckte afzondering. Hij zag gaarne zijne zuster aan het hoofd van zijn tafel, op de eereplaats bij de feesten; het was zijn liefste vermaak haar bij de luit te hooren zingen, met haar de schatten van het boekvertrek op te slaan, met haar te spreken over de wetenschappen, waarin zij zoozeer was ervaren. Maar toch, ofschoon hij zich diets maakte, dat zij hier een haar waardig verblijf en tegelijk een veilige wijkplaats vond, hoewel zij, hem ter wille, met bereidwillige gratie haar taak vervulde, hij zag toch wel hoe ledig haar hart bleef bij alle eer en vermaak. En hij beefde soms van eerbied voor de zoete vroomheid, die haar als omstraalde, vreezende, dat hij onrecht deed, haar een oogenblik langer te weerhouden in haar vlucht naar hoogere volmaaktheid. - Reeds was hij op het punt geweest haar zelf naar Bethanië te begeleiden, toen hem geruchten ter oore kwamen, waardoor hij zich wijs prees zijn zuster een tijd van beproeving en zelfonderzoek te hebben opgelegd.

Voor gravin Joanna intusschen, waren de dagen moeilijk en droevig; zij droeg in het bisschoppelijk paleis zwaarder kruis, dan haar broeder wel vermoedde. Haar afscheid van Thorn was wel niet zoo bitter geweest, als zij had gevreesd; de liefde van hare stiftsdochters, de vereering van gansch het volk werd niet op ééns te niet gedaan door wat booze praatjes. De tranen, die zij bij haar afscheid zag vloeien, hadden haar ontroerd en tevens getroost; toen, in den bisschoppelijken Burcht gekomen, had zij haar broeder gebeden zoo spoedig mogelijk naar Mechelen te mogen vertrekken; maar de Vorst had er op ge-

staan, dat zij ten minste een half jaar te Luik zou verblijven. Hij had Willem De la Marck aan haar bijzonderen dienst toegevoegd, om aldus den ridder te beloonen voor zijne diensten te Thorn. Gravin Joanna vreesde argwaan te wekken en De la Marck te grieven, wanneer zij hem uit dezen post van eer deed ontslaan, maar zijn bijzijn deed haar telkens opnieuw pijn. Zij leed voor den jongen man, wiens blanke trouwe zij tòch moest weigeren; zij leed voor zichzelf, wanneer zij aan de beschuldigingen en verwijten van Josine dacht. Terwijl zag de ridder in haar zachte schroom, in haar angst om hem te krenken, in gansch haar verblijf te Luik, eene stille toenadering tot zijne wenschen, en hij wachtte in eerbiedig geduld. Met geen woord, met geen blik durfde hij zijn teêr verlangen doen blijken.

Zoo zat dien morgen gravin Joanna verloren in gedachten, toen haar kamervrouw binnentrad, om toegang te verzoeken voor heer Willem.

‘Doe binnentreden,’ sprak de Gravin, en zij bedwong het zuchtje, dat de woorden vergezelde.

De la Marck trad binnen en, aleeer hij in den zetel neerzat, welken de Gravin hem aanwees, liep hij tot haar voetbank en raapte het handschrift op, dat daar was neergegleden. Half knielend nog, bood hij het haar aan.

Zijn eerbied, zijn altijd willige gretigheid om haar te dienen, deerde haar immer meer. Zij nam het handschrift en bezag hem met haar zachte oogen.

‘Ik moest u om verontschuldiging vragen, heer ridder, dat het boek, wat gij mij zondt, aan mijne voeten ligt in

plaats van in mijn handen te zijn, waar het behoorde. Maar ik liet mij zóó door mijne gedachten meeslepen, dat ik zelfs niet bemerkte, hoe het mij ontvallen was.'

'Zoo uwe gedachten slechts vroolijke waren, zal ik er mij niet over beklagen,' zeide De la Marck. 'Hebt gij er tenminste een oog in geslagen?'

'Ja, en ik zal er zeer gaarne verder in lezen. Ik kende dit werk van Christina van Pisa niet.'

'Haar *'cité de dames'* is meer bekend, doch ongetwijfeld zult gij ook hierin vele wetenswaardigheden vinden. Maar ik zou haast vergeten, dat ik nog andere geschriften voor u ter lezing medebracht, wat de reden is, dat ik verzocht bij u te worden toegelaten. Er is een bode van Thorn gekomen, die allerlei brieven bracht voor den Bisschop en voor Uwe Genade. In het vreemdenvertrek wacht hij op uw antwoord.'

Joanna nam de perkamenten, die hij haar overreikte. De meeste stiftsvrouwen hadden van de gelegenheid gebruik gemaakt, haar vroegere gebiedster eenige vriendelijke woorden toe te zenden. Maar het geschrift van haar, die den bode zond, lag het eerste en was van kleurige koorden en groote zegels voorzien. De Gravin herkende het wapen van Cleve. Haar hand beefde licht, toen zij die zegels verbrak. Het was inderdaad een schrijven van Josine. De Cleefsche jonkvrouw had hare gevoelens niet onder heusche woorden verborgen.

'Ik kan hier te Thorn niet meer blijven,' - schreef zij, - 'ik zou er sterven van ergernis en verveling. De anderen zien mij over den schouder aan, wjl ik niet met

gepaste droefheid uw vertrek beween. Daarbij zijn de Abdij en de gansche omgeving mij hatelijk geworden. Ik heb onzen hoogmogenden Heer, den Prins-Bisschop, geschreven en verzocht, mij eene plaats te gunnen in uwe omgeving als eere-jonkvrouw. Het is wel voor korten tijd - Uwe Genade vertrekt immers spoedig naar Mechelen - maar ook deze korte tijd zou mij gelukkig maken. Ik vertrouw, dat Uwe Genade van ganscher harte mijn verzoek bij den Bisschop zal ondersteunen. Het zou voor uw eigen gemoedsrust wellicht minder wenschelijk zijn, wanneer dit, mijn verzoek, werd afgewezen. - Josine van Cleve.'

Een donkere blos kleurde het gelaat der Gravin, terwijl zij las; zij hoorde Josine's hoonende stem uit die regels. Wanneer zij het verzoek weigerde, was die van Cleve tot alles in staat; kwam zij hier, dan zou zij hare gebiedster geene belediging sparen. Werktuigelijk vouwde de vroegere Abdisse de handen, en haar oogen zochten het kruisbeeld aan den muur. Heer Willem stond ter zijde en zag haar met bekommering aan. Hij waagde het eindelijk een stap nader te treden.

'Het is toch geen booze tijding, gravin Joanna?' vroeg hij met zachte stem.

Zij schudde het hoofd zonder te spreken.

Het gordijn werd opgeheven en de kamervrouw trad binnen.

'Zijne Hoogheid de Bisschop is daar en wil U spreken,' zeide zij, en terwijl zij het gordijn opgeheven hield, trad Bisschop Jan binnen. Hij zag van heer Willem naar

zijn zuster, die nog met den schoot vol perkamenten neerzat, en glimlachte.

‘Zijt gij beiden verdiept in Thornsche herinneringen?’ vroeg hij. ‘Ik vrees maar altijd, dat gij u hier voelt als een vogel in de kevie, lieve zuster; na de Abdij en uw vorstendom moet dit vertrek u wel eng lijken.’

‘Ge hebt het hier zóó schoon gemaakt, dat ik wel zeer ondankbaar moest zijn, wanneer ik mij eene gevangene voelde,’ antwoordde gravin Joanna.

‘Ook van een kevie kunnen de traliën verguld zijn. Waarom bezoekt gij niet meer de stad, dat zou u afleiding geven. Ik verlang om uwentwille zeer naar de lente. Dan vertrekken wij naar ons jachtslot aan de Maas en we zullen in de bosschen ter jacht rijden.’

‘Dat ben ik verleerd, heer broeder.’

‘Wij zullen het u weer leeren, nietwaar heer Willem? Ge zult daar een volmaakt leermeester hebben, zuster; geen die te paard zit, als de ridder De la Marck.’

‘In de lente hoop ik in een ander jachtslot te zijn, dáár waar de boog altijd gespannen blijft en het doelwit zoo hoog, dat geen valk het bereiken kan,’ zeide de Gravin, en zag met een verlegen lachje naar haar broeder, maar het vroolijk gelaat van Bisschop Jan verduisterde bij die woorden.

‘Kom, daar spreken wij later over,’ zeide hij, ‘ik kwam nu om u *mijn* Thornsche nieuws mede te deelen. Jonkvrouw Josine van Cleve schijnt zonder hare vroegere Mater niet in Thorn te kunnen leven. Zij verzocht mij, om hier bij u als eeredame te worden aangesteld; een

verzoek, dat ik gaarne inwillig, wanneer het u lief is.'

Weer zag heer Willem die pijnlijke bloes op het blanke gelaat. Hier te Luik, waar hij in haar dienst was en haar dagelijks sprak, waar hij haar zag zonder de waardigheid, die haar als vorstelijke Abdisse te Thorn omgaf, leek zij hem soms nog meer Vorstinne dan ginds. Hij zou haar niet hebben liefgehad, wanneer hij niet had bemerkt, dat zij leed, en het was zijn groote smart haar niet te kunnen troosten, haar niet te kunnen beschermen tegen eenieder, die haar durfde krenken. Toen hij door den Bisschop gezonden was, om haar uit het Stift naar Luik te begeleiden, was hem de vijandige houding der jonkvrouw van Cleve reeds opgevallen. Aan den brief, welke haar zoo ontroerde, had hij het wapen van Cleve gezien, en nu zag hij weder haar verwarring bij de woorden des Bisschops. Zoo verrastte hem dus haar antwoord:

'Wanneer het u goeddunkt, zal ik Josine gaarne hier zien. Zoudt gij haar echter niet in bedenking geven, of zij voor den korten tijd, dien zij bij mij verblijven kan, wel de prebende zou opgeven?'

'De jonkvrouw van Cleve schijnt in het Stift niet te aarden,' zeide de Bisschop, 'waarom zou zij de prebende niet neerleggen? Hoe lang haar verblijf hier zal duren, kunnen wij later zien; wellicht, dat wij haar kunnen uithuwelijken; het zal ons eene vreugde zijn uwe vriendinne een bruidschat te schenken. Ik zal den boodschapper dadelijk het antwoord doen ter hand stellen; wanneer hij voldoende is uitgerust, kan hij met versche paarden vertrekken. Hebt gij aan den brief nog iets toe te voegen, Joanna?'

‘Neen.’ De Gravin nam het perkament met de Cleefsche zegels en wierp het in 't houtvuur, waar het knetterend vlam vatte. ‘Gij kunt haar melden, dat zij mij welkom is; ik heb verder niets te zeggen.’

De Bisschop zag wat verbaasd; hij was van zijne zuster heuscher toon gewend; doch hij schreef het toe aan den tweestrijd, waarin hij meende, dat zij verkeerde. Achter den Bisschop stond vader Bernardus, die met hem was binnengekomen. Met de handen in de wijde mouwen van zijn kleeed gestoken, staarde hij onafgebroken naar gravin Joanna. Toen de Vorst zich omwendde om te gaan, trad vader Bernardus op haar toe en zeide zeer zachtjes:

‘Wenscht gij de jonkvrouw liever *niet* te ontvangen, mijn dochter?’

De Gravin zag met haar heldere oogen den abt onbevagen aan: ‘Wanneer zij zoo zeer wenscht te komen en mijn broeder haar komst goed dunkt, mag ik haar niet afwijzen,’ zeide zij eenvoudig.

Hij legde zijn hand op den sluier, die haar blonde vlechten omsloot. ‘God zegene u, mijn dochter, want gij zult Zijn zegen wèl noodig hebben.’ Zijn scherpe, doordringende blik werd zachter, terwijl hij haar bezag. Zij, plotseling voelende, dat hij haar lijden en strijd begreep, kuste de hand, die hij haar toestak. Op den drempel bleef de monnik nog even staan en wendde zich tot den ridder:

‘Gaat gij mèt ons, heer Willem?’

De la Marck had nog gaarne een enkel woord met de Gravin gewisseld; hij had haar willen zeggen hoe háár zorgen ook de zijne waren, maar bij die woorden van den

abt, die op de hem eigene wijze als een bevel werden uitgesproken, durfde hij niet langer toeven. Hij volgde, terwijl vader Bernardus met eene bereidvaardigheid, welke den ridder spot scheen, den voorhang voor hem openhield.

De Bisschop ging met den monnik en den ridder de gangen door en over het binnenhof. Zijne vertrekken lagen in den anderen vleugel. Op den binnenhof keerde Heer Willem zich, als wilde hij afscheid nemen.

‘Een oogenblik, Heer De la Marck,’ zeide Bisschop Jan, en hij legde zijn hand vertrouwelijk op den schouder van zijn vriend. ‘Het zal mij zéér lief zijn, wanneer gij mijne zuster meer smaak doet krijgen in de wereldsche genietingen. Zij is te veel alleen, zij is te somber en te droefgeestig. Wanneer de eerste schroom, de angst voor het ongewone overwonnen is, zal zij er met heel haar hart aan deelnemen, ik ben er zeker van.’

‘Wereldsche genietingen?’ onderbrak vader Bernardus op zijn drogen, strengen toon. ‘Gij wilt uwe zuster, de vroegere Abdisse van Thorn, toch niet ten dans laten voeren? Dat zou maar kwalijk passen.’

‘Neen, dat wil ik niet; ofschoon meerdere jonkvrouwen van hare jaren het stift verlieten en ten dans gingen, zonder dat iemand er zich aan ergerde. Maar het is iets anders ten dans te gaan, of zich als een kloostervrouw op te sluiten. Zij kan, wanneer het weder gunstiger wordt, ter jacht gaan met den valk, of met de honden; zij kan uitrijden buiten Luik of een spelevaart houden op de Maas.’

De monnik zeide niets, maar zag met een zeer bedenkelijk gelaat naar den grauwen ijzigen winterhemel en stak

de handen dieper in de mouwen van zijn kleet. Heer Willem glimlachte onwillekeurig over dat geestig spottend gebaar, waarmede hij de woorden van den Vorst onderstreepte, maar deze keek verdrietig.

‘Ja, ik weet wel, het moet eerst lente worden,’ zeide hij, ‘maar terwijl kon gravin Joanna zich in Luik vertoonen en meer deel nemen aan onze openbare vermaken. Nu haar eere-jonkvrouw komt, zal dit ook wel beter worden. Intusschen, ik reken op u, Heer Willem, om de gravinne wat levenslustiger te doen zijn.’

De la Marck boog, om zijne verwarring te verbergen.

‘Ik hoop aan uwe wenschen te gemoet te komen, mijn Vorst,’ zeide hij, ‘ik dank u voor uw vertrouwen, ik....’ hij had zijn oogen opgeslagen en ontmoette den vragenden, spottenden, doorborenden blik van den abt. Hij bleef steken als een schoolknaap, die verlegen wordt onder de strenge oogen van den magister.

‘Ik ben er van overtuigd, Heer Willem,’ zeide de Bisschop vriendelijk, en wuifde hem met de hand tot afscheid, zoodat de ridder met een tweede buiging snel kon heengaan.

Altijd is hij goed en fijngevoelig, de Bisschop, dacht heer Willem op zijn weg naar de stad. Hij zag mijn verwarring, hij giste er misschien de oorzaak van en dadelijk weet hij met een woord, met een gebaar, mij uit de verlegenheid te redden. Dat de abt in mijn hart leest, zooals in zijn Hebreeuwsche kwartijnen, dáárvan ben ik overtuigd. Hij heeft mijne liefde reeds lang geraden en drijft er den spot mee. Ik begrijp, dat het hem een dwaasheid lijkt, wanneer

eene Abdisse van Thorn haar staf neerlegt voor een simpelen edelman en zijne liefde. Och.... wat is dat nog verre! Maar waarom zou ik mij schamen voor den abt, wanneer de Bisschop zelf zijne zuster aan mij toevertrouwt en duidelijk doet blijken, dat het hem lief was, wanneer zij geheel in de wereld terugkeerde. *Mij* kiest hij uit, haar daarin terug te voeren. Ik, die voor zijn toorn vreesde, toen ik te Thorn was en mij bewust werd, dat ik de Abdisse beminde?.... En nu?.... De jonkman dwaalde door de stad, geheel verloren in zijn zoete droomen. 't Begon fijn te sneeuwen en de wind dreef hem de vlokken, scherp als naalden, in 't gezicht. 't Was hem alles gelijk. Hij ging de poort uit en de verlatene, doodsche vlakke daarbuiten had een bloeiend lentelandschap kunnen zijn, met zoo blijde oogen zag hij in de verte.

Terwijl was vader Bernardinus met den Bisschop het boekvertrek binnengegaan.

De abt zette zich in een lagen zetel en zijne oogen volgden den Bisschop, die heen en weer liep en zich bezighield met zijne boeken, die op tafels langs den muur waren gerangschikt.

‘Uwe zuster heeft geheel uit vrijen wil hare waardigheid en de prebende neergelegd, niet waar?’ vroeg hij.

‘Ja, zij gevoelde zich in de Abdij van Thorn niet op haar plaats.’

‘En zij verliet het Stift, wyl zij Benedictijnernonne wenschte te worden?’

De Bisschop nam een handschrift op en wierp het weer neer. Hij was steeds gewend zijn geestelijken vader

gansch zijn vertrouwen te schenken, maar het ware hem liever, dat dit ééne punt onaangeroerd bleef. En hij wist te goed, dat de streng rechtvaardige monnik van geen uitvlucht weten wilde.

‘Dat was wel haar verlangen,’ antwoordde hij, ‘maar ik was terecht bevreesd, dat het klooster Bethanië haar na een wijle evenzeer zou verdrieten als het Stift. En haar van die gelofte te ontslaan, zou moeilijker zaak zijn. Ik stemde dus toe in haar verzoek het arme kleet der zusterkens te gaan dragen, mits zij voor een poos bij mij te Luik kwam.’

‘Ik weet het; gij hebt het mij toenmaals gezegd.’

‘En gij hebt mijn besluit toen goedgekeurd.’

‘Ja, het lijkt mij altijd goed, dat iemand zich wèl beproeve alvorens zóó strenge orde binnen te gaan. Ik kende ook uwe zuster niet dan zeer vluchtig.’

‘Gij zegt het op een toon, mijn vader, alsof ge het nu af keurt.’

‘Ik schijn u voor de eerste maal niet te begrijpen, mijn zoon. Gij, die terecht alle aardsche eer en vreugde voor nietig beschouwt, die door den natuurlijken drang uws harten tot eenzaamheid en contemplatie geleid wordt, gij poogt deze gevoelens, die uwe zuster met u deelt, bij haar uit te roeien door feestmaal en jachtspel?’

‘Niet allen gaan ten hemel langs het pad van het hoogere geestelijke leven, hoe dikwijls hebt gij mij dat niet gezegd! Hoe dikwijls mij niet vermaand, om, wanneer ik strijden en regeeren moest, niet naar eenzaamheid en beschouwing te verlangen, maar een voortdurend gebed te maken van mijn werk.’

‘Zeer waar! Maar uwe zuster is geen regeerend Bisschop. En háár dacht het juist, dat zij geroepen werd tot dat smalle hemelsche pad, dat door weinigen wordt bewandeld. Waarom houdt gij haar daarvan terug?’

‘Wijl het *mij* toeschijnt, dat, wat *zij* hare roeping acht, meer de waan eener teedere vrome ziel is, die het zeer moeilijke uitkiest voor zich zelf.’

‘Gij meent haar dus het kloosterleven te moeten afraden?’

‘Ik meen, dat hare roeping elders ligt en dat zij tevergeefs strijd voert tegen eigen hart.... Gij zaagt ridder De la Marck daareven in hare tegenwoordigheid?....’

‘Ik zag hem en ik zag ook, dat hij uwe zuster lief heeft.’

‘Zie! gij hebt het reeds ontdekt, mijn vader, in die enkele oogenblikken. De la Marck is een goed man. Geen vijand kan hem iets ten laste leggen, dan misschien al te grooten trots op zijn naam en wapenschild. Aan een zoo kundig staatsman, aan een zoo stouten vechter zou zelfs een gravinne van Heinsberch-Loon niet kwalijk passen.’

Er kwam een spottende flikkering in de oogen van den abt, een scherp woord lag op zijn lippen, maar hij bleef zwijgend het jonge gelaat van den Vorst beziën, dat door ernst en zorg reeds te vroeg was geteekend, en zijn blik werd zachter.

‘Heer Bisschop,’ zeide hij stil, ‘hoe doet uwe liefde u dwalen! Gij zoudt uwe zuster gaarne gelukkig weten, gelukkig in uwe nabijheid. Gij, die alleen leeft voor uw God en uw volk, zoudt haar omringd willen zien van alle aardsche vreugde en u verheugen in dien aanblik. Gij, die geen

ander huisgezin kent, dan de armen en verdrukten, verlangt hare kinderen om u heen in dartel spel: Waarom misgunt gij haar de hoogere vreugde, den vrede, dien de aarde niet geven kan?’

De Bisschop had zich neergezet; bij de laatste woorden van den monnik verborg hij het gelaat in de handen. ‘Uw lof doet mij pijn,’ zeide hij, ‘en uwe vermaning evenzoo. Gij leest in mijn hart, zooals gij altijd doet, en wat gij mij verwijt, heb ik mijzelf verweten. Toch is hetgeen ik in stilte wenschte, mij van alle zijden als met den vinger aangewezen; reeds te Thorn heeft men het vertrek der Abdisse in verband gebracht met het bezoek van ridder Willem.’

‘Maar *gij* hebt dat niet geloofd, niet waar? Gij wist, dat uwe zuster waarheid sprak, toen zij zeide heen te gaan, om God elders volmaakter te dienen? Neen, neen, heer De la Marck is wel onder de betoovering gekomen van een zoo reine en hoogstaande vrouwe, maar Joanna denkt aan geen huwelijk.’

‘Wat doet haar dan lijden, wanneer het de tweestrijd niet is tusschen hemelsche en aardsche liefde? Want zij lijdt, ik bespeur het iederen dag; zij is hier minder gelukkig, dan te Thorn.’

‘Doe haar naar Bethanië vertrekken en haar lijden zal ophouden.’

‘Ik wil eerst nog afwachten, wat het bijzijn der jonkvrouw van Cleve zal uitwerken. Blijft mijne zuster dan nog bij haar besluit, zoo zal ik mij haar afscheid moeten getroosten.’

‘Wat weet gij van die jonkvrouw van Cleve?’

‘Weinig. Bij mijne bezoeken te Thorn zag ik haar maar vluchtig. Zij schijnt een zeer groote genegenheid voor Joanna te hebben; zij leek mij eene zeer levenslustige jonge vrouw, die haar waardigheid en prebende gaarne zou verwisselen tegen de sleutels der huisvrouw.’

‘Is uwe zuster haar genegen?’

‘Dat zal wel. De Abdisse stond te Thorn met iedereen op goeden voet; zeker met deze, die haar afwezigheid zoo betreurt.’

‘Hm! Misschien hebt gij gelijk en is deze tijd waarlijk voor de Gravin een proeftijd, schoon op andere wijze dan gij denkt.’

De abt ging met deze woorden heen en de Bisschop voegde zich in het nevenvertrek bij zijn geheimschrijver.

Josine van Cleve kwam spoedig daarop aan. 't Leek den Bisschop, of hij op hare komst niet te vergeefs had gewacht, want gravin Joanna veranderde geheel van levenswijze. Wel was zij nog niet zoo vroolijk en ongedwongen als voorheen; de zachte oogen zagen even treurig, zij bleef bleek en tener; maar zij vertoonde zich met hare eerejonkvrouw op ieder feest. 't Weer was nu ook zachter geworden en men ging vliegen¹⁾ en rijden door het woud en over de Luiksche heuvels. Gravin Joanna was het rijden ontwend; als Abdisse reed zij alleen in staatsie uit, en Heer Willem was haar voortdurend ter zijde om haar behulpzaam te zijn. Eens was haar paard gestruikeld en slechts

1) Ter valkenjacht.

de tegenwoordigheid van den ridder, die haar opving in zijne armen, behoedde haar voor een gevaarlijken val. Al die avonturen, hoe onschuldig en onbeduidend ze mochten zijn, schenen veler aandacht te trekken, want ze waren dadelijk in het paleis bekend en in ieders mond. Niemand wist hoe het kwam, maar de namen van Willem de la Marck en gravin Joanna waren voortdurend op aller lippen. Ieder scheen zich tot taak te hebben gesteld hunne kleinste handelingen te bezien en te bespreken, te loven of te gispn. Wat die beiden deden, hoeveel malen zij tezamen waren gezien, wat zij gesproken, wat zij gezongen hadden, het ging van mond tot mond en werd beluisterd met ademlooze spanning als een dier ridderromans, welke men 's avonds placht te verhalen. Toch kon niemand zeggen, dat de ridder en de Gravin waren als twee gelieven. Hij bleef altijd even eerbiedig en diende haar als een leenman zijne vorstinne, zij was tegen hem als tegen ieder ander; vriendelijk, zonder ooit vertrouwelijk te zijn.

Maar dit was slechts schijn, vertelden de ridders en de jonkers elkaar, en van het huisvertrek kwamen die geruchten in de dienstbodenkamers; en de paardenknecht in de stal, de wapenknechten in de taveerne beklagden de schoone Gravin, die met zoo groote liefde hing aan den vromen ridder, maar door den Bisschop gedwongen werd, om het kleed der zwarte nonnen aan te nemen. De Bisschop, in zijn trots, wilde niet, dat eene gravinne van Heijnsberch-Loon huwen zou met een simpelen ridder. Zóó verhaalde men in het paleis, zoo verhaalde men in de

stad, en telkens wanneer de Gravin uitreed, verbaasde zij zich weer over het gejuich, dat haar tegenklonk, waar zij zich ook vertoonde. 't Scheen wel, of heel Luik plotseling opging in geestdriftige vereering voor de zuster van den Bisschop.

De Vorst zelf was erover verwonderd, want het bleek hem duidelijk genoeg, dat de hulde niet hèm, maar alleen haar gold. Ja, ging hij alleen te paard of te voet door de Luiksche straten, dan was het wel gebeurd, dat hij met toornig gemompel werd begroet.

Hij begreep het niet en leed er onder.

Luik was te lang rustig geweest. De beide kampen: de adel en het volk, waren door de wijze zachtheid van den Prins-Bisschop in vrede gehouden, maar het vuur van partijhaat bleef smeulen en slechts een kleinigheid was noodig, om het te doen opvlammen. Men was zoo dikwijls tegen elkaar in 't harnas gevlogen om een woord, om een leuze; wat er met gravin Joanna gebeurde, werd thans gretig aangegrepen, als voorwendsel om oude veeten, al te lang gesmoord, uit te vechten. Die van Awan, de volkspartij, welke haar naam ontleende aan het geslacht van Awan, dat zich steeds als aanvoerder van het volk opwierp, was vóór de Gravin. Het volk had de schoone, vrome, milddadige Vrouwe lief en was er trotsch op hare vermeende rechten te kunnen verdedigen. De adelpartij, met het geslacht Waroux aan het hoofd, hield het met den Bisschop, niet juist uit hechte trouwe aan den Vorst, maar wijl De la Marck zich nooit bij haar had aangesloten en zich niet inliet met hare twisten en kuiperijen.

Vóór dat de Bisschop er iets van vermoedde, zonder dat gravin Joanna het wist, woedden in de stad de beide partijen voor en tegen hen; de burgeroorlog stond op het punt los te barsten. Alleen De la Marck wist er van; hij was door Lambert Fijen gewaarschuwd, en deze laatste drong er ook op aan zijn meester overal te vergezellen, uit vrees dat een vijandelijke aanval hem onverhoeds mocht overrompelen.

Willem De la Marck had eerst niet willen gelooven, dat hij, onbewust, de aanleiding zou zijn tot onlusten in de stad; maar Fijen, die in zijn dienstbaren staat, het zijgebouw van het Paleis bewoonde en daar meer hoorde dan de ridder, had hem alles zoo in omstandigheden verhaald, dat hij het wel moest aannemen.

‘Wie mag het toch zijn,’ had Heer Willem gezegd, toen zijn wapenknecht hem een avond erover sprak, ‘wie mag het zijn, die deze kostelijke verzinsels heeft rondgestrooid, als zou gravin Joanna door haar broeder tot het kloosterleven gedwongen worden? Wie, die den Bisschop kent en die op de hoogte is van de toestanden in het paleis, kan zulke leugens bedenken?’

‘Toch meen ik, dat het gerucht wel degelijk binnen deze muren zijn oorsprong nam,’ zeide Fijen.

‘Dat is onmogelijk! Het zal in de volksbuurt zijn ontstaan in een of ander door wijn verhit hoofd. Het volk gelooft gaarne allerlei verhalen, hee vreeselijker, hoe liever. De verhouding tusschen de Awans en de Waroux was sinds lang weer tot het uiterste geprikkeld; men zocht naar eene aanleiding en men vond die in de leugen-verhalen omtrent gravin Joanna.’

‘Dat laatste zal wel zoo zijn; Uwe Edelheid weet dat alles beter dan ik. Maar toch verzeker ik u, dat hier in het paleis het allereerst die verhalen gedaan zijn, lang vóórdát men er buiten iets van vernam. Eerst werd er over gepraat, hoe de Gravin Uwe Edelheid liefhad. Men vertelde, dat de Abdisse te Thorn in de abdijkerk voor u hadt gezongen, en daar ik uit Thorn kwam en men wist, dat ik er de Abdisse had gekend, werd mij voortdurend gevraagd, of ik niets verder ooit vernomen had. 't Is zeker, dat die praatjes van iemand kwamen, die te Thorn was geweest, maar er waren ook heel wat leugens bij. De Abdisse zou Uwe Edelheid naar den Plompen Toren hebben gelokt, opdat de witte vrouwen u daar zouden betooveren....’

‘Bij Sint Lambertus! Wat had dát er mede te maken?’

‘Wel, men vertelt te Thorn, dat, wie door de witte wijven betooverd is, eene vrouw uit Thorn moet huwen of in het water bij den Plompen Toren sterven zal.’

‘Heer Haeck verhaalde mij wel allerlei fraais van die gevreesde plek, maar dát voegde hij er niet bij.’

‘Ja, men zegt het zoo te Thorn, en velen gelooven het nog.’

‘En hebt gij nog meer van die vertelsels gehoord?’

‘Ja, men zeide ook in de dienstbodenvertrekken - en u kunt zeker zijn, vandáár vonden de praatjes hun weg door het gansche paleis en door de stad - dat de Abdisse, terwijl zij te Roermond verbleef, flauw viel, toen men verhaalde, dat Uwe Edelheid ten oorlog zou trekken....’

Nu bloosde Heer Willem; hij dacht aan de verwarring

en de raadselachtige houding der Gravin, toen hij haar van Thorn geleide kwam geven. Zij had dien morgen Roermond verlaten en jonkvrouw Josine had toen van ongesteldheid gesproken.

‘Ge zult mij groot genoeg doen, Lambert, wanneer ge zorgt, dat zulke praatjes niet in je tegenwoordigheid gehouden worden. Zeg, dat ik iedereen, die ze rondstrooit, bij den Bisschop zal aanklagen en gestrengelijk doen straffen. Het ware schande, dat de naam der Gravin zou worden gebruikt als een voorwendsel ten burgeroorlog; zij staat daar te hoog voor.’

‘Zij is een heilige!’ zeide Fijen met eene plotselinge uitbarsting van geestdrift. ‘t Is of men een blank gewasschen kled door den modder ziet halen, wanneer men zoo over haar hoort spreken.’

Weer bloosde de ridder, maar thans van ergernis. Was de Gravin ook hem te heilig voor volksgebazel, wàt men van haar zeide was toch alleenlijk, dat zij hem liefhad en hij wilde niet gaarne denken, dat zij dáár te vroom toe was. Hij rees met een driftigen ruk van zijn zetel.

‘Ga maar heen, Fijen,’ zeide hij kort, ‘en pas op, dat gij niet in hetzelfde euvel vervalt als de anderen.’

De poorterszoon boog en ging; hij begreep niet waarom zijne woorden zijn meester hadden beleedigd en hij pijnde er zich meer over, wat hij krenkends kon gezegd hebben, dan over den toornigen uitval des ridders. Met diepe dankbaarheid was hij De la Marck genegen; zijn trouw en zijn dienstvaardigheid waren in het bisschoppelijk paleis reeds een spreekwoord geworden.

Terwijl de dagen verliepen, werd de stad woeliger. Er waren in de volksbuurten reeds heftige vechtpartijen geweest tusschen gezellen en dienaars van edelen; vóór een adellijk huis in de Hooge straat was een Waal, een gast van de kolenmijnen, doodgeslagen; maar denzelfden nacht ging die eigen huizinge in vlammen op en werd door het grauw geplunderd. De Gravin was eenmaal door een opgewonden volksmenigte in triomf naar huis geleid, maar een andermaal door eenige jonkers en knapen nagebauwd en gehoond. Zelfs in het paleis heerschte een geest van verdeeldheid en oproer.

De Prins-Bisschop ging diep onder het leed gebukt. Hij had zich geveleid, dat Luik beter te besturen was door zachte woorden, dan door slagen; hij had gemeend de onverdeelde liefde van zijn volk te bezitten, en het plotseling uitgebarsten oproer schudde hem ruw wakker uit zijne droomerijen.

Zijn raad was verzameld geweest, en toen had hij pas vernomen wat de aanleiding, of liever het voorwendsel tot een burgeroorlog kon worden. De Bisschop was een oogenblik ontroerd, dat dusdanige middelen zijn heimelijk verlangen kwamen ondersteunen. Hij liet De la Marck tot zich komen en toen zij alleen waren, ondervroeg hij hem onbewimpeld over zijn gevoelens tegenover de Gravin.

De la Marck was eerst te ontroerd en te verward om te spreken; maar langzaam, weifelend beleed hij eindelijk zijn groote liefde; hoe die reeds ontwaakt was bij zijn eerste bezoek te Thorn en hoe hij geleden had, waar hij wist zonder vreugde en zonder hoop te beminnen. En toen, driftig

voor den Bisschop tredende, zwoer hij hem bij zijn eer, bij alle heiligen en engelen gansch onschuldig te zijn aan de geruchten, waardoor de stad in beroering was gekomen. Want de Vorst kon meenen....

Maar Bisschop Jan had hem de hand gereikt: ‘Zou ik dan uwe eerlijkheid en trouw aldus verdenken? Waarlijk, ik zou u niet mijn vriend noemen, wanneer ik maar twijfelde, of gij door zulke middelen uw doel zocht te bereiken. Maar ik weet, ik heb gezien met wat schroom, met wat eerbied gij mijne zuster hebt gehuldigd als de meesteres van uw hart.... En ik zal u al mijn vertrouwen geven, door u te verraden, dat ik eene vereeniging tusschen u en haar gaarne en zeer gaarne zou zien. Toen zij Thorn ging verlaten, wilde zij Benedictijner nonne worden; maar ik vreesde, of dit besluit haar soms niet berouwen mocht, en later kwam er bij mij twijfel, of zij niet voor eenige aardsche genegenheid de vlucht wilde nemen binnen de kloostermuren.... Ik zag u tezamen en het werd bijna zekerheid voor mij.... Ook jonkvrouw Josine liet zich dusdanig uit. En reeds lang zou ik u aangemoedigd hebben, wanneer twee dingen mij niet hadden weerhouden, mij niet deden weifelen of ik wèl zou doen: mijne zuster blijft steeds bij haar besluit naar het klooster Bethanië te gaan, en Vader Bernardinus meent, dat dáár hare roeping ligt en ik haar moet laten vertrekken....’

Het van geluk stralende gelaat des jongen ridders verduisterde. ‘Vader Bernardinus heeft niets dan minachting voor mij. Hij zal zonder twijfel alle moeite doen mijn geluk te verhinderen.’

‘Zeg dat niet. Ik heb u al meer verzekerd, dat Vader Bernardinus allerminst uw vijand is. Hij is een veel te hoogdenkend en fijnvoelend mensch, om zich met persoonlijke vijandschap of kuiperijen af te geven. Wanneer hij een huwelijk afraadde, dan was het alleen, wijl hij meende: de roeping der Gravin lag elders.’

Heer Willem zag angstig zijn Vorst aan. ‘En wat meent gij, Heer Bisschop?’

‘Wat ik u daareven zeide. Dat mijne zuster u liefheeft, maar het zich niet durft bekennen. En Jonkvrouwe Josine heeft mij in een vertrouwelijk gesprek volkomen overtuigd....’

‘Zij heeft u gezegd, dat de Gravin mijn liefde beantwoordde?’

‘Ja, hoewel zij over uwe gevoelens op een dwaalspoor was. Zij beleed mij, na veel aarzelen en halve woorden, dat gravin Joanna eene hopelooze liefde met zich droeg voor een ridder, die niet aan haar dacht. Dáárdoor was de Gravin zoo droevig en neerslachtig; zij raadde mij, haar spoedig naar Bethanië te doen vertrekken, wijl hier in 't paleis het aanzien van dien ridder haar slechts pijn deed. Na lang dralen noemde zij uw naam.... Ik lachte bij mijzelf, want ik wist nu, dat haar leed niet ongeneeslijk was....’

De la Marck sprong op; hij liep naar 't smalle venster en zag uit, alsof daarbuiten wonder wat te zien viel; maar het was alleen om zijn ontroering meester te worden.

‘Wat dunkt u, mijn vriend,’ klonk de stem van den Bisschop, ‘zoudt gij haar kunnen genezen?’

De ridder wendde zich om. ‘Hoe zal ik u danken,’ zeide

hij zacht, ‘gij hebt mij altijd trotsch en gelukkig gemaakt door mij uw vriend te noemen; nu geeft gij mij het liefste wat gij bezit.... Wat kan ik voor u doen, om u en uwe zuster niet onwaardig te zijn?....’

‘Stil, wij zijn nog zoo ver niet. Ik moet nog met mijn zuster spreken. Maar dit zal nu geschieden. 't Eenige, wat gij intusschen voor mij doen kunt is, u zooveel mogelijk op alle punten in de stad te vertoonen en te trachten het oproer te smoren. Neem mijn eigen paard; bezoek in mijn naam de wapenhuizen; dat ieder bemerke, dat gij mijn wellieve vriend zijt. Zoodoende zullen beide partijen zich wellicht verzoenen.’

‘Ik ga.’ En zijn knie buigend voor den Bisschop, trok hij zijn zwaard uit de scheede. ‘Zegen mij en mijn wapen, zoo ik het noodig mocht hebben, mijn vader.’

‘De Heer onze God zegene u, mijn.... broeder,’ zeide de Bisschop, het kruisteeken makende; en bij dat laatste woord staken beide mannen elkander de hand toe met een gelukkigen glimlach.

VII.

Na een paar zachtere dagen was het weer grimmig winter geworden. De lente deed zich wachten in het Luiksche land. Toch was er geen ijs meer in de Maas en de schepen voeren af en aan; de wagens met koopwaren en met ijzer rolden weer onder zweepgeklap en bellengerinkel door de straten. Overal was levendige bedrijvigheid, toen De

la Marck in kort wambuis en glinsterenden mantel op het eigen rijpaard van den Bisschop door de stad reed. Lambert Fijen met eenige lansknachten vergezelden hem. Op de coerture van het paard was het wapen van Heynsberch aangebracht, en zooals de Vorst wel vermoed had, trok dit spoedig de aandacht. Waar Heer Willem zich vertoonde, werd hij niet alleen met geestdrift toegejuicht, maar men wees elkander het paard en zijn kleurige versiering.

‘Hebt ge het gezien, hij rijdt het paard van onzen Bisschop.’

‘Dan is hij toch zeker niet in ongenade.’

‘Zou onzen Vorst zijne toestemming hebben gegeven?’

‘Hij is toch beter dan wij dachten. Leve onze Bisschop!’

‘Leve ridder De la Marck! Leve gravin Joanna!’

Door alle buurten verspreidde zich het goede nieuws, snel als de wind. 't Volk straks nog woelig en miltziek, gereed om wanneer één het aanvoerde, het paleis van den Bisschop en alle adellijke burchten te verbranden, juichte zich nu schor voor zijn goeden vorst Jan. Had hij alleen tegenover het volk gestaan, dien dag was het pleit beslist geweest voor den Bisschop van Luik; de rust ware - ten minste voorloopig - in de stad wedergekeerd. Maar daar waren nog de edelen, die openlijk vóór den Bisschop waren, maar in 't geheim zijne tegenstanders, de edelen, voor wie de Vorst te vroom en te rechtschapen was, die liever dan een rustige en nijvere bevolking, een tierende, plunderende menigte zagen, omdat er voor hen in troebel water wel te visschen viel. Voor hèn

was het slecht nieuws, dat het volk weer tot rust kwam.

Terwijl men daarbuiten juichte, stonden op 't binnenplein van een adellijk huis, eenigen der 'Waroux' tezamen.

'Maar de zaak is ten einde,' zeide een jonkman, nog onbekend met de geheimen der partij. 'Wanneer de Bisschop zijn toestemming geeft tot het huwelijk en in 't openbaar doet zien, dat De la Marck zijn vriend is, wat hebben wij dan verder met dit geval van noode?'

'Ge praat onzin,' zeide een oudere driftig. 'Zulke knapen als gij, moeten luisteren en niet spreken. De Bisschop kan door de houding van 't volk tot de toestemming gedwongen zijn en daarbij.... al wil de Bisschop, *wij* willen dit huwelijk niet. Het lijkt ons niet, De la Marck tot zoo hooge waardigheid te zien komen.... En dan deze Bisschop, die regeert alsof Luik een klooster ware en wij allen cellebroers! Het volk moet zoo spoedig mogelijk op andere gedachten komen. Laat ze maar wat stukken en brokken maken en een vuurtje stoken. *Mijn* burcht zullen zij niet aanvallen,' en hij lachte hatelijk.

'Dat weten wij wel,' zeide een ander, een statig man, wiens gordel glinsterde van juweelen; 'wanneer gij slechts een mantel te verliezen hadt, zoudt gij dien niet er bij wagen. Wij offeren aan de partij niet alleen ons zwaard, maar ook geld en goed, en zoo het grauw mijn woning aanvalt, welnu, het zij zoo. Liever dan dat wij werkeloos zouden blijven.'

'Omdat gij hoopt, dat een ander Bisschop het u tienvoudig vergoeden zal....'

‘Bij mijn zwaard, neen! Omdat ik mij wreken wil, wanneer gij het dan weten wilt.’

‘Komaan, zullen wij den tijd verliezen in onderling getwist? Doe de anderen bijeenkomen, geef ze hunne instructies en dat zij zich verspreiden onder de menigte. Den haat van het gepeupel op De la Marck over te brengen, zou niet kwaad zijn. Maar spoedig, vóórdát hij het paleis weder bereike.’

In een oogwenk was het plein verlaten en terwijl De la Marck met zijn klein gevolg verder reed naar de wapenhuizen, hoorde men hier en daar onder de groepen, die hem daareven hadden toegejuicht, een stem, die min loffelijk over hem sprak. Die lieden werden eerst uitgejouwd en tot stilte gemaand, als verkapte verklikkers van de ‘Waroux’ bedreigd; maar telkens weer waren het anderen, dáár een wapenknecht, dáár een volder, dáár een smid, die mompelden over den ridder. Niet de Bisschop had toegegeven, maar de ridder.... De arme gravin Joanna was smadelijk door haar vriend verlaten.... Voor de gunst van den Vorst, voor wat goud en wat eer had hij zijn liefde verkocht.... En men luisterde eindelijk, men geloofde, men tierde en dreigde. En toen De la Marck van de wapenhuizen terugkeerde, stiet hij op een woeste, gillende menigte, die iedereen en alles te lijf wilde. De nauwe straten en stegen spuwden menschen; 't was een warrelend kluwen, dat onder het voortrollen steeds grooter werd. 't Was een geluk voor den jongen ridder, dat hij pas op dien ontzinden troep stiet, toen hij het paleis bijna bereikt had; de enge straat had hij niet levend verlaten. Nu

kon hij front maken tegen zijne aanvallers, die trouwens geen andere wapens dan steenen en stokken bezaten. Hij had het volk altijd ontzag ingeboezemd en ook nu gingen allen terug voor zijn onverschrokken houding. Een uur geleden nog had hij geglimlacht bij hunne toejuichingen en zij hadden geroepen, dat er geen vorstenzoon was, zóó schoon als hij, die de gemaal van hun gravin ging worden. Nu keek hij toornig en minachtend op hen neer en wéér weifelde het volk, maar er klonk gillend, opruiend geroep en een steen scheerde door de lucht, wierp de muts van den ridder af en wondde hem licht aan het voorhoofd. Met een kreet trok hij zijn zwaard, gaf zijn gevolg een teeken en de kleine schaar rende op het volk in, dat huilend vluchtte. Een groote kerel bleef staan en met de zekerheid van een geoefend slingeraar wierp hij een kei naar Heer Willem. Er viel aan geen ontwijken te denken. De la Marck had de beweging van den man te laat bespeurd, maar Fijen, steeds bezorgd voor zijn meester, wierp zijn paard met een geweldigen ruk vóór het sierlijk getuigde rijdier van den Bisschop. Bijna op 't zelfde oogenblik viel hij achterover en zijn bloed stroomde over den helkleurigen mantel van zijn heer.

't Volk vluchtte verder, het plein en de omgeving waren geheel verlaten, maar in de verte klonk het gehuil van andere benden, die tegen het Bisschoppelijk paleis oprukten.

En binnen de zware muren van dat paleis zat, onbewust nog van hetgeen zich daarbuiten afspeelde, de Prins-Bis-

schop in gesprek met zijne zuster en vader Bernardinus. De Gravin in het rijkere gewaad, dat zij sedert Josine's komst te Luik droeg, het gouden haar onder een met paarlen doorvlochten kapje, waarover een doorzichtige sluier dwaalde tot in haar schoot, zat neer met droevige oogen en het anders zoo bleek gelaat gloeiend rood. De abt, in zijn hoogen stoel weggedoken, zag haar onafgebroken aan en de Bisschop wandelde weer onrustig in het vertrek rond. De grijze dag lichtte traag door de hooge vensters.

‘Ik bid u,’ zeide Joanna, op een langen, overredenden woordenvloed van haar broeder, ‘laat mij gaan. Geloof niet, wat anderen u zeiden. Mijn plaats is niet in de wereld, is niet aan de zijde van ridder De la Marck, hoezeer ik hem hoogacht. Bedroef u niet over mijn keuze, lieve broeder. Ik zal gelukkig zijn te Bethanië.’

‘Ik zeide het u reeds,’ sprak Bisschop Jan verdrietig, ‘ik laat u ongaarne gaan; maar ik zag u getroost vertrekken, wanneer ik verzekerd was, dat God u riep en dáár uw geluk lag. Maar wat moet ik gelooven: de getuigenis van zoovele anderen, ja van uw eigen daden, of uwe woorden? Ik vrees maar te zeer: gij handelt in strijd met uw eigen hart, gij meent misschien dat ik den ridder dwong mij uw hand te vragen. Maar hij heeft u lief, zooals eene vrouw als gij, zou wenschen bemind te worden. Hij kreeg u reeds lief, toen hij u voor de eerste maal zag.’

Joanna boog dieper het hoofd. Zij wist dat immers wel. Ieder woord deed haar meer pijn, terwille van den edelen man, dien zij deed lijden. Hoe zou zij haar broeder doen gelooven, dat zij smachtte om heen te gaan? Thans toch

kon zij haar proeftijd wel geëindigd heeten; geen strengeren had haar kunnen opgelegd worden, dan deze maanden in het Bisschoppelijk Huis. Dat zij iederen dag De la Marck om zich heen zag en met elk woord, elk gebaar moest bedenken hem geen aanmoediging te geven, terwijl zijn minste blijk van genegenheid haar, onder de oogen van Josine, deed sidderen van brandende pijn. De tegenwoordigheid van Josine kwelde haar nog het meest. De Cleefsche jonkvrouw dwong haar tot alles, waarvan zij zich verre had willen houden, tot feesten en vermaken, om het haar later weer voor de voeten te werpen, als bespottung van haar kloosterzin. Zij kon zelfs niet voor haar kruisbeeld nederknielen, zonder dat Josine's krenkende woorden haar volgden.

In berusting had zij gezwegen. Haar broeder had voor haar dezen bedenktijd gewild, vóór zij de wereld verliet; welnu, zij had zijne wenschen gevolgd, zij had alles gedragen, des te zoeter zou de vrede daarginds zijn. Maar hij drong haar nu, in goede trouwe, zijn eigene verlangens op en wilde voor haar van geen heengaan weten.

De abt had zijn oogen niet van haar afgewend en toen zij op de laatste woorden van den Bisschop niet antwoordde, vroeg hij:

‘Wist gij, mijn dochter, dat ridder De la Marck u liefheeft?’

Gravin Joanna zag op en de moede trek op haar gelaat werd dieper. Zij had gedacht, dat vader Bernardinus tenminste moest begrijpen, hoe pijnlijk haar dit onderwerp was.

‘Ik wist het,’ zeide zij kort.

‘En gij hebt hem niet lief? Gij hebt hem ook nooit liefgehad?’

Gravin Joanna sprong op uit haar zetel. Zou het dan nimmer eindigen? Wie was zij, dat iedereen medesprak over de dingen, die bij de minste jonkvrouw slechts schroomvallig worden beroerd? Ware het vader Bernardinus niet geweest, zij had haar toornigen trots niet bedwongen. Nu zag zij den abt hoog en onbevangen aan, terwijl zij antwoordde:

‘Neen! bij de Lieve Vrouwe, neen! Ik acht hem als trouw en vroom ridder; ik weet, dat er geen kreuk of smet op zijn naam rust; maar al was hij veel schooner en hooger van rang, het zou mij niet bekoren hem te volgen. Ik wil niemands huisvrouw zijn; mij smaakt alles, wat der wereld is, bitter...’

Zij hield op, als vreesde zij te veel te zeggen. Maar de zoete verrukking, die bij de laatste woorden in haar oogen lichtte, weerspiegelde zich op het gelaat van den ouden man, die nog even, als in gepeinzen, zweeg en zich toen tot den Bisschop wendde:

‘Gij hoort het, mijn zoon; gij moet uwe zuster laten gaan.’

‘Het zij zoo,’ zeide Bisschop Jan mismoedig. ‘Ik zal u laten gaan, maar *nu* kan ik het niet. Vertrekt gij morgen naar Bethanië, dan gaat des avonds Luik wellicht in vlammen op. Weet ge het niet, hoe de gansche stad in oproer is, omdat men meent, dat ik uw huwelijk wil beletten en u met geweld naar het klooster zenden? Met u thans te laten

gaan, zou ik alle hartstochten ontketenen, vele onschuldigen zouden in den strijd vallen, vele anderen, ongelukkige misleiden, zou ik met den dood moeten straffen. Gij *kunt* thans niet gaan.'

Gravin Joanna liep op haar broeder toe en vatte zijne handen.

'Ge weet toch wel, dat ik u geen verdriet wil aandoen, of uw volk zou willen schaden,' zeide zij, 'maar ach! houd mij niet te lang terug, want ik kan dit leven niet dragen. In waarheid, het valt mij te zwaar.'

'Zoekt ge niet offers te brengen, dáár waar ze niet verlangd worden,' zeide de Vorst haar droevig aanziende. 'Kunt ge hier niet even goed bidden als te Bethanië, en zoo het leven hier u zwaar valt, is uw offer dan niet grooter? Weet gij wel wat een burgeroorlog is? Een flauwen schijn ervan hebt ge gezien bij den opstand in Thorn; maar dat is niets vergeleken bij Luik, wanneer het in beroering komt. Het volk heeft u liefgekregen, uwe tegenwoordigheid kan ons vrede geven. Duizenden van den dood redden, een stad bewaren voor plundering, voor hongersnood, voor ondergang.... Kunt gij méér goede werken doen?....'

Als om zijnen woorden kracht bij te zetten, kwam van buiten plotseling een verwijderd geloei, een gedruisch als van brullend water of laaiend vuur, het vreeselijk geraas van een woedende volksmenigte. In het paleis hoorde men er den zwakken weerklink van door wapengekletter op het binnenplein, door lawijt van stemmen en voetstappen.

De drie daarboven in het boekvertrek verbleekten.

‘Luister,’ zeide de Bisschop, zijn hand opheffende, ‘hoort gij het? Ach, mijn volk, mijn arm volk!’

De vensters zagen op het binnenhof uit, men kon daarboven niet zien, wat er vóór het paleis gebeurde. Terwijl zij angstig zwijgend toeluisterden, hoorden zij het geraas zwakker worden, maar meteen driftige voeten over de gangen. Een zware hand viel op de deur van het vertrek en de Bisschop liep zelf om den voorhang op te heffen. Ridder De la Marck stond op den drempel, zonder muts. Er kleefde bloed in zijn zwart haar; zijn gelaat was verwilderd en verwrongen door vreeselijken toom, zijn mantel en wambuis waren geheel met bloed bemorst.

De monnik schoot toe om hem te ondersteunen: ‘Spoedig, maak uw wambuis los, laat mij uw wond zien...’

Maar heer Willem weerde hen af. ‘Niet ik,’ zeide hij schor, ‘de ellendigen, zij hebben mijn dienaar gedood, den Thornschen poorterszoon, den trouwsten vriend, dien ik bezat.’

‘Lambert Fijen!’ riep gravin Joanna; dood!

Hij zag haar aan en zelfs nu, in zijn toornige opwinding, kwam er een zachtere uitdrukking op zijn gelaat. Hij zag weer de kapel van Thornderlinden en de Abdisse vol droevig medelijden neerziende op den armen ellendige, die aan hun voeten in het hoge gras lag. En hij herinnerde zich alles, wat die man voor hem was geweest, sinds den dag, dat hij de Vorstin voor hem gebeden had. Er welden tranen in zijn oogen en hij trachtte vergeefs die terug te dringen.

‘Ja,’ zeide hij, ‘gij hebt eens, op mijn smeeken, hem het

leven met de vrijheid geschonken; thans heeft hij het zijne voor mij opgeofferd. Hij zag het gevaar en beschutte mij met zijn lichaam; de steen, voor mij bestemd, trof hem en hij stierf in mijn armen.'

Vader Bernardinus maakte het kruisteeken. 'God heeft zijn ziel,' zeide hij met gevoel. 'Gij hebt een voorspreker in den Hemel, heer ridder; want wie kan zaliger dood sterven, dan hij, die het leven geeft voor zijn evenmensch...'

De Bisschop had de hand op De la Marck's schouder gelegd, hevig ontroerd bij de gedachte aan het gevaar, dat den ridder had bedreigd, en hij hield hem zoo vast, als vreesde hij hem tóch nog te verliezen.

'Gij zijt óók gewond,' zeide hij angstig, 'gij bloedt aan de slaap.'

't Is niets,' zeide Heer Willem en streek zijne haren over de wonde, 'een onbeduidende schram. Ik heb er andere kwetsuren voor over, om mijn vriend te wreken...'

Het geloei daarbuiten zwol aan, als 't gedruisch van een naderenden bergstroom; 't werd een gehuil van honderden schorre kelen, 't gebrul van een volkshoop, uitzinnig door woede en bloeddorst. Men hoorde reeds steenen bonzen tegen de luiken en het gekletter van glas, daar waar de in lood gevatte vensterruitjes getroffen werden. De la Marck trok zijn zwaard en bracht haastig zijn verwarde kleeding in orde. 'Laat uwe dienaars mij mijn helm brengen,' riep hij tot den Bisschop, 'en doe al wat weerbaar is mij volgen. Bij Sint Lambertus, die laffe muiters zullen thans niet ongestraft de woning van hun Vorst schenden!'

Hij wendde zich driftig om, als wilde hij zelf reeds zijne bevelen doen uitvoeren, maar Vorst Jan hield hem tegen.

‘Wat gaat ge doen? Er is maar eene kleine bezetting op het paleis; de andere troepen zullen zich door het volk heen moeten slaan, om hier te komen. Wat wilt ge met enkele mannen tegen deze doldriftige menigte? Ge zult een roemloozen dood sterven, al eer gij hen met uw zwaard kunt bereiken.’

‘Wat dan? Zullen wij hier blijven staan met gekruiste armen, totdat het grauw de deuren inbeukt en uw huis verwoest? Wat dan, wanneer zij er den brand in steken. Zal onze dood minder roemloos zijn? Wat zal er van uwe zuster worden?’

‘Wat zal er van haar en van ons worden, wanneer gij daarbuiten onder de menigte vertrappt wordt? Mijne zuster loopt daarbij nog het minst gevaar, want het volk is haar genegen. Ook voor u kiest het partij, maar het is thans blijkbaar door kwaadstoken en valsche geruchten opgeruid. Ach, het volk heeft geen schuld. Zij, die het, ten eigen bate, opzweepen en verbitteren, op hun hoofd komt het vergoten bloed.’

‘Wat wilt ge dan, dat ik doen zal, mijn Vorst? Indien wij werkeloos blijven, zal de burgerkrijg voor goed losbarsten. Eéns hebt gij de gemoederen bedwongen door uw woord, maar toen waren de Luikenaars niet verbitterd tegen uw persoon zooals thans....’

‘Ge hebt gelijk. Er is nu maar ééne, die ons redden kan, en ik ben het niet, die het paleis voor verwoesting zal behoeden en de stad tegen haar eigen ondergang. Het is

mijne zuster. Ik weet De la Marck, dat gij haar tot vrouw verlangt. Ik zou haar niemand liever toevertrouwen. Zij zelve aarzelt nog; ik weet ook, dat zij u waardeert en hoogschat, maar zij weifelt of God haar wel roept tot een leven aan uwe zijde. Thans zal zij niet langer aarzelen. De redding van de stad, van het volk, van haar broeder, van alle zwakken en ongewapenden in dit huis, ligt in haar hand. Wat zou zij voor schooner roeping zich wenschen kunnen?.... Joanna, wanneer ik naar buiten zal gaan en het volk aankondig, dat het is misleid, dat ik met vreugde toestemming geef tot uwe verbintenis, dan zullen nog dezen avond vreugdevuren opvlammen in de stad, die anders ten prooi zal zijn aan broedermoord en brandstichting. Wat zal ik het volk zeggen, Joanna?’

De Gravin had van het oogenblik af, dat haar broeder begon te spreken, de oogen neergeslagen. Haar lange, blonde wimpers trilden op de gloeiende wangen. Nu zag zij op, rees uit haar zetel en zonder een woord te spreken, reikte zij den ridder haar hand. Nog lag de pijnlijke, droevige trek om haar lippen, maar zij hield het hoofd hoog geheven: een Vorstinne van Heijnsbergh-Loon, die den man harer keuze uit eigen vrijen wil zou toebehooren voor blijde en voor booze tijden.

Vader Bernardinus trad haastiger dan zijn gewoonte was naderbij, als wilde hij spreken, maar zij zag hem even aan en zeide: ‘Zal een stad ten gronde gaan en zal ik toezien? Zou ik nog een oogenblik rust hebben, wanneer door mijn schuld dit gansche volk tot ellende kwam?’

De abt wendde zich af en zonk weer in zijn zetel, maar

de ridder had geen acht gegeven op deze woorden. Eenige oogenblikken te voren had hij den dood onder de oogen gezien en dit had hem niet zoo ontroerd, als nu het langgedroomd geluk tot hem kwam. Was het de plotselinge overgang van het bloedig treurspel op het slotplein tot de weelde van de bruidskamer, die hem duizelen deed van vreugde, maar al te nauw aan smart verwant? Hij sloot de hem beloofde bruid niet in de armen, hij dankte den Bisschop niet met teedere blijdschap, maar hij stond bleek en strak en wankelde even alsof hij zou neerstorten. Maar toen greep hij de hem toegestoken hand en kuste die teeder en eerbiedig. Zóó had hij haar de hand gekust op den Thornschen heirweg met de wanhoop in het hart; het leek hem ongelooflijk, dat hij thans het toppunt zijner wenschen bereikt had....

Het geloei daarbuiten had geen oogenblik opgehouden, noch het doffe gebons der steenen en het gerinkel van vallend glas. De Bisschop ging uit het boekvertrek, terwijl de anderen volgden, de gangen door naar het breede, lager liggende terras, vanwaar men de menigte zien en tot haar spreken kon. In de gangen en voor de deuren van het terras, waren de wachten en dienaars angstig samengeschoold. Zij gingen terzijde met groote, verschrikte oogen, toen de Bisschop de deur naderde en een wenk gaf, die te openen.

Ridder Willem sprong naar voren. 'Ik bid u, ga niet het eerst naar buiten; het grauw is tot alles in staat. Laat mij gaan of zend uw heraut vooraf.'

'Neen,' zeide de Bisschop. 'Snel handelen is hier goed

handelen. Ik zal het eerst tot hen spreken, er kome van, wat wil. Gij beiden zult mij volgen, wanneer ik u wenken zal. Gij zijt toch niet bevreesd?' vroeg hij zijne zuster.

Voor het eerst speelde er een lachje om haar lippen. 'Ik vrees voor u, niet voor mij,' zeide zij, en Vorst Jan kuste haar op het voorhoofd, al eer hij door de geopende deur trad.

Die daarbinnen stonden, wachtten in ademlooze spanning; het gehuil hield nog even aan; niet zoo spoedig had de menigte den Bisschop bemerkt. Eerst toen hij vlak voor de lage borstwering stond, groot en slank in zijn slepend purper gewaad, waar 't gouden borstkruis fonkelend op neerhing, werd hij gezien door enkelen, toen door de gansche schare. Een steen ging hem rakelings langs 't hoofd, zonder dat hij zich ook maar even bewoog, en opeens werd het stil, heel stil onder die honderden daar beneden. Wat zij ook verwacht hadden - niet die verschijning dáár, alléén, ongewapend. Zij hadden al menigmaal naar de groote poort gescheeld, zich op tegenweer bedacht houdende. Velen hadden zorgzaam achter zich geschouwd, of daar de troepen van den Bisschop niet kwamen aangereden, hen opduwende, vóór zij het konden bemerken. Maar naar boven hadden zij alleen gezien, om te bespeuren of hunne steenen wel raakten, of de vensters wel danig gehavend werden. En zóó greep hen de verrassing aan, dat zij sprakeloos en roerloos bleven, zij die gekomen waren, om het paleis te bestormen, om den Bisschop te hoonen, te dooden, als het mogelijk was.

De man tegen wien al hunne woede gekeerd was, stond

daar boven zoo kalm, als ware hij op het preekgestoelte in zijn Sint Lambertuskerk. En aandachtiger gehoor had hij niet kunnen wenschen, dan die plunderzieke, moordlustige bende nu eensklaps geworden was.

‘Mannen,’ zeide hij langzaam, ‘volk van Luik, gij zijt misleid. Ik beklag u zóó, dat ik u niet kan berispen voor hetgeen gij gedaan hebt. Want door leugenverhalen opgezweept, door trouweloze menschen, die alleen eigen baatzucht beoogen, opgeruid, hebt gij u vergrepen aan een mijner onderhoorigen en een trouw dienaar gedood, die zijn leven gaf voor zijn meester. En was deze niet gevallen, dan waart gij nu schuldig aan het bloed van hem, dien gij allen hoogacht en liefhebt, die altijd uw partij gekozen heeft en voor het volk heeft gepleit; dan treurden wij nu tezamen bij het lijk van Heer Willem De la Marck... Men heeft u misleid, wanneer men u gezegd heeft, dat deze edele ridder en mijne zuster, gravin Joanna, door mijn toedoen zouden gescheiden blijven. Niemand, die hunne vereeniging méér begeerde dan ik. 't Waren de omstandigheden, die dit huwelijk uitstelden - niet verhinderden. En wijl uwe vreugde de mijne is en naar ik vertrouw mijne vreugde de uwe, zoo heb ik u zelf kond willen doen, dat gravin Joanna van Heijnsberch-Loon heden haar trouw beloofde en haar woord verpandde aan ridder Willem De la Marck.’

Hij wenkte en de verloofden traden op het terras, hand in hand. Zij in haar lang kleed van blanke stoffe met gouddoorstikte zoomen, de sluier langs hoofd en schouders; hij groot en fors in het helkleurig wambuis en den glinste-

renden mantel, waarin zij hem dien middag hadden gezien, nog bemorst met het bloed van den gedoode. Op het gelaat van den ridder las men zijn felle ontroering, en de zoete reine oogen der Gravin zagen met zacht mededoogen naar beneden; hare gansche verschijning was zoo vredig, toch zoo weemoedig, zij leek zoo geheel vreemd aan al wat aardsch was, dat het volk in eerbiedigen schroom tot haar opzag. 't Was, zoo fluisterde men later, alsof de Lieve Vrouwe van haar outaar was gekomen, om zich te vertoonen aan de Luikenaars.

Zoo stonden zij een oogenblik, de drie menschen daarboven en de saamgestroomde menigte beneden, een oogenblik, dat zij stil waren en elkaar bezagen, een levend schilderij met tot achtergrond de rossige avondlucht. En toen barstte het los daarbeneden: een jubel van helle stemmen, een vreugdegejuich met kreten en snikken gemengd. De mutsen vlogen in de lucht, daar waren er die op de knie zonken en luidop baden, anderen - ruwe gezellen sommigen - die schreiden als weekhartige vrouwen.

Terwijl de Bisschop sprak, waren al hier en daar voor de ruitjes en schietgaten gestalten gekomen, die voorzichtig uitzagen, gereed bij de minste dreiging van gevaar, zich ijlings terug te trekken. Toen het daarbeneden kalm bleef, was men stouter geworden en overal op de borstweringen, voor de geopende vensters vertoonden zich nu de leden van het hofgezinde. En tegelijk met het juichend geroep van het volk, klonk uit een dier vensters een woeste gil; maar ze ging in 't gedruisch verloren en niemand, die er acht op gaf. Dat juichende geluid overstemde

ook het getrappel van naderende paardenhoeven, - de ruiters van den Bisschop, die eindelijk kwamen toegesneld en opgesteld bleven achter de menigte. Toen het volk was moegeschreeuwd, hief de Vorst zijn hand op, dat hij weer wilde spreken.

‘Ziet,’ zeide hij ‘nu juicht gij en zijt blijde. Maar als straks weer de booze geest onder u opsteekt, wanneer gij andermaal het oor leent aan hen, die uw verderf zoeken, zult gij wellicht fluisteren en later hardop uitroepen, dat ik het was, die u voorloog in wat ik u daareven zeide en dit huwelijk alleen toeliet, uit vreeze voor uwe bedreigingen. Doch niet ik heb te vreezen, maar gij. Ziet achter u, daar staan mijne ruiters met gevelde speer, en mijne getrouwen hier binnen zouden slechts een teeken behoeven, om u van voren te bestormen. Wie uwer zou durven zeggen, dat ik geen recht had u te straffen, u, die het huis van uw Vorst geweld doet en die een onschuldige hebt verslagen?.... Maar ik wil u vergeven ter wille van de blijdschap, die in het huis heerscht waar eene bruid woont. Ik vergeef u des te liever, omdat niet gij de schuldigsten zijt, maar degenen, die u hebben misleid. God zegene u, mijn volk, in den naam des Vaders en des Zoons en des Heiligen Geestes.’

Het volk bleef juichen totdat het terras ledig was....

In een der bovenvertrekken, voor het opengeslagen venster, lag Josine van Cleve bewusteloos op den grond.

Toen Josine weder tot zich zelf kwam, was het al duister geworden.

't Werd donker in het vertrek en alleen door het smalle

venster viel een streep maanlicht waarin heur lang lichtkleurig gewaad spookachtig glinsterde. Zij lag er eenige oogenblikken naar te staren, zonder besef, niet wetende waar zij zich bevond. Een doordringend gevoel van koude bracht haar geheel tot zichzelf. Zij beproefde zich op te richten en gevoelde zich duizelig en ziek. Zij bleef in zittende houding, zag door het venster de koude, heldere lucht en langzaam kwam haar weer al het voorgevallene in de gedachte.

Dit was dan het einde.

Zij had alles gedaan om den man te winnen, dien zij liefhad. In ééne zaak was zij oprecht en waar geweest: in hare liefde. Zij zou voor De la Marck den dood getrotseerd hebben; geen vernedering, geen lijden, geen leed was haar te zwaar gevallen voor hem. En toen zij zich wèl bewust was, dat zijne liefde eene andere behoorde, had zij toch niet willen afdaten. Zij was naar Luik gekomen met twee doeleinden: gravin Joanna in opspraak brengen en haar tot spoedig vertrekken dwingen, en zelve in de tegenwoordigheid te komen van den geliefde. Wanneer eerst maar haar vroegere Mater-Abdisse was heengegaan, zou de ridder zijne oogen wel tot háár wenden. En om dit doel te bereiken, had zij gelogen en gekonkeld, zoodat zij walgde van zich zelf. Daar kwam toch een oogenblik, dat zij trotsch was op haar werk. De Bisschop op een dwaalspoor, de Gravin in angst en droefheid, geheel een volk, gansch een stad in beroering.... en dat alléén door háre woorden. Toen, terwijl zij het spel gewonnen dacht, was zij dien middag in radeloozen schrik opgevlogen bij het

bericht der aanranding van De la Marck. Een der dienaars had haar een opgesmukt verhaal gedaan, hoe op het plein voor het paleis Fijen gedood, en de ridder uit vele wonden bloedend naar binnen was gestrompeld en bezwijmd het Bisschoppelijk vertrek binnengedragen.

Josine had zich tot voor de deur van het boekvertrek gewaagd, maar de wachten stonden aan den ingang, en zij durfde niet binnegaan. Zij liep de nauwe wenteltrap op naar het kamertje, dat zij boven bewoonde en liep er in 't rond, verbijsterd, handenwringend. Zij, Joanna, was dáár in het vertrek van den Bisschop; zij zou hem troosten, hem verplegen, aan háár zouden zijne stervende blikken hangen, aan haar, die hem niet liefhad. En zij, Josine, die haar ziel met booze daden had besmeurd ter wille van hem, was hier.... uitgestooten....

Het steeds dreigender wordend geloei van het volk trok haar naar het venster, dat uitzicht gaf op het terras. Daar zag zij den Bisschop komen en hoorde hem.... daar zag zij De la Marck en gravin Joanna te zamen.... hand in hand.... voor het jubelende, opgetogen volk. Zij was verloren.... verloren! En door haar eigen woorden, door haar eigen daden! Zij, die deze twee had willen scheiden voor altijd, had hen te zamen gevoerd voor eeuwig. Het was duister voor haar oogen geworden, zij was zich nog half bewust, dat zij een vreeselijken gil deed hooren; en thans ontwaakte zij weer tot de bittere werkelijkheid.

Zij rilde. De avond was koud, en zij had lang daar gelegen voor het wijd geopend venster. Niemand had haar beneden in de feestvreugde gemist, niemand had zich over

haar bekommerd, en het hoofd op de vensterbank neerleggende, schreide zij lang en hartstochtelijk.

Er vlamde een gloed beneden in de stad. Zij sloeg de oogen op en zag uit, half verlangend, dat het oproer toch niet bedwongen zou zijn. Al zou thans het grauw komen, het paleis plunderen en er den brand in jagen, wat zou het haar deren? Zij zou van haar plaats niet wijken. Al ging de gansche stad in vlammen op, zij zou toezien en sterven, als haar beurt gekomen was....

Maar de gloed kwam van een vreugdevuur, dat ginds ontstoken werd. Weldra vlamden er meer; vlak beneden haar op het plein werd een pekton ontstoken en het volk danste er juichend omheen in een wijden kring.

De jonkvrouw van Cleve sloot het venster; zij wischte haar tranen weg en glimlachte bitter. Ook die vreugde daar beneden was háár werk; zoo het volk alles wist, dacht zij, zou het háár toejuichen als de goede engel van Luik.... of haar misschien uit het venster naar beneden doen werpen als eene andere Jezabel.

Het feest in de stad duurde voort dagen en dagen. In het Bisschoppelijk paleis werd alles voor den naderenden bruiloftsdag in gereedheid gebracht. De Vorst beschonk zijne zuster met allerkostelijkste gewaden; hij liet uit Vlaanderen kant komen, uit Frankrijk schoon gekleurde zijde; de verloving werd met alle plechtigheid gevierd. Er kwamen nu telkens gasten in het paleis. Het weer was zacht en mild geworden; de heuvels werden weer groen, de vogels zongen in de nieuw ontloken boomen en men

reed uit met paard en honden; men voer in kleurig gesierde booten over de zonnige Maas, en 's avonds waren alle vensters van het paleis verlicht. Muziek en zang klonken naar buiten over het plein, en het volk juichte en verheugde zich met de feestvierenden daar binnen. Alle veeten, alle gedachten aan twist en strijd waren vergeten.

Josine van Geve nam aan die feesten geen deel. Zij was naar Roermond vertrokken; daar wilde zij bij den meester-goudsmid, die reeds zoo menig sieraad had afgeleverd, een borststuk voor de Gravin doen vervaardigen, dat van buitengewone pracht zou zijn. Maar eenmaal te Roermond, bleef zij er bij vrienden toeven, zonder zich te haasten naar Luik terug te keeren, ook al verbaasden velen er zich over, dat Joanna's eerejonkvrouw thans niet aan hare zijde was. Zij bezocht te Roermond ook Anna, de huisvrouw van Jan van Royde. De poortersvrouw had geen vriendelijke herinnering aan de Cleefsche jonkvrouw bewaard en nu luisterde zij in verwondering en ergernis naar de verhalen, die Josine deed over de liefde der Gravin, over de prachtige voorbereidselen tot de bruiloft. Vrouw Anna begreep haar hoge vriendinne niet en durfde geen bode zenden, om haar uitleg te vragen. Josine zond wèl haren bode naar Luik en schreef hare meesteres uitvoerig, hoe vrouw Anna zich verbaasde over haar aanstaand huwelijk.

Die brieven van Josine, de gedachte, wat hare vrienden te Roermond en te Thorn wel van haar zouden denken, maakten den strijd der Gravinne niet lichter. Neen, zij was

geen blijde bruid, de toekomstige Vrouwe van Heer Willem. Wel had zij nog voor een ieder, zooals vroeger, den zoeten glimlach, het heusche en vriendelijke woord, wel verheugden zich de armen van Luik, méér dan ooit in hare zorg en goedheid, maar zij bleef bleek en ingetogen. Terwijl zij gewillig deelnam aan vermaak en spel, ging zij er nooit van harte in op. Het leek haren bruidegom, of hij haar telkens met geweld moest terugroepen van een ver, geheimzinnig land, waar haar geest dwaalde, terwijl haar lichaam aan zijn zijde was. Telkens zag hij weer dien begeesterden, afwezigen blik in hare heldere, reine oogen, telkens gevoelde hij, dat zij hem wéér ontglipte in plaats van hem nader te komen. En in smartelijke herinnering herdacht hij, hoe de Abdisse van Thorn, jonger, levenslustiger vrouw had geschenen, dan de Gravinne van Loon, zijn beloofde bruid.

De Bisschop zag niets, wilde niets zien; hij was vroolijker dan vroeger, wilde ieder om zich heen gelukkig maken, was kinderlijk blijde met de vervulling zijner liefste wenschen. Hij schonk Heer Willem zijn lustslot aan de Maas als zomerverblijf, om zóó zijne zuster dicht bij zich te houden; slechts een klein gedeelte van het jaar zou zij dan met haar gemaal vertoeven op den voorvaderlijken burcht van De la Marck. Maar met dit alles: de vreugde van gansch het volk, de blijdschap van den doorluchtigen Broeder, de vele en kostbare geschenken, die elken nieuwen dag aankwamen, - bleef het een stil en droefgeestig bruidspaar.

Intusschen zou de huwelijksdag nader worden bepaald.

Dit zou met eenige plechtigheid geschieden in de vertrekken van den Bisschop. Vele edelen en ook de eerste schepenen der stad zouden daarbij tegenwoordig zijn. De avond vóór dien dag, liep Willem De la Marck in de tuinen, die het lustslot aan de Maas omgaven, onder het hooge geboomte van zijn toekomstige bezitting. Het was een heerlijke Meiavond, geurig en licht; Heer Willem had zijn bruid willen overhalen, in een draagkoets met hem mede te gaan, om hier ongestoord, en niet gehinderd door de langs hun pad zich verdringende menigte, te genieten van de jonge heerlijkheid der lente. Maar zij gevoelde zich lijdend, had zij gezegd, en bad hem haar te verontschuldigen. Nu liep hij alleen door den hof en schonk geen aandacht aan wat daar groeide en bloeide, maar ging met groote stappen, zonder om zich heen te zien. Zóó afgetrokken liep hij voort, dat hij daar, waar de tuin in 't wijde bosch overging, bijna tegen iemand aanbotste, die hem in den weg trad. Toen hij opzag, stond vader Bernardinus vóór hem.

Er kwam een trek van wrevel op het gelaat van den ridder. Wel achtte hij den abt hoog om diens heiligen levenswandel en onkreukbare eerlijkheid, waarmede hij, zonder aanzien des persoons, steeds optrad voor het recht; maar óók kon de monnik op eene harde, stoeve wijze de waarheid zeggen, die niet aangenaam was om te hooren. Vader Bernardinus was daarbij een scherp opmerker en de ridder vreesde, dat hij over zaken spreken wilde, waar De la Marck liever niet over sprak, wijl zij dan een àl te tastbaren vorm zouden aannemen. Hij trachtte

dus met eene buiging voorbij te gaan, maar de abt verhinderde dit.

‘Ik zie wel, mijn vriend,’ zeide hij op zachter, vriendelijker toon dan hij gewoon was te spreken, ‘dat mijn bijzijn u niet zeer aangenaam is. Ik begrijp ook volkomen, dat gij op dezen avond hier liever alleen, of met uwe bruid zoudt ronddwalen, dan met een ouden monnik aan uwe zijde. Maar ik moet u spreken. Om u te ontmoeten ben ik hier gekomen.’

‘Verschoon mij, vader, zoo ik onhoffelijk scheen. Ik was geheel verdiept in mijn droomerijen....’

De monnik wenkte met de hand, alsof hij deze verontschuldiging ter zijde wilde schuiven. ‘Genoeg, gij hebt *mij* geen verschooning te vragen voor een gebrek aan hoofscheid of gladde manieren. Ik zie liever de werkelijkheid dan den schijn. Men heeft in dezen tijd de werkelijkheid zoo gewikkeld in allerlei schoone kleurige windsels, dat men haar niet meer herkent, waar men ze ontmoet. En zoo heb ik u misschien vaak bits en grof toegeschenen, wijl ik al dat geslinger met zoete woorden en vleitaal zoozeer veracht. Toch zou ik zoo gaarne zien, dat gij mij als uw vriend wildet vertrouwen, want ik heb u dingen te zeggen, waarover slechts een vriend spreken mag.’

Het flitste De la Marck door de gedachten, het woord, door den Bisschop lang geleden tot hem gesproken: ‘Ter kwader tijde zal vader Bernardinus blijken een getrouw vriend van u te zijn.’ Hij zag den abt angstig aan. Was dit het kwade uur, waarover de Bisschop had gesproken? De

eerlijke, eenvoudige woorden van den monnik hielpen hem over zijn onwil heen.

‘Ik beloof naar uwe woorden te luisteren, met de overtuiging, dat gij mijn wèlzijn meent,’ zeide hij. ‘Maar een angstig voorgevoel bekruipt mij. Ik vrees, dat gij mij slechte tijding komt brengen.’

‘Wees eerlijk, heer ridder. 't Is geen voorgevoel, dat u bekruipt. Gij weet, dat er droeve dagen voor u aanstaande zijn. Gij hebt ze zien naderen, doch de oogen gesloten, pogende ze zóó af te weren. Maar dit is immers onmogelijk.... Heer Willem de la Marck, het door u voorgenomen huwelijk mag niet plaats hebben; gij moet van de u beloofde bruid afzien.’

‘Heeft gravin Joanna u gebeden mij dit te zeggen?’

‘Neen, zij weet zelfs niet, dat ik met u wilde spreken. Maar ik weet, dat zij zich nameloos ongelukkig voelt en, mijn vriend, *gij* weet het ook! Gij zijt Christen, gij hebt deze vrouw lief op waarlijk edele wijze, en zeker, zoo zij een aardsch huwelijk wilde sluiten, gij zoudt haar waardig zijn. Maar wij beiden zien wat anderen niet bespeuren. Ik door mijne kennis van het geestelijk leven, gij door de liefde, die gij voor haar koestert. Wij zien, dat een Ander haar opeischt. Eén, die van geen verdeelde liefde weten wil. En gij gevoelt ook wel, niet waar, dat dit huwelijk, niet alleen haar, maar ook u zeer ongelukkig zou maken.’

Zij waren, al sprekende, met groote stappen verder gegaan, en nu diep in het bosch gekomen. De ridder bleef staan, hij leunde tegen een boomstam en bedekte het ge-

laat met de handen. De monnik zag hem vol medelijden aan.

‘Is het niet waar?’ zeide hij zacht, toen De la Marck bleef zwijgen. ‘Heb ik niet de schrikbeelden van uw eigen hart in woorden gebracht? Zult gij de vrouw, die gij liefhebt, op deze scherpe wijze doen lijden en u zelf het leven tot een hel maken?’

Heer Willem liet de handen zakken en zag met vaal gelaat voor zich uit. ‘t Is waar,’ zeide hij, ‘t is alles waar, ik had reeds eerder moeten gaan, maar ik bleef hopen, terwijl er geen hoop voor mij was. Nu is het voorbij. Maar, mijn vader, ik kan háár, ik kan den Bisschop, ik kan Luik niet meer terugzien, na dit uur.... Wees gij mijn bode bij den Bisschop.... háár zal ik schrijven.... En dan.... ik dank u, want ge zijt tòch goed voor me geweest; maar zeg me niets meer, want ik kan geen troostwoorden dragen.... Ik wil geen troost...., 't is uit.... 't is afgespeeld....’

De monnik vatte hem bij de schouders: ‘Waar wilt ge heen? Gij zult het offer, dat ge brengt, niet bezoedelen door wanhoop?’

‘Ik weet niet waar ik zal heengaan....’

‘Ik zal het u zeggen. De Paus en de Keizer roepen weer ten strijde tegen de Turken. Geef uw goed zwaard en uw heldenmoed aan den Christus.’

‘Dat is een goede raad,’ zei de ridder, ‘ik beloof u dien te volgen. Maar ga nu, ga nu, laat me alleen met mij-zelf. Ik dank u, vaarwel!’

De monnik liet hem achter; hij was bedroefd en tevens blijde over het slagen van zijn stap. Bij de kromming van

den boschweg zag hij nog om. Heer Willem stond op dezelfde plek. Achter de boomen was de hemel rooskleurig waar de zonne zonk. Een zacht gejuich kwam uit de struiken; de eerste nachtegaal begon te zingen....

VIII.

Heer Willem kwam dien avond in de stad terug, zonder te weten waarheen hij ging, zonder te letten op iets wat hem tegentrad.

Toen hij het Bisschoppelijk Paleis reeds wilde ingaan, zag hij de deuren van de Lambertuskerk nog geopend en trad er binnen, om een oogenblik alleen te zijn, om nog even zijn gedachten te verzamelen voor hij wegtrok van de stad, waaraan hij met zoovele sterke banden was gehecht.

Door de schemerlichte bogen van de kerk dreven nog zwakke wierookdampen; in de verte blonk de altaarlamp; heer Willem boog de knie, maar zijn hart was te veel in opstand om te bidden.

Hij ging ter zijde naar de Lieve Vrouwe-kapel; Vrouwe Joanna kwam daar dikwijls. Hij wilde nog eens neerzitten op de plek, waar zij placht te bidden, en dan heengaan. Toen hij binnentrad, zag hij voor het Mariabeeld eene witte gestalte ter aarde gebogen - zijne bruid.

Hij ging eenige stappen terzijde en stond heel stil. Zij had zich nu uit hare gebogene houding opgericht en lag onbeweeglijk op de knieën, de armen op de borst gekruist,

het hoofd achterover geworpen; de sluier om haar goudblond haar, raakte den grond. De lamp, die voor het beeld brandde, bescheen haar bleek gelaat en groote wijdgeopende oogen. Zóó in de ontroering van hemelsche liefde, in het mysterievolle samenzijn met den Goddelijken Vriend, had hij haar voor 't eerst gezien in de abdijkerk van Thorn. Zóó zag hij haar voor de laatste maal, nu hij van haar wegging. En het was hem plotseling of al wat daartusschen lag verdween en zij voor hem slechts bleef de heilige, de Godverloofde nonne, wie men de handen kust en den zoom van het kleed. En zachtkens, zachtkens gleeed van hem weg de bitterheid en de wanhoop, en zijn smart werd een bijna met vreugde gedragen pijn, een vuur, dat hem zuiverde.

Hij gevoelde zich trotsch, dat hij deze heilige vrouw had liefgehad in trouwe en onbevleete riddereer, en dat zijn liefde groot genoeg was, om zichzelf ten offer te brengen voor haar geluk.

En toen zij opstond, nadat haar gebed geëindigd was, trad hij terug in de schaduw der pilaren, zoodat zij langs hem ging, zonder hem te bemerken. Het eerste oogenblik, dat hij haar herkende in de knielende gestalte, had hij hier in de Lieve Vrouwe-kapel afscheid willen nemen: zij mocht de herinnering aan zijn smart toch wel medenemen in haar eenzaamheid. Maar nu wilde hij met geen woord den zielevrede verstoren, die er sprak uit haar rein gelaat, uit heel haar zoet en ingetogen wezen. Hij liet haar gaan, zonder geluid te geven, en knielde op hare plaats neder.

Nooit had hij zoo gebeden als toen. Alles wat hem be-

roerde vergat hij in dit oogenblik; 't aardsche leek hem onbelangrijk en het hemelsche niet zoo ver. En als hij eindelijk verbaasd over eigen omkeer, zich afvroeg, of die verbitterde man, die de Lambertuskerk binnentrad, iets gemeen had met hem, die zichzelf en zijn toekomst vol vertrouwen in Gods hand legde, dacht hij, wie daar vóór hem was neergekniel. Zonder twijfel had zij voor hem gebeden, en terwijl hij opstond om heen te gaan, wendde hij zijn oogen nog eenmaal naar de zachtschijnende altaarlamp en bad ook voor haar. In dat uur van scheiding was zij hem meet nabij dan ooit te voren.

Hij ging naar het paleis en naar het vertrek, dat hij daar bewoonde. Hij schreef eenige regels op een stuk perkament, sloot het met zijden draden en verzegelde het. Toen deed hij den lijfknaap komen, die hem sinds Fijen's dood diende.

‘Jentis,’ zeide hij, ‘vanavond nog verlaat ik Luik; ik moet naar het Noorden, naar mijn erfslot en ik wensch, dat gij en de lansknechten, die hier in mijn dienst zijn, mij zullen vergezellen. Maak dan alles in gereedheid, voer de paarden en wapens mee, die mij toebehooren, en trek uit Luik, morgen bij het krieken van den dag. Ik ga vooruit en zal u te Roermond wachten.’

‘En waar zal ik u daar vinden, heer ridder?’

De la Marck scheen zijne gedachten te verzamelen.

‘Ik weet nog niet, waar ik mijn intrek zal nemen. Vraag naar mij bij De Royde, den schepen, wellicht zal ik daar zijn.’ Hij knikte den jongen toe, dat hij gaan kon. Deze had den voorhang reeds opgeheven, toen de ridder hem

terugriep: 'Zie, hier ligt een verzegeld schrijven. Neem dit morgen, vóór gij vertrekt, uit mijn kamer en stel het gravin Joanna ter hand. Verzuim het niet.'

De jongen boog en ging heen.

De ridder nam muts en mantel. Zóó was alles het beste geregeld en wekte bij niemand eenigen argwaan. Te Roermond zou hij zijn lieden wel nader inlichten over zijn plannen en zij konden hem volgen, wanneer zij dat wilden. Roermond lag wel niet op zijn weg, maar hij wilde Thorn een laatste maal zien, vóór hij in den krijg ging. Ten Turkenkrijg gaan was geen tocht naar het tournooiveld, en hij had een voorgevoel, als zou hij niet wederkeeren. Hij bluschte het licht. De maan was nog niet opgekomen. Hij ging naar buiten naar de stallen en zocht zijn paard; de paardenknecht zat in een hoek bij de geopende deur en floot een liedje. 'Een mooie nacht om uit te rijden, heer ridder,' zeide hij, terwijl hij het paard oppoetste en zadelde, 't zal straks zoo licht zijn als helder dag.'

't Komt mij te stade,' zeide heer Willem, het paard van hem overnemende, 'ik rijd nog ver dezen nacht.' En zich in den zadel werpend, deed hij zijn paard langzaam over het binnenplein stappen, ging de brug over, de poort door en even langzaam reed hij door de Luiksche straten tot buiten de stad. Dan zette hij zijn ros in draf. Hij zag geen enkele maal om naar de stad en was dra verdwenen in de schaduw van den heirweg.

De groote meier van Thorn zat den daaropvolgenden avond voor zijn hoeve en dronk het zelf gebrouwen bier,

toen een ruiter over zijn dam reed. De meier sprong op van de houten bank en ging den gast te gemoet. Zijn zware stem schalde over het erf.

‘Bedrieg ik mij niet? Zijt gij het, ridder De la Marck? Wel gekomen! Wel gekomen! Daareven nog zat ik aan u te denken. Want nu ge in de bruidsdagen zijt, denk ik nog dikwijls aan ons vroeger samenzijn en wat wij toen al besproken hebben. Is onze genadige Vrouwe wèl? Verschoon mij, dat ik in oude gewoonte *onze* genadige Vrouwe zeg; 't zal nu welhaast *uwe* genadige Vrouwe moeten zijn!’ lachte de meier luidruchtig.

De ridder steeg af. Op het geroep van den huisheer, kwam er een knecht, die het paard wegbracht, en een dienstmaagd zette weldra een tafel vóór de bank, die zij met een doek van grof pellen dekte; zij schikte er eenige haastig bijeengebrachte spijzen en een groote kanne bier op. De meier dwong zijn gast tot eten en drinken en bezag hem intusschen opmerkzaam.

‘Hoe gaat ge zoo ver van huis zonder wapenkolder?’ vroeg hij. ‘Zóó rustig zijn de groote wegen niet, dat men in den nacht alleen en zonder argwaan moet voorttrekken. Weet ge niet, dat er boos volk hier rondgaat?’

‘Ik moet feitelijk verder naar het Noorden, naar mijn vaderlijken burcht, maar mijne lieden zouden mij te Roermond vinden. Morgen zal ik dus goed begeleid en wèl gewapend zijn. Maar dezen avond dwaalde ik nog eens naar Thorn af, ter oude vriendschapswille! Zoo spoedig zal ik misschien hier niet meer komen. Ik dacht er niet aan, dat dit goede land onveilig kon zijn. Wat is er gaande?’

‘Hier niets. Het Land van Thorn is in ruste en wij hopen bevrijd te blijven van alle twisten. Maar zooals 't hier dikwijls gaat, lijden wij onder de lasten van anderen. Aan den Rijn is de krijg in vollen gang; daar wordt geplunderd en gebrand, dat de lucht rood ziet. En van dat vreemde krijgsvolk komen er telkens naar hier afzakken, die met soldij ontslagen zijn, of ook trekken zij hier door, die zich daarginds bij den legeretros willen aansluiten. En dien lieden zit het krijgsgeweld reeds in 't bloed; zij rooven en plunderen, waar zij kunnen, en schrikken ook voor geen manslag terug.’

‘Welnu, ge denkt mij toch niet bevreesd voor zulk gespuis, dat den wapenhandel nog niet machtig is? Ik ben toch ook niet geheel ongewapend’ en hij wees op 't smalle zwaard, dat onder zijn reismantel stak.

‘Ik weet wel, dat gij geen vreeze kent, heer ridder, maar toch blijf ik zeggen, dat het nu niet goed is alleen, ongeharnast hier in den nacht te rijden. De moedigste van allen kan zich niet weren tegen een aanval in den rug, en zóó vechten deze rabauwen.’

‘Kom, kom, maak u niet zoo beangst om mijnentwil. Zie, ik zal hedennacht uw gast zijn en niet naar Roermond terugrijden; maar ge moet mij straks, als de maan opkomt, wat alleen laten ronddwalen. Ik wil het bosch achter de Abdij nog eens in en ga een afscheidsbezoek brengen aan de witte wijven van den Plompen Toren.’

De oogen van den meier werden groot van angstige verbazing.

‘Maar, Heer Haeck, moet ik daar óók al bang voor

zijn?.... Hecht ge nog altijd aan die dwaze praatjes?’

‘Ja, ik zie het wel, gij lacht bij u zelf om den grooten meier, die zoo laf is....’

‘Neen, neen, heer meier, uw dapperheid in 't veld is genoegzaam bekend.’

‘Juist, man tegen man moet men geen vreeze kennen; maar al wat in 't donker is en wat naar spokerij riekt.... ik houd er niet van.... Maar dat ge mijn gast zult zijn, verheugt mij. Ik heb nog kostelijken wijn in mijn kelder en we zullen hedenavond een beker ledigen op het heil van uw bruid! Onze goede Abdisse! Wie had dat voorzien, toen wij in dien tijd hier te zamen over haar spraken? Van harte hoop ik, dat gij elkaar gelukkig zult maken.’

‘Ik hoop het,’ mompelde de ridder, en hij begon te spreken over de nieuwe Vorstinne van Thorn, over al wat veranderd was in de abdij en in het vorstendom, totdat het duister en koel werd en de maan langzaam rees achter de popels. Toen stond De la Marck op. ‘Vóór het avondmaal ziet gij mij terug,’ zeide hij, zijn zwaard vaster gespende. ‘Het zal zoo licht zijn in het bosch, dat ik niet verdwalen kan.’

‘Toef niet te lang,’ riep de meier.

Heer Willem was reeds op den landweg en wuifde hem toe.

Gheraerd Haeck ging in zijn huis; de lenteavond was hem te koud, maar daarbinnen bleef hij onrustig heen en weder loopen. ‘De ridder bevalt mij niet,’ mompelde hij voor zich heen; ‘is dat nu dezelfde De la Marck, die weleer hier zat en over de Abdisse sprak als over een engel

uit den Hemel? Hij placht den ganschen dag gelukkig te zijn, wanneer hij des morgens maar de slip van haar gewaad had gezien. Wat hij nooit had durven hopen, gebeurt: zij wordt zijne bruid en een dezer dagen zal hij haar huwen. Maar nu loopt hij daar rond met een somber, triestig gezicht en acht zijn leven niet meer dan een voozen appel. Ik begrijp het niet! Ik begrijp het niet!

Straks ging hij weer naar buiten en tuurde den landweg op. ‘Was ik maar mèt hem gegaan! Wat heeft hij des avonds in het bosch te zoeken? Iederen dag zien we vreemd volk hier voorbij trekken, iederen dag hoort men van een inval in een afgelegen huizinge.... Als hij nog langer toeft, dan ga ik er met mijn knechten op uit.... Hij mag mij dan vrij voor lafaard schelden, ik ben het onze vroegere Abdisse verplicht voor zijn veiligheid te zorgen, wanneer hij zelf het verzuimt.’ Heer Haeck wendde zich, om weer in huis te gaan, toen hij op den weg eene witte gestalte zag naderen. 't Scheen een vrouw in een lang, slepend gewaad; ze leek wel te zweven tusschen de donkere boomen, zoo geluidloos kwam ze nader.

‘Wat hebben wij daar?’ riep de meier met krachtige stem en hij klemde zijn stevigen doornstok vast in de vuist. Allerlei spookverhalen gingen hem door de gedachte. Maar de gedaante kwam nader en noemde hem bij zijn naam.

‘Ik ben het, heer meier, Josine van Cleve,’ zeide een zachte stem, en vol verbazing, maar toch met een zucht van verlichting, zag Gheraerdt Haeck nu, dat het werkelijk de Cleefsche jonkvrouw was, die op hem toetrad.

‘Is gansch het Bisschoppelijk paleis hedenavond naar Thorn gekomen?’ zeide de meier. ‘Eerst Heer Willem, nu de eere-jonkvrouw onzer genadige Gravinne.... Is Vrouwe Joanna zelf ook soms in aantocht, om haar overmoedigen bruidegom wat in te toornen?’

‘Is Heer Willem hier?’ vroeg de jonkvrouw, terwijl zij, den hof intrad.

‘Hij was hier. Thans wijlt hij in het bosch, bij den Plompen Toren, of de Hemel weet waar. Als ge ooit een bruidegom krijgt, jonkvrouw Josine, houd hem dan onder uw oogen en laat hem niet in den donkeren avond allerlei spooksels naloopen. Maar nog eens.... hoe komt *gij* hier alleen aan op dit uur? Ik heb op den landweg niet eens het rollen van uw reiswagen gehoord.’

‘Ik kom niet uit Luik, Heer Haeck; waar denkt gij aan? Wist ge niet, dat ik in de Abdij vertoefde? Ik was te Roermond en ben eenige dagen naar hier gekomen, om de oude vrienden te bezoeken?’

‘Zoo, zoo! Waar de ridder toch blijven mag?.... De tijd van het avondmaal is al lang verstreken....’

‘Waarom maakt ge u zoo ongerust, heer Haeck? Ridder Willem is toch geen kind, dat bevreesd is voor een eenzamen weg en een laat uur. Ik meende hem langs de Abdij te zien gaan, een uur geleden, en daarom kwam ik hier.... Ik wilde hem spreken vóór zijn vertrek. Weet ge ook, wat hem hier deed komen, heer meier?’

‘Wat hem hier deed komen? Een jongensgril, zou ik zeggen. De Abdij nog eens weerzien! Waarom blijft hij niet bij zijn bruid? En waarom ik ongerust ben, jonkvrouw

Josine? Omdat de ridder in eenvoudige reiskleeding, alleen met een sierdegen gewapend, in het bosch is, waar het tegenwoordig wemelt van boos volk. Afgedankt krijgsvolk en pas aangeworven soldeniers, die naar den Rijn trekken, gespuis dat nergens voor terugdeinst, dat den moordlust in het bloed heeft, of zich alvast oefent op vreedzame reizigers. Men hoort iederen morgen van hunne misdaden, en niemand in den omtrek, die zich 's avonds buiten waagt.'

't Was of de angstige rusteloosheid van den meier ook jonkvrouw Josine aanstak. Zij weigerde in huis te gaan en liep in de oprijlaan heen en weder, telkens weer den weg opziende, die, helder door het maanlicht beschenen, stil en verlaten lag. 't Werd kouder naarmate het later werd en de meier haalde uit zijn huis een mantel, welken hij Josine over het lichte gewaad wierp.

Om de stilte te verdrijven, had Josine haastig en verward over allerlei dingen gesproken, maar eindelijk was ook zij blijven zwijgen. Eindelijk barstte de meier los:

'Neen, ik houd het niet meer uit. Ik ga al mijne knechten roepen en ze wapenen. Wanneer we langs de Abdij komen, zal ik ook een gedeelte van de wacht opvragen en wij trekken allen tezamen het bosch in. Er moet iets gebeurd zijn en we moeten hem vinden. Ach, lieve hemelsche Jonkvrouw, onze arme Gravinne! Wie zal het haar boodschappen?'

'Maar!' riep de Cleefsche jonkvrouw met scherpe stem, 'wat jammert gij van onheil, waar ge nog niets weet?'

Hoe licht kan Heer Willem verdoold zijn, of door vrienden zijn opgehouden?’

‘Verdoold? Hij, die hier gejaagd en gereden heeft, tot hij iedere plek kende; verdoold in zulk een helderen nacht! En, ik bid u, wat voor vrienden zou hij op dit uur ontmoeten? Er is op zoo'n korten afstand geen enkele Burcht, geen enkel adellijk huis, waarheen hij zich begeven kan.’

Josine gaf geen antwoord; zij leunde tegen een boom en hield de oogen nog altijd op den heirweg gericht. De meier spoedde zich naar de bijgebouwen en men hoorde zijn zware stem, die de knechten bijeenriep en overal bevelen gaf.

Na een korte pooze kwam hij weer naar buiten, aan het hoofd van een kleinen stoet goed gewapende mannen. ‘Neemt geen paarden,’ hoorde Josine hem zeggen, ‘zij zouden ons in het bosch slechts hinderen, en geen fakkels ook, 't is helder genoeg buiten om overal heen te zien. Vooruit, nu eerst naar de Abdij!’

Josine liep naast den meier voort, zonder iets te zeggen ook de meier gaf geen lucht meer aan zijne sombere gedachten. Bij de Abdij had men den poortwachter spoedig alles duidelijk gemaakt en eenige lansknechten, lieden die tot het legertje van de Abdisse behoorden, kwamen spoedig naar buiten, belust op avonturen. De Cleefsche jonkvrouw was, in den donkeren mantel van den meier gewikkeld, naast hem blijven staan. Nu wendde hij zich tot haar en beloofde haar dadelijk bericht te zullen brengen, wanneer iets omtrent Heer Willem bekend was. Maar zij

maakte niet de minste aanstalte het stift binnen te gaan, zij bleef naast den meier, aan het hoofd der gewapende mannen.

‘Houdt gij uw verblijf niet binnen de Abdij, jonkvrouw?’ vroeg Heer Haeck wrevelig, want hij had haast zijne onderzoekingstocht aan te vangen en nu zou hij nog eerst de jonkvrouw tot geleide moeten strekken.

‘Neen, ik ben in mijn eigen woning, want ik ben nog in het bezit van mijn prebende; slechts door eene goedgunstige beschikking der Abdisse kon ik zoo lang in Luik toeven.’

‘Dit pad leidt naar uwe woning, naar ik meen,’ zeide de meier.

‘Juist, maar ik ga met u.’

‘Gij wilt met ons medegaan? Hoe komt gij er toe, jonkvrouw Josine! Gij zoudt onzen tocht slechts belemmeren, en wat voor nut zou uw bijzijn hebben?’

‘Gij zijt nog altijd niet zeer ver in hoofsche taal, heer Gheraerd! Maar ook zonder uw gelieven, zal ik tòch met u gaan. Gij weet zeer goed, dat ik van geen vermoeyenis weet; gij hebt u dikwijls op jacht daarvan kunnen overtuigen; ik zal u dus gansch niet hinderen. En wanneer wij, zooals gij vreest, den ridder gewond mochten vinden, dan zult ge waarlijk wel behoefte hebben aan een vrouw, om hem te verbinden en te verplegen. Maar kom, daaraan moeten wij nog niet denken.’

‘Wanneer wij hem ongedeerd vinden, beloof ik een gouden dukaat aan de Lieve Vrouwe van Thornderlinden!’

Ga dan maar mede! Gij, Joost, loop zoo vlug je kunt naar mijn hoeve en zie of de ridder soms in dien tijd gekomen is. Een oogenblik, mannen, en dan slaan wij den boschweg in.'

De jongen liep op een draf naar de hoeve, die stil en donker tusschen de boomen lag. Na een oogenblik zag men hem weer in dezelfde snelle vaart terugkomen. 'Niets,' hijgde hij uit de verte.

'Vooruit!' beval de meier. 'Hier links om, de weg die naar het water gaat bij den Plompen Toren. Blijft allen dicht bij elkaar, ziet goed toe en de wapens gereed gehouden.'

Heer Willem had eenige uren te voren hetzelfde pad gehouden. Hij was achter de Abdij omgegaan, langs den muur, die den achtersten hof en den moestuin omsloot, langs den boomgaard, die alleen door een doornenhaag beschermd werd, en zoo eindelijk het bosch in.

't Was geen roekeloosheid of overmoed, dat hij niet de minste aandacht gaf, of de omtrek wel veilig was; hij had de raadgevingen des meiers reeds gansch vergeten. In zijn gedachten was hij een jaar teruggegaan, en bij iederen stap dacht hij aan de vorige lente. Hier, bij den boomgaard, had hij de Abdisse voor het eerst alleen durven toespreken; hier had hij haar zien wandelen onder een bloeienden appelboom op een stralenden meimorgen. Dit pad langs was hij ter jacht gereden en had hij telkens omgezien, of hij haar aan 't venster niet gewaar werd. Ieder woord, elke gedachte uit die dagen, kwam hem weder in

de herinnering. Hoe ongelukkig had hij zich gevoeld! En hoe gelukkig was hij toch geweest, toen zijn liefde nog onbereikbaar en hopeloos leek! Hoeveel gelukkiger dan nu, nu hij haar had mogen beminnen en in vrijen wil weer van haar was heengegaan!

Hij trachtte de loome moedeloosheid, die hem hoe langer zoo meer overmeesterde, af te schudden; hij riep zich te binnen, dat het een voorrecht was, deze vrouw te hebben gekend en liefgehad, een voorrecht nog zijn geluk voor het hare te mogen geven; maar hij gevoelde zich ellendig verlaten. Het berouwde hem, dat hij geen woord van afscheid tot haar gesproken had, niet eenmaal nog aan hare voeten was neergeknield. Zij had ongetwijfeld met den zoeten glimlach, welken hij zoo goed kende, in een gebaar van medelijden hare handen op zijn hoofd gelegd en hij had de herinnering daaraan nu megedragen als zoeten troost.

Zoo, gansch in zichzelf verdiept, was hij op de open plek in 't bosch gekomen, waar in 't midden van 't water het afgebrokkelde steenen gevaarte stond, dat men den Plompen Toren noemde. 't Was een oude burcht geweest, sinds lange jaren reeds verwoest en vervallen tot puin. 't Was een naargeestige plek, nachtvogels huisden er in de muurgaten, het water was vuil en troebel, en, naar men zeide, verraderlijk diep. 't Was waar, dat op deze plek dikwijls misdaden gebeurden, geen spooksels waren daaraan schuld, wel het gespuis, dat in de schuilhoeken van het verwoeste slot een verblijf zocht en door het bijgeloof van 't volk er ook veilig woonde.

De ridder stond aan den zoom van het water en zag niet hoe aan de overzijde, in de schaduw van den muur, een gestalte bewoog en toen nog een. Er slopen velen achtereen in bukkende houding langs de boschjes, hem langs een omweg naderend. Toen de takken van het kreupelhout, vlak in zijn nabijheid, kraakten, zag hij pas op. Hij stond tegenover een bende van wel twintig man; in 't maanlicht glinsterden hun korte zwaarden - ze waren wèl gewapend. De degen van den ridder vloog uit de scheede; hij zag het wel, 't was nutteloos zich te verdedigen, maar ongewroken zou hij toch niet vallen. 't Woord van zijn gestorven vriend kwam hem in de gedachten: wie eens des nachts den Plompen Toren ziet, hij moet een vrouw uit Thorn huwen of sterven bij de oude muren. Hij glimlachte bitter. Welnu, hij zou sterven - en opeens deed hij de kerels uiteen springen door zijn plotselingen aanval en wapenkreet: 'Luik! Luik!'

Een oogenblik weken de struikroovers ontzet terug. 'Hij is van den Bisschop,' riepen de stemmen. Maar hij, die de aanvoerder leek, hitste hen aan: 'Juist een van den Bisschop mag ons niet ontkomen. Slaat dood! Wilt ge onze schuilplaats verraden hebben?' De stilte van den nacht werd een korte pooze onderbroken door wapengekletter en kermend geroep. Toen werd het weer plotseling stil, de roovers bogen zich over een der gevallen lichamen, maar het kraakte in de takken en zij liepen allen in verwilderden haast, hun vrienden en hun slachtoffer achterlatende op het gras aan den oever.

Het kraakte nogmaals in het hooge kreupelhout. Een

hert kwam te voorschijn, stond een oogenblik in het heldere maanlicht, den kop omhoog, de neusgaten wijd geopend en vluchtte toen met geweldige sprongen verder het bosch in.

IX.

De Prins-Bisschop van Luik zat in zijn hooge zaal ineengedoken op zijn staatsiezetel.

Zooeven hadden schout en schepenen en gansch de hooge ridderschap van Luik hem verlaten; nu was hij alleen en behoefde voor niemand statige kalmte te veinzen. Hij leek een oud man, zoo diep drukten smart en zorg in dit onbewaakt oogenblik hunne sporen op zijn gelaat. Een kleine zijdeur ging open. De Vorst veranderde niet van houding, hij wist, wie daar binnentrad, en voor vader Bernardinus behoefde hij zijn droefheid niet te bedekken.

De abt zette zich neer en wachtte zwijgend tot de Bisschop zou spreken. Eindelijk hief deze het hoofd op en voor zich uitstarende, zeide hij langzaam:

‘t Gaat wel, zooals ik dacht. Zij vertrouwen mijne woorden niet. Dat de verloving met beider vrije wille verbroken zou zijn, lijkt hun ongelooflijk. Gij zult zien, mijn vader, binnen eenige dagen staat Luik weder in laaiende vlammen van partijhaat en burgertwist.... Ik kan het niet meer verhinderen.’

‘Hoe hebt gij uwe zuster gevonden?’ vroeg de abt, om die sombere voorgevoelens af te leiden.

‘Ja, wat zal ik u zeggen. Ik ben nog eenmaal zelfzuchtig geweest en heb daarginds en op de reize meer aan mijn eigen verdriet en mijn eigen zorg gedacht, dan aan haar geluk. Toen gij mij 's morgens, nadat ik de Misse had gelezen, verhaaldet, wat er tusschen u en ridder Willem den vorigen avond was voorgevallen, ging ik naar de vertrekken mijner zuster, om er met haar over te spreken. Ik vond ze ledig.... Haar kamervrouw gaf mij eenige perkamenten, welke daar voor mij gereed lagen. Het was een brief van De la Marck aan mijne zuster, in zoo heusche en roerende woorden, dat ik niet wist wat te doen, hem bewonderen of beklagen.... Er waren maar enkele regels van mijne zuster aan mij bijgevoegd. - ‘Wanneer gij dit leest,’ schreef zij, ‘zal ik reeds op weg zijn naar het klooster Bethanië in Mechelen. Gij ziet hierbij hoe edel Heer Willem mij de vrijheid hiertoe gaf, en na zijne grootmoedigheid, twijfel ik niet aan de uwe. Ik bid u den ridder mijn dank te betuigen; - ik bid u, een waar vriend voor hem te zijn. Ik veroorzaak u wel verdriet en last door mijn overhaast vertrek, maar toch, ik dacht zóó het beste te doen. Ik laat mijn goed en have bij u achter; gij kunt er over beschikken naar welgevallen, maar er zijn dingen bij, die mij misschien van noode zijn. Indien gij te Bethanië daarover wilt komen spreken, indien gij mij daar uw zegen en uw vaarwel wilt brengen, zult gij mij zeer gelukkig maken...’

De Bisschop vouwde de perkamenten wederom op en bleef zwijgen.

‘Gij zijt haar toen dadelijk nagereisd?’ vroeg de abt.

‘Ja; ik maakte haar waarlijk zéér gelukkig door mijne

komst. Zij deed mij aan een opgejaagde hinde denken, die eindelijk rust gevonden had. Zij vroeg mij vergiffenis.... ach, *ik* had die méér van noode. Maar mijn offer is thans gebracht, ik wil er niet over morren.... Waarlijk, De la Marck was grootmoediger dan ik.'

'Hebt gij uwe zuster verteld, dat hij in den Turkenkrijg is gegaan?'

'Ja, zij ging er fier op, dat hij op deze echt ridderlijke wijze zijn troost zocht. En ik, ik zou mijn troost moeten zoeken bij mijn volk, maar mijn volk keert mij den rug toe. Zie, ik heb mij reeds afgevraagd of al de tegenwerking, die ik ondanks mijn streven in Luik ondervind, niet de straf is, welke de kinderen treft voor de zonden des vaders. Gij weet wat ergernis mijn vader gegeven heeft. Mijne zuster heeft alle wereldsche vreugde verzaakt, ik geloof óók om zijnentwil, om voor zijne zonden te boeten. En ik, gij weet het, had mij voorgenomen streng en ingetogen te leven in diezelfde gedachte. Maar ik zocht àl te veel eigen wenschen.... Ik ga Luik verlaten, mijn vader, ik zal den Paus en den Keizer bidden, mij van mijne waardigheid te ontslaan. Wanneer ik in Luik de aanleiding word tot twist en strijd, dan is het toch veel beter, dat ik heenga....'

Hier werd Bisschop Jan plotseling onderbroken, doordat een man de hooge zaal kwam binnenloopen. Het was de geheimschrijver De Bergen; hij scheen doodelijk verschrikt te zijn, zijn gelaat was even wit als zijn haar.

'Verschoon mij, mijn Vorst, dat ik onaangemeld binnendringe. Maar daar is, daar is....' hij begon te stamelen.

'Spreek gerust, Theodoric,' zeide de Bisschop kalm,

‘gij brengt slecht nieuws, dat zie ik. Spreek slechts, ik ben op alles voorbereid.’

‘Gheraerdt Haeck, de meier van Thorn, is daar, en verzoekt gehoor.’

‘De meier van Thorn!’ riep de Bisschop verlicht. ‘Ik dacht, dat half Luik in brand stond. Wat zal de meier van Thorn ons voor vreeselijks te melden hebben, dat gij zoo verschrikt ziet?’

‘Hij is niet alleen,’ zeide de schrijver met angstige oogen.

‘Niet alléén? Wie komt er dan met hem? Wat komt hij mij verdrieten met Thornsche troebelen? Heb ik aan mijn eigen volk niet genoeg?’

‘Het is een van uwe onderdanen, die mèt hem is, genadige Heer; het is een van uwe beste vrienden.... maar gewond.... maar dood.’ De oude man kon zijne tranen niet bedwingen.

‘Dood! Wie mijner vrienden is afwezig? Is het.... neen, mijn God, het is niet Willem de la Marck?’

‘Ja,’ fluisterde Theodoric, en hij wees naar de deur.

De Bisschop, half opgericht in zijn zetel, keek strak naar den kleinen stoet, die naderde. De groote meier van Thorn ging vooruit, in bestoven en verhavende kleeding, zijn altijd vroolijk gelaat treurig versomberd. Vier mannen droegen op een baar den doode, die geheel bedekt was door een kleed van zwart sameet. Daarachter kwam eene vrouw, een zonderlinge verschijning. Over haar wit gewaad, dat overal gescheurd, bemorst en met bloed bevekt was, hing een grauwwollen mantel, die ook haar

hoofd ten deele bedekte. Haar gelaat was verwrongen en had een verwilderde uitdrukking. Zij zag rechts nog links, maar hield de oogen strak gericht op de stille gedaante onder het doodskleed, en toen de dragers de baar neerzetten, hurkte zij er bij neder. Eerst toen de Bisschop haar nogmaals en nogmaals bezag, herkende hij Josine van Cleve.

De meier naderde den zetel van den Vorst:

‘Ik breng u hier het lijk van ons aller vriend,’ zeide hij met angstige stem.

De Bisschop wilde hem antwoorden, maar hij kon niet spreken. Hij bedekte zijn gelaat. Vader Bernardinus was hem genaderd en fluisterde hem zacht iets toe. ‘Laat hem zeggen, hoe het gebeurd is,’ mompelde de Vorst.

De meier vertelde, hoe heer Willem bij hem was gekomen in den avond, en, trots zijn waarschuwing, het bosch ingegaan. Hoe hij en een klein aantal knechten, toen de ridder niet wederkeerde, waren uitgetrokken om hem te zoeken, met jonkvrouw Josine, die met hen mede wilde. ‘Wij kwamen bij den Plompen Toren,’ zeide de meier, ‘de maan scheen zoo helder, dat het klaarlichte dag leek. Daar, bij het water, zagen wij donkere gestalten op het gras. Wij slopen er heen. Het waren drie vreemde krijgsknechten, van datzelfde gespuis, waarvoor ik den ridder gewaarschuwd had. Wij dachten hem reeds gelukkig ontkomen, maar eenige schreden verder, half in het water, waarin hij neergetuimeld was bij een verraderlijken aanval in den rug, vonden wij hem. Er was geen redden aan. Hij was dood en koud.... Hoe deerde ons de jonkvrouw!’

Zij werd uitzinnig, toen zij hem daar neer zag liggen en zij heeft sinds geen wijs woord meer gesproken. Zij zat maar bij het lijk, streefde het en zong een lied, hoe zij met hem was uitgereden en hoe zij met hem wilde begraven worden.... Ik wilde haar in de Abdij doen blijven, maar zij werd wild en wist ons toch te volgen.'

'De ongelukkige had Heer Willem lief,' zeide vader Bernardinus.

De Prins-Bisschop ging naar de baar, knielde neder en sloeg het zwarte kleed weg. Lang staarde hij op de bleeke trekken van den doode.

'Breng hem naar de kapel,' gelastte hij toen den dragers, en op Josine toegaande zeide hij zacht: 'Kom mede, mijn dochter, wij zullen hem te zamen beweenen.'

De waanzinnige staarde hem aan, legde haar hand in de zijne, en zeide:

'Zeker, ja zeker, ik ga met u,' en de baar volgend, begon zij te zingen:

'Wij reden door het bosch te saam,
Mijn harte joeg zoo snelle,
Ik wilde wel overal met u gaan,
Gij waart zoo zoete gezelle.'

.....

Jan van Heynsbergen legde zijne waardigheid als Bisschop van Luik neder; hij stichtte tot zielerust van zijnen vriend een Augustinessenklooster, waar ook Josine, na een zware ziekte van haar waanzin hersteld, hare afdwalingen boette.

Het Stift van Thorn, de oude Abdij is verdwenen. Wat de tijd verschoonde, viel door schennende menschenhanden, maar in de Abdijkerk waren nog de schaduwen van langvervlogen eeuwen. Nog staat het vrouwenkoor, waar de Stiftjonkvrouwen nederknielden; nog bewaart deze historische plek de herinnering aan eene *Abdisse van Thorn*.